Regională
Hunedoara-Deva

TRĂIASCĂ 23 AUGUST, MAREA SĂRBĂTOARE NAȚIONALĂ A POPORULUI NOSTRU!

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul II, nr. 33 (75)-Joi 18 august 1955 | ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 50 bani

Profilul literaturii

Intemeind „Dacia literară", această revistă care a avut un rol deosebit de important în constituirea unei culturi originale românești, Mihail Kogălniceanu scrie în „Introducție": „Istoria noastră are destule fapte eroice, frumoasele noastre țări sînt destul de mari, obiceiurile noastre sînt destul de pitorești și poetice, pentru ca să găsim la noi sujeturi de scris, fără să avem pentru aceasta trebuință să ne împrumutăm de la alte nații".

Acest principiu, formulat în articolul program al revistei din 30 ghenarie, 1840, a fost deplin confirmat de un secol de literatură românească. Ceea ce părea pe atunci un deziderat, a devenit o glorioasă realitate prin străduința generațiilor de scriitori realiști.

Că arta nu cristalizează decît în soluțiile saturate de existență, că scriitorul nu poate crea valabil decît dacă este posesorul unei dense experiențe de viață, că profunda cunoaștere a poporului este absolut necesară — este un adevăr atît de evident încît poate fi considerat drept o lege științifică a creației. Teoria turnului de fildeș s-a dovedit absurdă, iar chiriașii turnurilor au plătit cu sterilitatea, cu pierderea talentului.

S-a spus — și e bine să se repete — că simpla abundență de fapte nu constituie încă literatură, ci constituie doar condiția sine qua non a realizării artistice. S-a spus — și e bine să se repete — că scriitorul trebuie să selecteze faptele, să le ierarhizeze, să extragă din materialul dens esența fenomenului social-istoric.

Dacă aceste adevăruri sînt valabile pentru opera literară, nu sînt ele valabile și pentru literatură în ansamblul ei, într-o epocă dată?

Intr-un sens, producția literară (realistă) a unei epoci este reconstituirea epocii date pe plan artistic, reproduce profilul ei. Lucrul acesta îl înțelegea bine Alecu Russo care scria în 1855: „Clasicii se cheamă clasici, pentru că rezumă în ei, cu talentul sau cu geniul, civilizația și calitățile veacului lor". („Romînia literară"-Cugetări). Și tot el: „Ce este literatura de nu chiar expresia vieții unei nații? Inriurirea literaturilor, ca să fie dreaptă și legiuită, trebuie să iasă din gradul civilizației, din aplecarea națională, din inriurirea stării morale, sociale și politice; toate aceste elemente trebuie să se înșire delaolaltă". („Romînia literară"-Cugetări, 1855).

Deci, literatura unei epoci (înțeleasă în operele ei reprezentative și nu în inevitabila pleavă) este expresia artistică a vieții unui popor, a gradului său de cultură, a problemelor morale, sociale și politice care îl frămîntă. Tocmai pentru că literatura rezumă, în linii sintetice, o epocă, este necesar să ne întrebăm, așa cum bine făceau pașoptiștii la vremea lor, în ce măsură literatura noastră nouă rezumă vremea noastră.

In preajma acestei zile de sărbătoare, în care toate ramurile de producție își trec în revistă realizările, e firesc ca și muncitorii din domeniul literaturii să mediteze asupra activității lor.

Este neîndoielnic că „Istoria literaturii romîne" s-a îmbogățit cu un nou capitol, acela deschis de marea zi a eliberării patriei noastre. Este neîndoielnic că într-o epocă extrem de scurtă, îndeosebi începînd din 1948, scriitorii noștri au realizat opere de mare valoare. Este neîndoielnic că avem numeroși scriitori deosebit de talentați, personalități artistice variate, maeștri ai scrisului. Realizările literaturii noi au devenit atît de numeroase încît nu mai pot fi cuprinse într-o enumerare făcută într-un articol ci — cum spunem — necesită un întreg capitol în istoria literaturii romîne. Aceste succese au fost obținute prin îndrumarea partidului, prin folosirea metodei realismului socialist și a cunoașterii multilaterale a vieții. Cele mai bune opere ale noastre sînt pătrunse de spirit de partid, de pasiune revoluționară pentru noul care se dezvoltă.

Neputînd cuprinde întreaga producție din acești 11 ani, să ne rezumăm doar la producția literară din ultimii doi ani. Avîntul poeziei lirice este evident. Au apărut numeroase poezii semnate de Tudor Arghezi, Maria Banuș, Mihai Beniuc, Horváth Imre, D. Botez, Eugen Jebeleanu, Mihu Dragomir, A. E. Baconski, Eug. Frunză, Victor Tulbure, Veronica Porumbacu, Al. Andriițoiu, Ștefan Iureș, Aurel Gurghianu, Nicolae Labiș și atîția alții. Poezia satirică a înregistrat primele succese prin rondelele și fabulele lui Cicerone Theodorescu, Marcel Breslașu, Nina Cassian.

Aceste succese nu trebuie să ne facă însă să pierdem din vedere faptul că de la poemul „Bălcescu" al lui Eug. Jebeleanu, poezia epică nu a mai realizat nimic de seamă. Figura omului nou apare din păcate prea rar în poezia noastră. O specie literară care nu este îndeajuns încurajată este poezia publicistică.

Proza noastră a înregistrat de asemenea succese însemnate. Cele două volume din ciclul „Un om între oameni" de Camil Petrescu, „Bărăgan" de V. Em. Galan, „Pasărea furtunii" de Petru Dumitriu, „Fetele noastre" de Nagy Istvan, „In orașul de pe Mureș" de Francisc Munteanu, „Cu inimă tînără" de Asztalos Istvan, „Străinul" de Titus Popovici și acum, în urmă, „Moromeții" lui Marin Preda sînt doar o parte din romanele apărute în acest răstimp.

Din producția de nuvele și schițe am putea cita: „Salata" și „Vînt de martie" de Petru Dumitriu, schițele lui Sütö Andras, „Strada primăverii" de D. Ignea, „Munca de jos" de E. Barbu, „Jurnal de front" de H. Zincă, ș.a. E lesne de observat, pentru cititorul atent, că nuvela, schița și îndeosebi reportajul literar, au rămas mult în urma cerințelor vieții. Iată de ce ar fi necesar ca redacțiile revistelor și editurilor, începînd cu aceea a „Gazetei literare", să pună mai multă pasiune în promovarea acestor specii literare deosebit de importante pentru dezvoltarea prozei noastre.

Stagiunea trecută a fost mult mai animată. După „Mielul turbat" de A. Baranga s-au înregistrat succese cu piese originale ca „Cetatea sfărîmată" de Horia Lovinescu, „Familia Covacs" de Ana Novac, ș.a. Mihail Davidoglu, care a terminat o piesă despre Horia, lucrează în prezent la o piesă despre viața muncitorilor de pe un mare șantier de construcție.

Este necesar să spunem, deși acest lucru nu se prea obișnuiește, că în critica literară s-a produs o adevărată înviorare. Apar mult mai multe semnături, se scrie mai mult, și, aș zice, mai bine. Discuțiile de idei, deși nu sînt încă la înălțimea necesară, fac ca presa literară să fie mai vie, mai interesantă. In domeniul criticii literare s-au remarcat îndeosebi cîțiva critici mai productivi. Ov. S. Crohmălniceanu, S. Bratu, S. Damian, L. Raicu, G. Horodincă, V. Ripeanu, M. Dragu, ș.a. Cei mai mulți dintre ei sînt tineri care încearcă de puțin timp să practice acest gen dificil. Tot în acest răstimp au apărut volumele de articole ale lui Ov. S. Crohmălniceanu, Silvian Iosifescu și Vera Călin. Este evident că nu se va putea face față sarcinior mereu crescînde ale criticii literare fără o continuă lărgire a cercului de critici. De aceea e necesară activizarea unor critici cu experiență ca și atragerea unui mare număr de tineri talentați.

Un alt fenomen îmbucurător, care trebuie însă dezvoltat, este participarea scriitorilor la dezbaterea în presă a problemelor creației literare.

Au apărut, în domeniul istoriei lite-

Paul Georgescu

(Continuare în pag. 4-a)

Umbra de la Hiroșima

Stă pe trepte umbra unui om.
A rămas pe veci înscrisă-n peatră.
A înscris-o meșterul atom.
Amintirea printre ziduri latră
Ca un cîne a pustiu și urlă
Către-o neagră, tristă, arsă turbă.

Omul a pierit, dar umbra strigă:
„Unde-i omul meu? Cin' l-a ucis?"
Tac ruine, sîrmă se-ncîrligă
Pe-un cireș ce floarea și-a deschis.
Primăvara cu picioare frînte
Din molozuri cearcă să se-avînte.

Hiroșima! Sinii de femei
Arși în flăcări sîngerînd — frumoșii! —
Au lăsat orfani copiii tăi.
Umbra strigă: „Unde-s nemiloșii
Ce topiră-n vîlvătăi fierbinți
Leagăn, carte, sapă și părinți?"

Hiroșima! umbra unui om
Stă în stei pe veci încremenită,
Crește frunza, cade-apoi din pom,
Numai umbra stă nedezlipită,
Stă și nu e chip să se împace
Fără om printre ruini buimace.

„Tu ești omul meu?" — oprește ea
Trecătorii ce pe-acolo umblă.
Ei răspund cu o privire grea:
„Nu sînt eu, nu-s eu, sărmană umbră".
Umbra cercetează, cercetează
Trecătorii, vrea pe toți să-i vază...

Trecătorii trec, cu umbra lor,
Fiecare-ncet ori mai cu grabă
Numai umbra stă și n-are zor,
N-are om s-o ia cu el la treabă, —
Nici nu trece nimeni fără umbră
Pe subt soare dintre cei ce umblă!...

Umbra stă ca sentinela-n post,
Stă de pază pentru totdeauna,
Să nu mai revină ce a fost,
Să nu mai coboare-n veci furtuna,
Să nu ardă para nucleară
Omenească noastră primăvară.

Ecce homo

Știi sparge stelele-n dinți
Ca pe alune?
Știi ca o boare s-alinți
Cu vorbe bune?

Știi să iubești și să dai
Fără a cere?
Poți face fluier și nai
Dintr-o durere?

Dai lumii pîne și fier,
Pat și lumină?
Zbori îndrăzneț pe subt cer,
Sapi drum în mină?

Una din ele de-o faci
Ca roadă, pomul,
Poți negreșit să te-mpaci,
Căci tu ești OMUL.

Mihai Beniuc

Eroul necunoscut

Un anonim e, poate-n ministere;
un secretar e, poate, de raion.
Un comunist cum inima ne-o cere,
el e coloana-ntîia, e Putere,
el toarnă vieții stîlpii de beton.

E militant. Menirea-și înțelege.
Nu-i coaja nucii dusă de un val.
Orbește nu alege, nu culege,
și liber e, supus fiind la lege,
într-un cătun — sau comitet central!

Și tot ce anonimii adunară
mai bun, din vechi răscoale-n cîte-un ins,
i se transmite lui, ce-ntîia oară,
prin clasa în atac, ridică-o țară,
tot anonim, — dar azi, de neînvins!

In el se-ntruchipează sacrificii:
e omul viitor, adevărat,
eliberat de spaime și de vicii,
cu truda fără seamăn a furnicii,
dar și cu gîndul liber și bărbat.

Lingăilor, el le străvede jocul,
și-i mătură cînd dorm mai liniștit.
Pentru vrăjmaș, el întrupează focul.
Te crește azi, ca mîine să-i ieî locul,
mai îndrăzneț, dar și mai neclintit.

Știu. Nu sînt toți ca el: e-o parte mică,
dar cei mai buni și mai contemporani
cu vremile ce astăzi îl ridică,
și-i fac să nu se teamă de nimică,
pe cei ce s-au temut de mii de ani!

Căci e în palma lor care muncește,
în mintea ce-o conduce, azi, gîndind,
mîndria trudei noi, ce omenește
și liber rodul ei și-l prețuiește,
cum năzuiau mileniile cu jind.

E-un om ce-nchide lumea-ntreagă-ntr-însul.
E-o ramură simțind întregul trunchi.
Din om, un dumnezeu devine însul,
și cuprinzînd acum și necuprinsul,
în veci de veci, el n-ar mai sta-n genunchi!

Un anonim pe cîmp, în fund de mină,
în postul cel mai nalt ori mai umil,
cu rațiunea radiînd lumină, —
mărunt și nalt e omul smuls din tină,
prin forța eroismului civil!

Veronica Porumbacu

Elogiul prieteniei

Gîndul de a elogia singurul sentiment de metal ales și nepieritor mi-a venit de la doi cocoșei porumbaci ce se băteau de la un prea frumos fluture albastru. S-au bătut pentru întîietatea asupra acelui bun gingaș, pînă s-au umplut tot de sînge și și-au scos ochii. A fost nevoie să se bage între ei și să-i despartă cocoșul cel bătrîn, alb ca un împărat în togă de hermină, cu coif măreț și cu botfori galbeni. Toată comunitatea găinilor a trăit clipe de zarvă. Numai una, poreclită Odoleana, sta de-o parte și cotcodăcind parcă spunea astfel, ca o filozoafă: „Rușine să vă fie, cocoșei! N-avem destule primejdii din afara comunității noastre? Azi-mîine vine uliul cel rău, hîrșul, și ne ia în cîngile de oțel. Azi-mîine, poate veni prefăcuta noastră cumătră, vulpea, sau dihorul... Lăsați întrefsfîșierile!" De atunci pace s-a făcut sub pomii grădinii mele. Porumbacii trăiesc ca frații, iar cînd se arată hîrșul din pădurile negre, amîndoi dau alarmă din trîmbițele subțiri. Pînă și rățușteie sună deodată din douăzeci și șapte de fișcîietori și sună împăratul alb din trîmbița mare.

Nu știu cum, lupta mică dintre porumbaci m-a dus cu gîndurile înapoi în vreme, pe cînd cu timiditate multă și cu speranțe de Prometeu, îmi făceam debutul în literatură. Asta era prin anul 1929 și vă mărturisesc că am avut un debut crîncen. Îmi amintesc că aveam o metodă de lucru cu totul originală, metoda din „mers". Cum arată o astfel de metodă? Cînd mă „apuca" inspirația, o luam la drum, căci în casă nu aveam loc și liniște. Ba se aflau vecinele cu „claca", ba citea bietul tata, cu glas tare, rugăciuni zguduitoare dintr-o carte veche. Nu-i ușor deloc să te „inspiri" și să scrii pe un colț de latță, într-o încăpere unde șapte oameni grăiau tare, se sfădeau, rideau și unde mai veneau și vecinele cu furca. Și așa, cum mă „apuca", o luam la drum prin niște vîfore amarnice, către Șirbăț și din mers făuream în mintea mea aprinsă poeme, bineînțeles „celebre" ca la douăzeci de ani... Mă obișnuisem u „corecta" în minte. Am avut de luptat cu multe împotriviri. Debutul propriu-zis mi-a umplut sufletul de amărăciune. Cine s-ar fi apropiat cu dragoste de încă un candidat ce bătea cu timiditate la porțile gigantice ale nemuririi? Lumea scriitoricească de pe atunci era într-o continuă întrefșîșiere. „Polemicile" pe chestiuni personale, invidiile, împunsăturile, răutățile, înțepăturile, aminteau jungla în toată desfășurarea ei sălbatecă. Talentul trebuia să fie bine însoțit de obrăznicie.

După atîția ani, mă uit în urmă cu strîngere de inimă și văd că din „operele" definătorilor de glorie de pe atunci n-a rămas nimic. Au biruit însă talentele reale, întrupate în ideaturi mari și azi ne mîndrim cu ele, slujindu-ne și ca învățătură în meșteșugul nostru. Mulți din cei ce alcătuiau grosul celebrităților s-au risipit în noaptea uitării, după chefuri de pomină, după intrigi bine țesute, după bătăi celebre la cafenele... Cocoșeii porumbaci din amăgitoarele grădini ale nemuririi, au fost de mult sfîșiați de hrău, n-au mai rămas din ei nici penele. Tot ce nu poartă sigiliul nobleței, are destinul pulberii.

Între adevărații artiști au existat totdeauna mari legături de prietenie. Nu e nevoie să călătorim în vremuri, spre a demonstra acest nobil adevăr.

Se vor supăra oare colegii mei de breaslă, că de la bătălia dintre cei doi porumbaci, încep elogiul celui mai puternic sentiment? Cu riscul de a mă numi fărăn „incurabil", „rural" și altele asemenea, — cu sfială mă plec către biografiile clasicilor, să citesc nezdruncinatele prietenii dintre ei. Intîi, trebuie pomeniți, ca nepieritor exemplu, Eminescu și Creangă; pe urmă, trebuie pomenit acel bard „veșnic tînăr și ferice", Alecsandri, care a recunoscut atît de superb superioritatea geniului eminescian, prin aceste versuri:

E unul care cîntă mai dulce decît mine?
Cu-atît mai bine țării, și lui cu atît mai bine!

In prietenia dintre Eminescu și Creangă, unii dintre noi, mai cu seamă cei mai tineri, văd poate o neîntreruptă boemă galbenă, cu duhoare de alcool, cu oale sparte pe la crane, cu scripci prefăcute țăndări de capetele lăutarilor... Nu, prietenii mei mai tineri! Cine a scornit asemenea gugumănii, habar nu avea de monumentala „boemă" a înaintașilor.

Drept este, pe de altă parte, că nici unul, nici altul nu lepăda vinul cu urîciune, însă această licoare, socotită de-o potrivă, și de clasicii latini și de către elini, drept divină, însoțea șfaturile de seară, unde se discutau înalte gîndiri despre artă. Pe cei doi „boemi" îi lega întîi și-nîi idealul măreț și comun, de a da poporului romîn o literatură, pe potriva înaltelor lui aspirații și virtuți. Deci, după cum vedem, prietenia se naște numai din țeluri mari. Țeluri mari nasc prietenii mari...

Imi aduc aminte cum era frontul nostru literar acum unsprezece ani; să luăm cîteva exemple: Eugen Jebeleanu semăna și mai bine cu Petofi, fiind cu unsprezece ani mai tînăr... Mihail Davidoglu abia venise de la Galați și nu avea nici un fir de păr cărunt. Ne spunea istorii cu cravi și moruni fabuloși, prinși cu ata în bătrîna apă a Dunării. Petru Dumitriu, marele prozator de astăzi, iscusitul constructor de romane, încă nu se despărțise de mitologica Euridice și barba domniei-sale abia da în pui... Dar Cicerone Theodorescu? Avea și multă semeție de cocoș imperial, mereu se arăta gata să ia în piept vînturile. In ce-l privește pe Mihai Beniuc,

Eusebiu Camilar

(Continuare în pag. 4-a)

Laminatorii de oțel

Somnolezi, cu capul rezemat de pernă, într-un compartiment de cale ferată. Pleoapele ți-s grele, gîndurile ți se destramă, își pierd șirul: auzi o puternică melodie, vastă, simfonică și care repetă mereu același motiv, amplificîndu-l pînă devine uriaș, în vreme ce tobele orchestrei bat, la răstimpuri egale, ritmul titanicei simfonii: două bătăi scurte, mereu aceleași.

Te trezești din toropeală: nu era o simfonie, nu era muzică; nu erau tobele unei orchestre de giganți; era uruitul roților de fier pe șinele căii de fier, era zguduitura vagonului cînd roțile trec peste încheietura a două șine. Plăcuta amorțeală a călătoriei te cuprinde iarăși și ațipești. Ca prin vis, auzi un vuiet imens, o vibrație gravă, parcă trenul ar trece prin țeava unei orgi; deodată se curmă. A fost un pod metalic, peste cine știe care rîu ce murmură în noapte. Un pod metalic făcut din șine și plăci de fier. Călătoria ta continuă. Trebuia să te duci; trebuie să ajungi repede, chiar în noaptea asta; dacă n-ai putea sosi, urmările ar fi grave, și nu numai pentru tine: mergi acolo pentru o treabă de interes comun, de pe urma căreia pot avea folos sau pagubă mulți oameni. Iar cel de lîngă tine se duce să-și vadă soția, care a născut; cel din față se duce să-și vadă mama care e pe moarte; ofițerul se duce la unitatea lui de pe graniță; tînărul de lîngă el se duce la universitate, poate la iubita lui. Călătoriți cu toții în noapte, pe șinele căii de fier, care se întind reci și lucioase sub stele, de la o zare la cealaltă.

Cine le-a făcut?

Nimeni nu se gîndește. Sute de mii de oameni călătoresc pe calea ferată și cu tramvaiul, sute de mii locuiesc în case și blocuri clădite pe armături metalice, sute de mii beau apă din țevi de metal, sute de mii se încălzesc iarna cu păcură sau gaze extrase prin țevi și conduse prin țevi. Sute de mii? Milioane! Și nimeni nu se gîndește: șinele, barele, plăcile, țevile, cine le-a făcut?

Le-au făcut laminatorii.

Și cum? Și cine sînt ei?

Se spune că nu e bine să scrii despre procesul de producție, că e o slăbiciune literară, că nu interesează pe nimeni și că oamenii muncii au viața lor personală și de familie, și viața lor spirituală. E adevărat. Dar eu n-am ce face. Trebuie să spun cum se laminează oțelul. Mi se pare că e nevoie să fii un mare pictor și un compozitor de muzici eroice și grandioase, și un poet din cei mari ai lumii și un om de o adîncă umilință și iubire, ca să scrii despre laminatorii de oțel. Un pictor să le pictezi fețele, privirile, trupurile și lumea de fum, de obiecte incandescente și de flăcări roșii în care trăiesc ei. Un muzician ca să le cînți slava; un poet ca să le închini marile tale ode; umil și plin de dragoste pentru că sînt vrednici de cel mai adînc respect, și de cea mai fierbinte iubire. In lipsa unui asemenea artist, și pînă ce se va ivi, trebuie să spunem, oricare din noi, primul care se nimerește, primul care a intrat la laminoare, să spunem de îndată, fără întîrziere, *cum se laminează oțelul.*

Vino cu mine să-ți arăt. Iată hala, hala imensă, înaltă, în care totul e cenușiu ca fierul și negru ca fumul. Vibrează de te asurzesc dangătele de clopot (semnalele macaralelor și ale cabinei de comandă), mugetul monstruos ca într-o grădină zoologică în care sute de lei și de tigri urlă de foame și de furie (nu e nimic: apa de la laminoare se evaporă cu explozie la trecerea oțelului înroșit printre valțuri), șuierături de locomotivă (pleacă trenul cu blocurile de oțel proaspăt turnat de la oțelărie). Stai cu spatele la cuptoarele cu propulsie, care țin blocurile de oțel „calde". Ca pîinea într-un cuptor. Insă „pîinile" sînt blocuri de oțel roșii-trandafiriu, îmbujorate, mari cît un om dar mult mai groase. Iar „cald" înseamnă flăcările de păcură aprinsă și aerul sub presiune, flăcări de cincisprezece metri, la o temperatură care nu cunoaște nici un cuvînt pentru a o exprima; clocotit e ce-ți opărește pielea, fierbinte e ce-ți arde mîna. Dacă vîri mîna aici, explodează și se evaporă în mai puțin de o secundă. Dacă intri tu, te evapori, în mai puțin de o secundă.

Dangăt de clopot. Din cuptorul cu propulsie alunecă un bloc într-o groapă căptușită cu fier. O clipă, vezi flăcările dantelate ca niște petale de flori, te dogorește o suflare uriașă, arzătoare. Capacul se închide. Dangăt de clopot. Macaraua, ca o moară de vînt agățată de tavanul halei, sosește prin văzduh, se oprește, sloboade din pîntecul ei o mînă de fier cu două ghiare, apucă blocul și pleacă prin aer cu el, spre Cuptoarele Adînci.

Cuptoarele Adînci sînt niște acoperișuri de seră; din cărămidă refractară, căci florile pe care le acoperă sînt de foc. Macaraua neagră pe care cineva a scris cu creta *„Trăiască tineretul muncitor!"* se oprește cu blocul deasupra unui acoperiș și bate din clopot. In cabina cu geamuri, agățată de perețele halei, Poha Anica aude. Poha Anica e tristă. Bărbatu-său e bun muncitor; bun macaragiu; el ar trebui să lucreze pe macara acum. Dar a fost la o nuntă și de trei zile zace prin cîrciumi. Poha Anica vine la lucru; trece să-i spuie maistrului că bărbatu-său e bolnav. Dar maiștrii îl știu; știu că boala lui e la suflet. Unul din multele acoperișuri se desparte în două asupra unui beci tainic, plin de lumină, de flăcări și fum. Brațul cu ghiare se lasă în jos, blocul dispare sub pămînt, brațul urcă iar, capacul se închide. Blocul zace „la cald" în Cuptorul Adînc.

Sus, în cabina macaralei, Ciuciu Ioan stă încă aplecat asupra geamului oblic, pînă se închide cuptorul. Pe urmă pornește îndărăt, să mai aducă un bloc.

Desen de PASCAL RĂDULESCU

Ciuciu Ioan are patruzeci de ani; dar e subțire, nu prea înalt, și zîmbește cu sfială arătîndu-și dinții frumoși, albi: parc-ar avea optsprezece ani.

Dacă te duci la el acasă, o iei pe o stradă pe care găsești șapte copii mînjiți pe obraz cu zeamă de dude, cățărați pe un gard. Pe urmă găsești un meseriaș care face sicrie. Pe urmă dai colțul și la numărul 4 găsești cea mai mică casă de pe strada Timotei Cipariu. E mică, dar e a lui; și-a făcut-o din salariu. O să tragă pe ea volbură și viță de vie; o să-i puie flori în grădină.

Aici, sus pe macara, are în față flăcări și fum. Dedesubt, flăcări și

Petru Dumitriu

(Continuare în pag. 4-a)

OSIP KOLÎCEV

Cu regimentul nostru

(Din însemnările unui corespondent militar)

Spinări de deal cu iz de tămîioasă,
Căsuțe-albind printre butuci de vie,
Cioplite parcă-n zahăr, ca-n povești...
Ostașul ce-a ajuns prin bătălie
Pe plaiurile-acelea romînești
Întîmpinat a fost cu bucurie.
Și l-au poftit țăranii oaspe-n casă
Un miel i-au fript și vin i-au pus pe masă.
. . . . . .
Da, îmi revii adesea-n amintire
Bătrîne peisaj subcarpatin:
Copii mînînd pe luncî cîrezi de vîte,
Femei cu strai de cînepă sau in,
Torcînd pe lîngă troiți gîrbovite.
M-au răcorit pe-acest meleag străin
Fîntîni de piatră — drumul însăilîndu-l —
Ce viețuiră secole de-a rîndul.
. . . . . .
Pe tancurile noastre încercate
Adus-am Romîniei primăvara...
Era-n August... Și totuși — pare-mi-se
Cinstind eliberarea,-n toată țara
A doua oară vișinu-nflorise.
Cu nemții ne băturăm pînă seara:
Răzbeam cu tancul prin livezi în floare;
Ningeau pe noi petalele ușoare.
. . . . . .
Redacția era la primărie.
Și unde se-ncuibase ieri primarul
Azi redactam gazeta unității.
Cu jalbe — ca-n trecut — să-și spună-amarul,
Să afle rînduielile dreptății,
Ne trimeteau țăranii emisarul.
Veneau țărani desculți și arși de soare;
Și-i sfătuiau tanchiștii cu răbdare.
. . . . . .
Voi, lupte de pe plaiuri romînești!
Ați nemurit atîtea zeci de nume
De ofițeri și de modești pușcași
Dar iată, amintitu-mi-am anume
De unul dintre cei mai buni ostași:
Noi îi spuneam Iancov cel bun de glume.
Era flăcău viteaz cum prea mulți nu-s;
El singur cîncî „Pantere" a răpus.

Dar într-o zi, cînd atacam în iureș,
Pozițiile nemțești, s-a stins și el.
Culcat fu trupul lui pe tancul care
L-a fost purtat prin marele măcel.
S-au strîns în clipa-aceea nori pe zare
Și-n inimile noastre tot la fel.
Doar pomii albi rîdeau sărbătorește
Spunîndu-ne că viața izbîndește.

Eu ți-am închis pleoapele-ostenite,
Eu ți-am sorbit suflarea cea din urmă,
Tovarăș drag, căzut în bătălie;
Durerea grea și astăzi mă mai scurmă.
Dar știu c-am dobîndit prin vrednicie
O glorie ce veșnic nu se curmă.
Ea jertfe ne-a cerut făr-de istov;
Tot pentru ea te-ai stins și tu, Iancov.

In romînește de **Emilia Căldăraru**

Lucrători din domeniul artei și literaturii! Creați opere inspirate din munca plină de avînt și lupta eroică a oamenilor muncii pentru construirea vieții noi, socialiste, pentru înflorirea patriei, pentru apărarea păcii! Luptați pentru un bogat conținut de idei și o înaltă măiestrie a operelor voastre!

(Din chemările C.C. al P.M.R. cu prilejul zilei de 23 August 1955).

MOMENT CLASIC

Se spune că Ovdiu, plecînd din Roma, şi-a ars manuscrisul „Metamorfozelor" pentru a nu-l lăsa pradă bunului plac şi neglijenţelor copiştilor acelui timp. Gestul nefericitului poet putea fi repetat de oricare scriitor clasic din ţara noastră dacă ar fi avut cum să prevadă mutilările, omisiunile şi intervenţiile cu care editorii de rînd îşi permiteau pînă mai deunăzi să trateze textele marilor scriitori din trecut.

Preţuirea adevărată ce se acordă astăzi clasicilor se reflectă, fără nici o excepţie, în scrupulozitatea cu care se urmăreşte la fiecare autor tipărit păstrarea intactă a fiecărui rînd din opera sa, a fiecărei particularităţi lingvistice şi descifrarea sub semnele scrierii, de multe ori derutantă, a pronunţiilor reale. S-a remarcat— dar încă insuficient — munca rodnică desfăşurată în vederea pregătirii pentru tipar a unei opere ca „Ţiganiada" lui Budai Deleanu, editată după manuscrise de J. Byck. Acelaşi spirit de răspundere este limpede oricui consultă explicaţiile textologice ce însoţesc volumele recente din Anton Pann (ed. I. Fischer), M. Kogălniceanu (ed. Dan Simonescu), V. Alecsandri „Poezii" (ed. G. C. Nicolescu) sau Al. Odobescu (ed. Tudor Vianu), aceeaşi preocupare severă pentru autenticitatea textului original. Dar ce înseamnează, în definitiv, această preocupare severă? Pe lîngă competenţa subînţeleasă, ea presupune muncă extenuantă, pasiune mereu vie, curajul de a te întoarce înapoi pentru încă o revizie, cînd totul părea finit.

Toate acestea le-au avut chiar cei pe care îi edităm noi. Au făcut ei înşişi, la timpul lor, operă de editori şi, dacă n-au fost feriţi de erorile fireşti la nivelul cunoştinţelor şi mijloacelor de atunci, şi-au îndeplinit sarcina asumată cu credinţa că răspund unei datorii. Un Bălcescu, editor al **Magazinului istoric pentru Dacia**, un Kogălniceanu, editorul **Letopiseţilor Moldovei**, un Costache Negruzzi, îngrijitorul ediţiei din 1851 a **Descrierii Moldovei**, chiar un Odobescu, cu toate intervenţiile arbitrare în publicarea scrierilor lui Bălcescu, ne stau exemple de devotament pentru înţelegerea şi răspîndirea operei înaintaşilor.

De acelaşi simţ al datoriei fac probă cercetările actuale care scot la iveală pagini preţioase din comoara moştenirii clasice, rămase în trecut necunoscute maselor largi de cititori. Ultimele ediţii se disting prin faptul că îngrijitorii lor nu se mai mulţumesc să selecteze cîteva lucrări de circulaţie generală din opera scriitorului respectiv, ci caută să sporească imaginea activităţii acestuia, descoperind şi publicînd texte inedite sau puţin cunoscute. Dan Simonescu ne-a dat o ediţie a scrierilor lui Kogălniceanu, substanţial îmbogăţită faţă de cea din 1949 a lui Al. I. Ştefănescu. Pagini literare ale scriitorului moldovean ca **Impăratul şi braminul**, **Adunări dănţuitoare**; articolele de orientare literară **Viaţa lui Hrisoverghi** şi programul revistei **Propăşirea**; istorisirile de inspiraţie istorică **Un vis al lui Petru Rareş** şi **Ştefan cel Mare arhitect**, sau unele pagini social-politice, se publică acum pentru prima dată în volum, oferind cititorului posibilitatea să aprecieze mai temeinic rolul progresist jucat de Kogălniceanu în mişcarea literară şi politică de acum un veac. Nota explicativă a ediţiei Odobescu precizează că s-a inclus aici conferinţa **Viitorul artelor în Romînia** niciodată publicată pînă în prezent, grăitoare însă pentru dezvoltarea concepţiilor estetice înaintate ale autorului **Scenelor istorice**.

Mulţi scriitori din trecut n-au apucat să-şi adune în volum producţiile literare pentru a le feri de colbul uitării. Este cazul în special al poeţilor şi prozatorilor din jurul **Contemporanului**. Cît de fructuoase pot fi cercetările în acest sens o dovedeşte prea bine ediţia scrierilor lui D. Th. Neculuţă, tipărită sub îngrijirea lui Mihu Dragomir. Poezii rătăcite prin revistele de altădată (**„Doină"**, **„Unei proletare"**, **„Catană"**) vin acum să împlinească lirica poetului tocmai pe latura cea mai importantă, aceea a revoltei sociale izvorîtă din sincer ataşament pentru soarta celor mulţi.

Descoperiri arhivistice, efort de a scoate la iveală tot ceea ce ţine de patrimoniul literaturii noastre clasice, dar numai atît? Despuierea periodicelor de odinioară, completarea meticuloasă a informaţiilor biobibliografice, nu s-ar profila încă în toată importanţa lor, dacă simultan nu s-ar desfăşura, în acelaşi spirit de răspundere, o intensă muncă de revalorificare critică a scriitorilor din trecut. Succesele ediţiilor din ultima vreme se oglindesc nu numai în cuprinsul culegerilor respective, ci şi în seriozitatea analizei care caracterizează o bună parte din prefeţele sau studiile introductive ce le însoţesc.

Interpretările forţate, care restrîngeau aprecierea estetică la o simplă şi mecanică confruntare a operelor literare cu epoca, ignorînd idealul artistic şi specificul oglindirii realităţii în imagine artistică, analizelor care se reduceau în fond la copioase rezumate de conţinut, simplificărilor mascate sub eticheta necesităţilor didactice, le-au luat locul studii orientate spre înţelegerea operelor ca expresii artistice unitare ale unei concepţii definită dialectic cu laturile sale pozitive şi retrograde, cercetări din ce în ce mai atente ale mijloacelor de creaţie specifice fiecărui scriitor.

Progresul acesta este consecinţa însuşirii mai temeinice a tezelor leniniste cu privire la reconsiderarea patrimoniului clasic. Experienţa rodnică dobîndită cu unele studii despre creaţia marilor clasici ai literaturii noastre oferă o bună bază şi pentru cercetarea şi clarificarea problemelor pe care le ridică literatura dintre cele două războaie. Fiind vorba de o epocă străbătută de contradicţii ideologice dintre cele mai diverse, care şi-au pus amprenta nu odată chiar şi asupra creaţiei acelor scriitori orientaţi spre realism, şi trebuind să fie răsturnată o întreagă scară de judecăţi impusă în trecut de critica estetizantă, cosmopolită, — tocmai aici se verifică în cel mai înalt grad priceperea şi consecvenţa aplicării tezelor leniniste. Există încă de pe acum semne, în unele articole, de abatere de la aceste teze, printr-o slăbire a vigilenţei cercetătorilor faţă de influenţe ideologice nefaste şi faţă de ecouri ale artei decadente. Aşa de exemplu în cercetarea operei lui Ibrăileanu (vezi articolele lui Al. Dima în „Iaşul literar") se întrevede tendinţa de a face abstracţie de concesiile pe care eminentul critic de la „Viaţa romînească" le-a făcut impresionismului. Lipsa de discernămînt critic se agravează şi mai serios cînd încercarea de a acredita ideea unei critici ştiinţifice la Ibrăileanu se întemeiază prea mult pe afirmaţii izolate, pe articole sau note disparate ale criticului rămase undeva prin periodice, uitate de însuşi autorul lor, estompîndu-se orientarea sa generală aşa cum se degajă din lucrările sale principale.

Un studiu bine întocmit îndrumă cititorul spre problemele esenţiale ale operei unui clasic, îl familiarizează în ansamblu cu peisajul şi proporţiile reale ale acestei opere.

Ediţia actuală din Odobescu, în două volume, oferă desigur mult mai puţin material decît ediţia „Minerva" în patru volume. Insă cititorul este pregătit să pătrundă opera scriitorului în toată varietatea şi însemnătatea ei, prin mijlocirea amplei introduceri semnată de academicianul Tudor Vianu. Cerinţe uşor de înţeles, dacă ţinem seama de rostul ediţiei, au impus autorului introducerii să dea expunerii sale un plan istoric, corespunzător succesiunii în timp a operei lui Odobescu. Aceasta prezintă avantajul că obişnuieşte pe cititor mai direct cu imaginea dezvoltării activităţii scriitorului şi, eventual, îi sugerează evoluţia artei sale. Dar metoda nu este lipsită de dezavantaje, dintre care cel mai palpabil se iveşte în atîtea cazuri în care, la finele lecturii studiului, nu mai obţinem imaginea sincronică a operei unui autor, personalitatea scriitorului nu se conturează într-un tot definitoriu şi activitatea sa se pulverizează în spaţiu, în timp. Abordînd această metodă, Tudor Vianu se bucură de eficacitatea ei şi scapă de neajunsuri, propunîndu-şi cercetării sale un obiectiv central: **„Alexandru Odobescu paşoptist şi umanist"**. Titlul introducerii defineşte însăşi caracteristica esenţială a modului în care a conceput şi şi-a desfăşurat Odobescu activitatea. Prin raportarea acestei multilaterale activităţi la ideologia paşoptistă, Tudor Vianu deschide perspectiva înţelegerii concrete a ideilor avansate ce l-au călăuzit pe scriitor. Dar nu este vorba numai de idei. Din acelaşi unghi trebuiesc privite, spre a fi apreciate, însăşi ţinuta intelectuală, orizonturile culturale vaste către care Odobescu, ca şi Haşdeu în aceeaşi epocă, îşi îndrepta privirile, năzuind în felul său spre chipul cărturarului umanist, prins cu egală ardoare de studiul antichităţii ca şi de frămîntările vremii sale. Idealul acesta se conturează limpede din studiul introductiv, fără subliniere ostentativă, la fiece pas Exactitatea afirmaţiilor sale cucereşte şi mai mult prin eleganţa expresiei, simplă dar nu banală, nobilă dar nu preţioasă. Se remarcă în scrisul lui Tudor Vianu, din ultima vreme mai ales, o tendinţă spre fraza largă, somptuoasă, spre stilul evocator, clasicizant, care indica poate de la început în Tudor Vianu pe unul dintre cei mai potriviţi exegeţi ai clasicului Odobescu.

Izbînda introducerii scrisă de profesorul Tudor Vianu nu sanctifică însă un tip unic de prefaţă. Nu totdeauna criteriul monografic este valabil, şi nici necesar. Degeaba s-a imputat— într-o sumară recenzie din „Romînia liberă" — prefeţii semnată de N. I. Popa la ediţia Alecsandri (poezii) că nu are în vedere întreaga operă a scriitorului. In primul rînd, semnatarul prefeţei face, cînd găseşte de cuviinţă, trimiteri la alte scrieri în afara poeziilor, ca atunci — de pildă — cînd citează pentru a da exemplu de inspiraţie în spiritul folclorului, pieseta **Nunta ţărănească** (p. 10). Apoi autorul şi-a delimitat precis obiectivul studiului în funcţie de conţinutul ediţiei, nu pentru a simplifica sau a pune în umbră alte aspecte, ci tocmai pentru a-l adînci pe cel abordat. In acest cadru, N. I. Popa s-a ghidat după succesiunea diferitelor cicluri poetice, dar el a adus în prim plan problematica poeziei lui Alecsandri şi, implicit, felul cum s-a îmbogăţit, treptat, conţinutul său de idei. Avem un studiu serios despre poetul Alecsandri, scris cu o expresivitate absentă altor prefeţe, chiar din cele izbutite sub raportul interpretării de ansamblu, al informaţiei — cum ar fi bunăoară la ediţia Kogălniceanu—şi în care sezisarea individualităţii artistului se face cu mijloacele adecvate, nu la nivelul formulelor atît de puţin potrivite unui scriitor, după cum procedează autorul prefeţei la ediţia Gîrleanu (Biblioteca pentru toţi), care constată cu candoare **„puritatea vocabularului"** (p. 30) şi **„corectitudinea"** frazelor (p. 31) prozatorului în cauză, evidenţiindu-l pentru **„folosirea cumpătată a imaginilor poetice"** (sic!). Compararea didactică cu scrieri de alt gen a poeziilor lui Alecsandri l-ar fi dus pe autorul prefeţei la identităţi nesemnificative, poate chiar puerile, în vreme ce cercetarea adîncă a creaţiei poetice — privită în întreaga conjunctură de împrejurări ce i-au pregătit apariţia — i-a permis să releve trăsăturile caracteristice **scriitorului**, şi nu doar scriitorului, ci şi **omului**, care a fost unul singur: Vasile Alecsandri.

Sînt de dorit examene de sinteză ale moştenirii noastre clasice, (cercetări despre dezvoltarea romanului, despre începuturile esteticii în ţara noastră, despre specificul naţional la scriitorii din epoca 1848, despre caracterul popular al creaţiei acestor scriitori, etc.). studii de generalizare a experienţei unor scriitori cercetaţi individual. In stadiul însă în care se află la noi munca pregătitoare a oricărei istorii literare, trebuiesc create nu numai aceste studii, ci şi instrumentele elementare de lucru. Pentru mulţi scriitori încă nu poate exista certitudinea că se cunoaşte tot ce au scris şi locul unde au publicat. Nu posedăm nici măcar o bibliografie a tuturor periodicelor la zi, iar bibliografia întocmită pînă la 1906 este lipsită de indici pe ani şi localităţi, care ar permite să se ştie imediat ce publicaţii au apărut în cutare oraş în anume an. De aceea, este de un real serviciu iniţiativa editurii care a publicat şi a încurajat întocmirea unor bibliografii la un număr însemnat de scriitori, cum sînt: Şt. O. Iosif, G. Topîrceanu, Calistrat Hogaş, Delavrancea (cu toate erorile semnalate), D. Th. Neculuţă, I. Păun-Pincio, Traian Demetrescu, Alecsandri (Teatru), Alecsandri (Poezii), etc. Tocmai dată fiind utilitatea unor astfel de lucrări, E.S.P.L.A. ar trebui să-şi desăvîrşească iniţiativa şi să reunească într-un volum destinat cercetătorilor toate aceste bibliografii.

Vom avea ediţii de Opere al căror nivel îl garantează realizările de care am vorbit. E bine să ne gîndim însă, că dînd clasicilor ceea ce li se cuvine, pe unii dintre ei i-am vitregit. Işi aşteaptă încă editorul, scrierile literare şi social-politice ale lui Eliade, **Peregrinul transilvan** al lui Codru-Drăguşanu, jurnalul de călătorii şi cronicile artistice ale lui Filimon, nuvelistica lui Nicu Gane, poeziile lui Macedonski şi Dimitrie Anghel.

Graţie condiţiilor editoriale excepţionale, expresie a politicii partidului de preluare a tot ceea ce există valoros, progresist, în cultura trecutului, operele de seamă ale clasicilor noştri pot apare astăzi în tiraje de masă.

Principiul leninist al celor două culturi în societatea scindată în clase ne călăuzeşte să dezgropăm din uitarea de pînă acum orice operă care prin zugrăvirea realistă a vieţii poate fi şi astăzi o pildă de cunoaştere şi reflectare a frămîntărilor unei epoci, a idealurilor oamenilor cei mai înaintaţi. Cu această înţelegere a menirii artistului adevărat au creat toţi marii scriitori din trecut.

Geo Şerban

RECENZIE

Un valoros studiu despre dezvoltarea literaturii sovietice

Ampla cercetare de teorie şi istorie literară a lui V. Ivanov, volumul Din istoria luptei pentru un înalt conţinut de idei în literatura sovietică *— apărut recent în limba romînă — înfăţişează lupta dusă de P.C.U.S. şi de scriitorii sovietici împotriva literaturii antirealiste, pentru crearea literaturii realismului socialist. Cronologic vorbind, lucrarea de faţă se ocupă de dezvoltarea literaturii sovietice din răstimpul anilor 1917—1932, adică de literatura din prima fază a dezvoltării Statului Sovietic, cuprinsă între perioada Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie şi lichidarea completă a claselor exploatatoare. Acest fapt îi dă studiului lui Ivanov o valoare deosebită pentru scriitorii din ţara noastră şi din ţările de democraţie populară care, fireşte, în condiţiile lor specifice străbat acum aceeaşi perioadă. In acest sens, lucrarea lui V. Ivanov, departe de a fi un simplu material documentar interesant, este o armă activă de luptă, un sprijin serios dat esteticii şi criticii noastre literare, menite să lupte pentru înălţimea conţinutului ideologic al literaturii noastre noi. Sprijinindu-se pe o documentare deosebit de bogată şi minuţioasă, alcătuită din textele lui Lenin şi Stalin privitoare la literatură şi la munca culturală, din rezoluţiile Comitetului Central al Partidului, din cercetarea presei, din scrisori şi mărturisiri ale scriitorilor din perioada respectivă — autorul subliniază faptul că succesele literaturii sovietice au fost dobîndite sub înţeleapta conducere a Partidului Comunist care* „în fiecare etapă din prima fază de dezvoltare a Statului Sovietic a pus în faţa literaturii sarcini noi şi din ce în ce mai complexe, potrivit cu necesităţile construcţiei socialiste şi cu cerinţele culturale mereu crescînde ale cititorului sovietic". *Aşa cum era însă şi firesc, V. Ivanov îşi începe studiul cu cel mai de seamă document de partid din perioada premergătoare Revoluţiei din Octombrie cu privire la problemele literaturii, cu celebrul articol al lui Lenin* „Organizaţia de partid şi literatura de partid", *în funcţie de care analizează toată dezvoltarea ulterioară a literaturii sovietice, arătînd cu date concrete imensa contribuţie a acestui studiu la lupta pentru un înalt conţinut de idei în literatura sovietică şi la demascarea literaturii şi esteticii burgheze. Cu o autentică obiectivitate partinică, lucrarea lui V. Ivanov nu înregistrează rece citate şi rezoluţii privitoare la literatură, nici sec ca un pomelnic naşterea sau dispariţia unor reviste cu semnificaţie în lupta ideologică. După cum se arată şi în cuvîntul din partea autorului, miezul volumului e alcătuit din trei capitole, primul prezentînd lupta dusă pentru un înalt conţinut de idei în literatură în perioada dintre Revoluţia din Octombrie şi perioada de refacere; al doilea — în perioada de refacere; al treilea — în perioada de industrializare a ţării şi de colectivizare a agriculturii. Un mare număr de probleme dintre cele mai esenţiale legate de teoria şi de creaţia literară, cum ar fi rolul Partidului în îndrumarea literaturii, spiritul de partid şi caracterul popular al operei de artă, democratismul formei, baza tematico-ideologică a operei literare, lupta împotriva curentelor decadente, încadrarea vechilor scriitori în rîndul scriitorilor realişti-socialişti, fiecare cu problemele sale specifice şi multe altele, ne sînt prezentate pe larg şi convingător în procesul lor istoric de apariţie şi dezvoltare. Deosebit de interesantă în această lucrare este analiza ştiinţifică a criteriilor marxiste de apreciere a unei opere literare, ilustrată cu un bogat material din operele scriitorilor care au activat în cele trei perioade analizate: M. Gorki, Maiakovski, Demian Bednii, Serafimovici, A. Blok, V. Briusov, Dm. Furmanov, A. Fadeev, M. Şolohov, Vs. Vişnevski, P. Pavlenko, K. Fedin şi mulţi alţii. Ei subliniază grija părintească a Partidului pentru literatură dar şi intransigenţa sa principială faţă de greşelile şi de influenţele ideologiei burgheze.* „Partidul — *spune Ivanov* — ne învaţă să preţuim pe scriitor şi opera sa în primul rînd din punctul de vedere al veridicităţii creaţiei sale, al orientării sale ideologice. Intruchiparea ideologiei comuniste într-o formă superioară — iată ceea ce cere mai înainte de toate Partidul de la literatură".

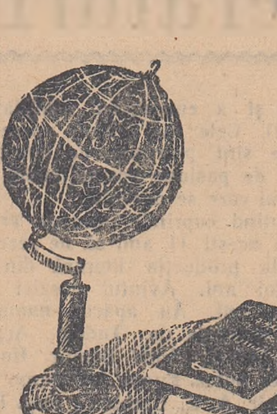

Demonstrîndu-se pe larg faptul că „cerinţa unui înalt conţinut de idei, a redării adevărului vieţii este indisolubil legată de combaterea necruţătoare a oricăror stări de spirit decadente, de cerinţa ca literatura să întruchipeze năzuinţa plină de optimism spre viitor", *de problema caracterului popular, etc., autorul face o largă incursiune în istoria demascării curentelor şi mişcărilor care frînau dezvoltarea literaturii realismului socialist.*

Astfel, cititorul din ţara noastră ia cunoştinţă pe larg de caracterul reacţionar al proletcultismului şi al grupurilor decadente, îşi dă seama că toate acestea nu sînt altceva, indiferent ce veşmînt poartă, decît duşmanii neîmpăcaţi ai realismului socialist. Prin felul în care analizează diferite fenomene literare, lucrarea lui V. Ivanov este un model de principialitate în cercetarea istoriei literare, un exemplu de combativitate şi cercetare ştiinţifică.

V. Ivanov arată că sarcinile puse de partid în faţa literaturii determinau şi rolul criticii literare din acea perioadă. Cerinţele de atunci ale partidului faţă de critica literară sînt deosebit de actuale şi astăzi. Iată cîteva din sarcinile principale pe care partidul le-a trasat criticilor literari, după cum le aminteşte V. Ivanov:

a. o perfectă principialitate bolşevică şi intransigenţă faţă de vrăjmaş;

b. să ţină seama de principiul veridicităţii, să scoată la iveală sensul obiectiv de clasă al diferitelor opere literare;

c. critica să analizeze opera literară în unitatea dialectică dintre conţinut şi formă;

d. critica comunistă să înlăture din arsenalul său tonul de comandă în literatură şi să se bizuie pe superioritatea ei ideologică, deoarece numai atunci va avea o adîncă semnificaţie educativă;

e. de aceea, „critica marxistă trebuie să adopte lozinca: a învăţa — şi să respingă orice maculatură şi improvizaţie în propriul ei mediu".

Prin astfel de învăţăminte, partidul înarma nu numai pe scriitori, ci şi pe critici cu un program de luptă pentru crearea unei literaturi socialiste cu un înalt nivel artistic şi ideologic.

I. D. Bălan

Curier literar

- A apărut recent în librării ediţia a doua din „Nicoară Potcoavă" a maestrului Mihail Sadoveanu.
- A ieşit de sub tipar, la E.S.P.L.A., romanul scriitorului din R.D. Germană, Eduard Claudius, „Oameni alături de noi", în traducerea lui I. Peltz şi Paul Manu.
- In colecţia „Meridiane" s-a tipărit povestirea cunoscutei scriitoare chineze Din Lin, „Inundaţia".
- In curînd va apare la E.S.P.L.A., volumul „Sarea e dulce" de Zaharia Stancu.
- In aceeaşi editură va vedea, nu peste multă vreme, lumina tiparului, volumul de „Versuri alese" de A. M. Sperber.
- Sub titlul „Versuri" va fi publicat şi un volum reunind cele mai reprezentative poezii ale Magdei Isanos.
- Tot în cursul acestei luni va fi tipărit textul piesei „Citadela sfărîmată" de Horia Lovinescu.

Gazeta „Constructorul" organizează un concurs literar

Un fenomen semnificativ al vieţii noastre literare este şi concursul organizat de gazeta „Constructorul" la care pot participa autorii de poezii, schiţe, reportaje etc.

Acest concurs, iniţiat de o gazetă ce se ocupă în special cu probleme de industrie, oglindeşte dorinţa marilor mase de a citi opere literare, realiste şi interesante, inspirate din viaţa şi năzuinţele clasei muncitoare. Chemăm cititorii gazetei noastre să sprijine călduros acest concurs.

Iată condiţiile concursului:

Pot prezenta lucrări (poezii, schiţe, povestiri, scenete, scurte scenarii pentru brigăzile artistice, reportaje literare, portrete literare) toţi oamenii muncii din construcţii şi industria materialelor de construcţii.

Vor fi acordate următoarele premii: Premiul I — 1000 lei; Premiul II — 600 lei — Premiul III — 400 lei.

In afară de aceste premii vor fi acordate şi 5 menţiuni în cărţi.

Lucrările pînă la maximum opt pagini, scrise citeţ, vor fi trimise redacţiei ziarului „Constructorul" cu menţiunea „pentru concurs", pînă la data de 30 septembrie a.c. Nu vor fi admise lucrări care au mai fost publicate.

Din juriul de premiere fac parte poeţi şi prozatori, membri ai Uniunii scriitorilor din R.P.R., reprezentanţi ai C.C. al Sindicatului muncitorilor constructori şi ai redacţiei ziarului ce organizează concursul.

Cronica literară

„STRĂINUL" de Titus Popovici

S-a remarcat de multe ori că prima operă a unui scriitor, chiar dacă nu este şi cea mai bună, este în schimb cea mai bogată, mai copleşitor încărcată de viaţă, de idei, de amănunte, de mărturisiri, de vederi personale. Elanul generos al tinereţii îndeamnă uneori pe autorul debutant să se dăruie în întregime primei sale creaţii, cu tot ceea ce a acumulat, a gîndit şi a simţit pînă în clipa cînd se eliberează prin scris. Mai tîrziu va veni calmul şi cumpătarea maturităţii. In prima lor operă însă, scriitorii care aleg acest drum, spre deosebire de adepţii împărtăşirilor parţiale, care preferă un exerciţiu scriptic progresiv, vor parcă să spună deodată tot ce au de spus, să nu lase la o parte nimic din ceea ce au văzut, au gîndit sau au trăit cîndva. De această natură este, credem, şi drumul pe care şi l-a ales, în noua noastră literatură, Titus Popovici. Voluminosul său roman „Străinul" (la sfîrşitul celor aproape 600 de pagini citim: „Sfîrşitul volumului I") poate fi considerat ca adevăratul său debut, căci cele cîteva schiţe pe care le-a publicat, dintre care unele semnate împreună cu Francisc Munteanu, nu erau încă oficialul act de naştere al unui scriitor.

Cartea este abundentă, plină de fapte şi de amănunte care poartă amprenta autenticităţii şi mărturisesc dorinţa vie a scriitorului de a spune cît mai mult, de a fixa în paginile ei fiorul clipelor trecătoare, cu toată viaţa pe care au inclus-o, cu semnificaţia pe care au avut-o, cu amintirea pe care au lăsat-o. De aceea lectura „Străinului" este substanţială şi-i dă de multe ori cititorului sentimentul unui contact nemijlocit cu viaţa.

Primul mare merit al lui Titus Popovici stă în faptul că a întreprins pentru intiia oară în literatura noastră nouă, într-o operă de asemenea proporţii şi de asemenea largă perspectivă asupra claselor sociale, zugrăvirea momentului istoric, atît de important pentru noi, eliberarea patriei de sub jugul fascist. Titus Popovici elaborînd acest roman s-a angajat pe un teren încă puţin cercetat de scriitorii noştri. Realitatea de care se ocupă el nu a fost decît în mică măsură prelucrată artistic, ceea ce i-a îngreunat mult sarcina scriitoricească de a modela imaginea unei epoci atît de frămîntate. In condiţiile unei foarte slabe tradiţii literare în tratarea problemelor specifice momentului istoric şi naţional respectiv, Titus Popovici a realizat un roman al eliberării patriei noastre, cu conflicte şi eroi reprezentativi, cu tumultul caracteristic al epocii care precipita precizarea poziţiei politice şi a mijloacelor de acţiune ale claselor şi ale partidelor atunci în luptă. Scriitorul a fixat într-o galerie foarte bogată de eroi deruta cu care clasele exploatatoare, în acel moment — apropiatul faliment al dictaturii fasciste — părăseau nava care se scufunda, silindu-se să-şi alcătuiască în pripă o faţadă de „opoziţionişti". Dintre aceste figuri care reprezintă în modul lor, individual, trăsăturile specifice ale unor clase — marea burghezie şi moşierimea — cele mai artistic realizate şi mai vizibile din diverse unghiuri, sînt baronul Romulus Papp de Zerind, avocatul şi acţionarul Varga şi Vislan, directorul ziarului local (acţiunea se petrece într-un oraş din Ardealul necedat prin dictatul de la Viena). Mai departe, în cîmpul de vedere al romanului se agită părintele Potra, un mărginit dar fariseic şi viclean iezuit, prefectul judeţului, generalul fascist Belega, avocatul Motzeanu care se străduia să arate la cîteva luni după eliberare că nu trebuie abolit termenul de fascist fiindcă provine de la fascia, care în italieneşte înseamnă legătură de nuiele, etc., etc. In prim plan, însă, dintre reprezentanţii claselor exploatatoare şi ai partidelor istorice apar primele trei figuri tipice amintite. Baronul Papp de Zerind sub aparenţa-i anacronică (limbajul latinist, simularea senilităţii în cazuri extreme) îşi camuflează viclenia şi perspicacitatea în politica de culise. Autorul îl pune să săvîrşească exact acele acţiuni care pot evidenţia cu claritate fondul odios al personajului versat în metodele partidelor istorice. Il vedem ducînd cu rafinament o politică duplicitară, între fasciştii care sînt încă la putere, şi cei care socoate el că vor veni după aceea. El organizează şi o întîlnire secretă cu comuniştii, atunci cînd acţiunile de rezistenţă împotriva regimului antonescian se intensifică sub impulsul victoriilor trupelor sovietice. Această întîlnire, pe care autorul a înfăţişat-o cu un umor ascuns, face foarte clar ţelul baronului şi al acoliţilor lui, cu toţii „opoziţionişti" de dată recentă, grăbiţi să refacă „ilegal" partidul lui Maniu: alcătuirea în pripă a unei opoziţii aparente pe care în momentul prăbuşirii lui Antonescu şi a fascismului să o poată arăta poporului drept dovadă a împotrivirii lor. Baronul, aşezîndu-se la biroul său, nu fără premeditare, avînd aerul că prezidează adunarea, propune comuniştilor nu organizarea în comun a acţiunii de sabotaj împotriva nemţilor care vor să demonteze fabrica din localitate şi s-o transporte în Germania, ci trimiterea unui memorandum către Antonescu în care să protesteze, în numele „democraţiei". Adevăratul scop al baronului şi al grupului său este acela de a poza în adversari ai lui Antonescu, pentru ca atunci cînd acesta va fi răsturnat să poată veni la putere sub masca de democraţi care s-au împotrivit teroarei fasciste. La fel procedează Varga, de altfel raliat acestui grup şi nutrind speranţa secretă, sprijinită cu perfidie de baron, că va deveni şeful opoziţiei. Autorul ştie să releve discrepanţa dintre aparenţă şi fondul intim, real, al personajului. Varga, la prima vedere, este un bărbat prezentabil, stăpîn pe sine, elegant, cu succes la femei. Văzîndu-l la volanul maşinii sale, indiferent şi superior, nimeni nu poate bănui că Varga este cu toate acestea un fricos care se zbate ca un şoarece în capcană să salveze ce se mai poate salva, să-şi pună la adăpost averea, situaţia, familia („sfînta familie" burgheză, în care infidelitatea este tacit acceptată pentru a nu prejudicia interesele materiale comune). Titus Popovici a îmbinat în acest personaj corupţia şi minciuna cu orgoliul şi disperarea în faţa puterii populare, elemente caracteristice claselor exploatatoare în momentul de criză prin care treceau. Ziaristul Vislan, în prezentarea căruia autorul a folosit cu fineţe satira, sub o aparenţă perfect obiectivă, este un demn reprezentant al presei burghezo-moşiereşti, corupt şi incult, avînd ca lozincă vorba: „cerneala n-are culoare", ceea ce înseamnă practic că n-are importanţă în slujba cui o foloseşte, ci cît i se plăteşte pentru aceasta. De la limbajul libertin şi de la gestul galant cu care sărută mîna parfumată a dactilografei, la echilibristica pe care o încearcă în coloanele „Tribunei Romîne", publicînd versuri agramate şi fasciste, care în acrostih (el spune în... acropole) dau „Jos Hitler", Vislan este un tipic reprezentant al presei venale reacţionare. Titus Popovici l-a surprins în momente de panică sălbatecă, de apatie înecată în alcool, de încercări disperate de a găsi o ieşire pentru ziarul său, altădată fascist. Prin aceasta autorul ne transmite dezorientarea — specifică momentului istoric — a presei reacţionare, care căuta în pripă, în clipele de agonie ale fostului stăpîn, o supapă de salvare.

In fresca epocii, Titus Popovici a acordat — cum era şi firesc — un spaţiu larg forţelor progresiste, categoriilor sociale exploatate care, fiecare în felul care-i este propriu, trăieşte epoca aceasta frămîntată, reacţionînd caracteristic. In familia Sabin, un mic funcţionar ceferist, sărăcia ascunsă se împleteşte cu ambiţia de a sălta pe băiat în clasele superioare. Unele acte de curaj şi de compasiune pentru victimele trupelor fasciste în retragere se îmbină cu o doză de laşitate şi neputinţă, specifice oscilaţiilor micii burghezii. La ţară facem cunoştinţă cu Mitru, ţăran sărac, victima uneltirilor chiabureşti ale lui Cloambeş şi distingem în glasul lui disperarea neagră, ura dar şi umorul amar ţărănesc în clipa cînd trebuie să plece pe front, deşi începe să-şi dea seama că nu acei împotriva cărora va trebui să lupte îi sînt duşmanii: „Scoală-te muiere, scoală-te... O venit vremea să mă duc în războiul sfînt..."

Desen de TIA PELTZ

Reprezentanţii clasei muncitoare, comuniştii, sînt înfăţişaţi în acest roman al eliberării în momente semnificative, care îi arată ca adevărata forţă ce s-a împotrivit fascismului, sabotînd frontul antisovietic şi pregătind dezrobirea patriei. Poate că autorul a fost prea zgîrcit cu fondul uman generos şi multilateral al acestor oameni înaintaţi, dar momentele în care apar sînt tipice pentru ei şi pentru lupta pe care au dus-o. Răspîndirea manifestelor, organizarea sabotajelor, eliberarea tinerilor din trenul care-i ducea în Germania, rezistenţa surdă pe care o opun aceşti comunişti, dintre care cei doi Jurca, tatăl şi fiul, sînt mai complex şi mai veridic prezentaţi, dau într-o măsură imaginea rolului pe care l-a avut partidul comunist în eliberarea ţării. Autorul a bazat chiar conflictul cărţii pe ideea că forţele maniste şi partidele istorice în general (baronul Papp, Varga, etc.) au făcut paradă de „rezistenţă" în preajma încheierii armistiţiului de la 23 August 1944, ca urmare a întăririi şi extinderii mişcării comuniste ilegale, singura mişcare politică efectiv interesată în eliberarea şi democratizarea ţării. Aflînd de răspîndirea manifestelor care cereau muncitorilor să împiedice demontarea fabricii de armament şi expedierea ei în Germania, vestind sfîrşitul apropiat al lui Hitler, îl vedem pe baronul Papp luînd măsuri de prevedere: „Acuma ei (comuniştii, n.n.) or luat un fel de iniţiativă!... De asta trebuie ţinut cont. De aceea... eu cred că dacă ni se oferă ocazia putem... pertracta cu dînşii". Insăşi reacţia partidelor politice ale burgheziei şi moşierimii care se temeau că după răsturnarea regimului fascist nu se vor putea înfăţişa ca forţe democrate ce s-au opus dictaturii este înfăţişată în carte ca o urmare a acţiunii eroice şi de amploare a comuniştilor care pregăteau realmente eliberarea, ceea ce corespunde adevărului istoric. Scriitorul a realizat un moment artistic de o mare semnificaţie, zugrăvind chiar noaptea încheierii armistiţiului. Notabilităţile şi elita oraşului chefuiesc la un banchet dat de comandamentul german „în preajma victoriei finale", tremurînd de frică să nu fie descoperiţi ca „opoziţionişti". Cînd petrecerea este în toi, prefectul, care a fost chemat de urgenţă la telefon, anunţă că s-a încheiat armistiţiul şi procedează la dezarmarea ofiţerilor germani. Atunci veselia degenerează într-o petrecere descreierată, fiecare încercînd să intoneze cîte un cîntec „rominesc", cît mai şovin, fiindcă şi-au adus subit aminte de injuria naţională pe care a adus-o ţării fascismul german. Se aud chiar, fără îndoială, pentru că deosebirea nu e prea mare, şi crîmpeie de cîntece legionare. Cînd toată această bandă, aproape dementă, iese în stradă, de undeva, din întuneric răsună un cîntec grav, plin, al unei mulţimi. „Dar asta e Internaţionala... zău Internaţionala!" şopteşte înfiorat unul dintre cheflii, brusc trezit la realitate. Este acesta un final sugestiv pentru a culmina acest proces de alternări extreme conformiste ale burgheziei laşe, tîrîtoare.

Am lăsat intenţionat la o parte pînă acum tipurile de intelectuali din roman (Vislan, deşi ziarist, nu are probleme de acest ordin fiind complet incult) pentru că autorul a pus un accent deosebit în structura lucrării, asupra destinului intelectualităţii noastre, în momentul istoric dat, creînd mai mulţi eroi pe care-i compară între ei şi prin soarta cărora urmăreşte căile acestei pături sociale. Andrei Sabin, Suslănescu şi Lucian Varga sînt cei trei eroi care reprezintă în roman pătura intelectuală şi care, aparent, la început se află pe aceeaşi poziţie şi sînt prieteni. Precipitarea evenimentelor politice a determinat în cursul romanului, aşa cum s-a întîmplat pe plan social în toată ţara, ralierea deschisă a fiecăruia dintre aceşti trei oameni la o clasă sau alta, ceea ce i-a despărţit definitiv. Titus Popovici dovedeşte în acest roman o capacitate deosebită de a surprinde caracteristicile epocii, problemele, conflictele şi caracterele ei. Intr-o epocă mai calmă, Lucian sau Suslănescu şi-ar fi putut trăi întreaga viaţă, dedîndu-se la speculaţii intelectualiste, într-o izolare de oameni neînţeleşi şi nemulţumiţi cu realitatea. Ei trăiesc însă o epocă în care lupta clasei muncitoare şi afirmarea pe planul politic a maselor populare impun o rapidă verificare şi destramă iluzia intelectualului burghez care se flata cu independenţa şi obiectivitatea sa. Suslănescu, tînărul profesor de istorie al lui Andrei, cu toate că-i place să apară ca un inadaptabil, este acela care de teamă îşi trădează elevul pentru că a scris o lucrare împotriva „războiului sfînt" şi pînă la urmă, în lunile care au urmat actului de la 23 August, se relevă tot mai mult ca un acolit al reacţiunii, ca un om pentru care cultura era numai o bravadă. Lucian, de asemenea, de la căutările şi lecturile întinse, sfidîndu-şi familia pe care o dispreţuia, ajunge — trecînd printr-o fază de religiozitate sub îndrumarea lui Potra — un demn fiu al tatălui său, pe care, deşi îl socoteşte mărginit şi cabotin, îl urmează întru totul. Apartenenţa sa de clasă, educaţia pe care a primit-o, au biruit. Dimpotrivă, Andrei face parte din acea parte a intelectualităţii pe care eliberarea ţării a trezit-o la viaţă. Din liceanul recalcitrant şi voluntar, care a făcut o lucrare conţinînd idei antifasciste numai pentru a-şi dovedi sie însuşi că nu este un laş şi un neputincios („ca să mă găsesc" — spune el), se dezvoltă treptat, sub influenţa împrejurărilor social-politice şi datorită contactului cu unii intelectuali de stînga şi cu comuniştii, un tînăr care în mod conştient vine alături de clasa muncitoare, deşi procesul evoluţiei sale nu este încă precis indicat la sfîrşitul acestui volum. Titus Popovici a relevat de fapt prin drumul parcurs de Andrei, odinioară „străinul" („sîntem nişte străini în propria noastră ţară"), calea specifică a unei largi categorii din intelectualitatea noastră. Rebreanu a creat în literatura noastră tipul lui Titu Herdelea, intelectualul mic-burghez ardelean, plecat cu bune intenţii din satul lui, care într-o epocă de haos ideologic şi lipsă de orizont ajunge un ziarist mediocru şi un burghez tată de familie, care pentru o leafă ceva mai bună nu refuză chiar un post la o redacţie de ziar legionar, deşi „nu face politică". Andrei Sabin prezintă intelectualul, provenit din mica burghezie, în momentul cînd eliberarea ţării şi victoria forţelor populare decid această pătură şovăielnică, roasă de individualism, dar şi dornică de o altfel de existenţă, cinstită şi demnă, să vină alături de mase. Titus Popovici a folosit pentru explicarea transformărilor care se produc în conştiinţa lui Andrei Sabin o metodă care reliefează mijloacele pe care însăşi istoria le folosea. Acest tînăr licean crescut într-o şcoală şi într-un mediu intelectual rupt de viaţa poporului este pus deodată, datorită împrejurărilor, în faţa realităţii, în faţa crimelor fasciste, în faţa masacrelor organizate de gărzile şovine ale lui Maniu în sînul populaţiei maghiare din Ardealul cucerit de trupele sovietice, etc. Acest contact nemijlocit cu viaţa ca şi ideile înaintate pe care le primeşte de la comuniştii cu care vine în legătură îl constrîng pe Andrei Sabin să-şi definească decis atitudinea.

Deşi „Străinul" este construit după o modalitate „obiectivă", — aparenţa independenţă a eroilor şi a evenimentelor faţă de autor o atestă — se vede că volumul conţine mult din experienţa autobiografică a scriitorului şi într-un anume sens toate drepturile fiind acordate artei şi specificului ei, reconstituie în linii mari un drum parcurs de autorul însuşi, care face parte din aceeaşi generaţie cu eroul său principal, Andrei. De aci provine în bună parte impresia de autentic, pe care o lasă cartea, ceea ce nu înseamnă că nu recunoaştem în acelaşi timp rolul creator al lui Titus Popovici, care a avut capacitatea de a transfigura artistic experienţa de viaţă acumulată.

„Străinul" începe prin a fi romanul unui licean chinuit de minciuna şcolii şi de lipsa de orizont a vieţii în ultimii ani ai dictaturii antonesciene şi, pe nesimţite, romanul capătă un caracter de frescă a societăţii noastre în preajma şi în lunile imediat următoare actului de la 23 August 1944, un caracter de cronică a momentului istoric respectiv. In cadrul acestui gen, care în ultimele decenii, pe plan internaţional şi în special prin literatura sovietică, a luat o mare dezvoltare, Titus Popovici se arată a fi un scriitor cu deosebite aptitudini, în stare să urmărească desfăşurarea acţiunii în diverse planuri şi medii sociale, în stare să prezinte o mare galerie de eroi reprezentativi, cu individualităţi distincte, fără însă să se impună încă prin viziunea personală, prin îmbrăţişarea evenimentelor istorice în cadrul unor conflicte, al unei problematici care să confirme o predilecţie, o trăsătură artistică exclusivă.

Acest prim roman al său este o surpriză literară îmbucurătoare, prin maturitatea construcţiei, prin capacitatea de a pătrunde personaje cu o psihologie atît de diferită, prin bogăţia şi ineditul observaţiilor, prin nivelul cultural.

Romanul lui Titus Popovici poate fi socotit primul roman bun care zămisleşte artistic realitatea măreţului act istoric de la 23 August 1944. In afara interesului pe care-l prezintă această carte pentru publicul de mult doritor să afle în literatură oglindirea unei epoci atît de zbuciumate din istoria noastră contemporană în problemele ei specifice, „Străinul" înseamnă un bun cîştigat pentru tradiţia literară. Cei care vor veni după Titus Popovici să încorporeze în proza noastră literară imaginea acestui moment istoric, vor trebui să plece de la această realizare, să aducă ceva în plus în prelucrarea artistică a realităţii date.

Georgeta Horodincă

TRENUL SANITAR...

— *Fragment de roman* —

Călătoria pare aproape fără sfîrșit. Mașina obosită trage încet vagoanele lungi ca și cum n-ar vrea să le zdruncine prea tare. Inăuntru viața se scurge ceas după ceas, monoton. Pentru unii se oprește, — ca să nu mai pornească niciodată. Plictiseală, pansamente, răni care nu se închid, convalescenți, ore și nopți de gardă. Cu timpul, pentru răniții culcați în paturile albe, chiar somnul devine obositor. La început popasurile în gări, atunci cînd trebuie schimbată garnitura sau cînd se așteaptă încrucișarea cu alte trenuri, încărcate, care gonesc spre răsărit, par să rupă monotonia drumului. Pe urmă, te obișnuiești și cu ele și le simți ca o întîrziere care te chinuie.

Rareori în cele cîteva zile de drum se întîmplă cîte ceva. Evenimentul cel mai neobișnuit e cîte o hemoragie neașteptată, sau vreo moarte. Atunci trenul zăbovește mai mult în prima gară, trupul e coborît; pe urmă locomotiva și vagoanele se urnesc din nou. Călătoria continuă.

Gara în care trenul se oprise după ce se legănase ceasuri întregi în întuneric, pe șinele unei linii secundare, era pustie. Casele orășelului se ghiceau pe undeva, învăluite într-o liniște adîncă, tulburată numai de zgomotul slab al ploii, cu picăturile ei repezite în acoperișurile de tablă, în zidurile umede, în crengile copacilor pe care toamna îi scuturase de ultimele frunze.

Cîțiva dintre însoțitorii trenului plecaseră spre masa întunecoasă a orășelului, înfruntînd răceala pătrunzătoare a ploii. Garnitura avea să întîrzie poate chiar pînă dimineața.

Sora Maria era de gardă întreaga noapte. Cînd e rîndul ei, sanitarul de serviciu doarme fără grijă. Inainte de stingerea luminilor pentru noapte, Maria trece încă odată peste tot. Ultimele doctorii de seară, ultimele siringi mari, încărcate cu lichid brun care amorțește durerile și dă puțină liniște. Cînd becurile se sting, Maria se așează pe un scaun scund, în salonul celor gravi, trimiși în țară, unde poate mai e vreo nădejde. Lumina albastră din tavan clipește slab, în timp ce femeia stă aplecată în umbră și ascultă răsuflările greoaie. Trebuie să aștepte timp îndelungat, să vegheze, să nu se lase cuprinsă de somn sau furată de gînduri. Pe masă limbile fosforescente ale ceasului se mișcă încet, imperceptibil.

Maria fusese aproape doi ani infirmieră în spitalele mai mari din spatele frontului și întîlnise tot felul de oameni. Trăise greu, și munca fusese de multe ori de-a dreptul istovitoare. Se învățase greu cu ceasurile de oboseală prelungită și de grijă, care o îmbătrîniseră timpuriu. In păr i se amestecaseră printre șuvițele cînepii și fire albe, strălucirea ochilor se făcuse mai tristă. Sora Maria adunase în tot acest timp destule impresii despre tot ce putea să însemneze războiul acesta, și la ce putea el să slujească. Pentru ea însemnase la început singurătate și tristețe, mai ales cînd bărbatul îi căzuse în primele lupte și rămăsese singură cu copilul. Lipsurile, pensia neîndestulătoare. Viața unui erou era tare ieftină, mai ales cînd la fiecare ceas sînt alții și alții. Pe urmă a venit școala de surori la care a trimis-o doamna Greceanu. Iși amintește cum a urcat treptele casei vechi, boierești, în care funcționa Crucea Roșie, cum a înscris-o într-un registru o domnișoară uscată, cu o rochie neagră.

Invățătura a durat cîteva luni și pe urmă repede, repede în spatele frontului, acolo unde e mult și istovitor de lucru. Munca neîntreruptă atunci cînd se dădeau atacuri, rănile pline de praf și de noroi pe care trebuie să le speli încetișor, să le cureți.

Moartea grăbită — și mereu alții care trebuiesc spălați, pansați, tăiați. O lună, două, șase, un an. Să faci totul; și seara mîinile îți cad de oboseală și totuși mai ai de lucru, trebuie. După, — camera rece, săracă, a surorilor, mîncarea proastă, apa tulbure.

Fiecare oră care trece îi aduce și în același timp îi ia ceva. La un moment dat nu-ți mai tremură mîinile, nu ți se mai contractă mușchii feței, și oamenii ceilalți devin — numai în aparență — unități, numere de paturi. In aparență numai, fiindcă în realitate dezbrăcați de uniforme, oamenii nu mai sînt soldații războiului acesta absurd, ci niște băieți de douăzeci de ani, îmbrăcați în cămăși de noapte de pînză albă, groasă, cîrpite, sau cu găurile încă deschise.

Maria s-a schimbat, trăsăturile sînt mai adînci. Fusese totdeauna o femee tăcută, dar acum vorbește și mai puțin, numai dacă are ceva însemnat de spus. In acești ani a urmat toate fluctuațiile frontului de sud; au venit sute și sute de răniți și de bolnavi de tifoidă sau de exantematic. Seri lungi de gardă a ascultat poveștile șoptite.

Războiul îi punea întrebări simple, omenești, la care nu putea să răspundă la început, deși vedea tot ce se petrecea în jurul ei: trenurile și coloanele de tancuri, de blindate, de căruțe, călcînd un pămînt străin răscolit de obuze. Sfîrșise prin a înțelege că războiul acesta trebuia să fie bun pentru cîțiva, în vreme ce pentru ceilalți, cei mulți, e un amestec de noroi și sînge. Văzuse și spitalele luminoase, cu medicamente destule, pentru ofițerii fasciști — cu surori subțiri, în uniforme albe-albastre, cu bonetă scrobită. Imaginile acestea î se îmbulzeau în minte și se amestecau cu acelea ale trenului supraîncărcat, cu aer cald și înăbușitor, cu toată ploaia de afară.

Trebui să-și întrerupă gîndul. Acele fosforescente ale ceasului se apropiaseră pe nesimțite unele de altele, se suprapuneau. Era timpul să-l întoarcă pe cel de la nr. 7, care nu se putea mișca singur, și să vadă dacă sonda pusă de seara mai era la locul ei.

Omul avea fața împietrită, cu picături de sudoare pe frunte, de căldură desigur; fiindcă îi făcuse injecția obișnuită care-i mai lua din dureri. Probabil amorțise în poziția incomodă pe care trebuia să o păstreze, și amorțeala îl trezise încă de mult din somnul puțin și neliniștit. Sora îl mișcă fără să-l întrebe nimic, cu oarecare bruschețe, fără să țină seama de geamătul înfundat; îi ridică pătura să controleze pansamentul care fusese toată dimineața îmbibat de sînge.

Era unul din răniții mai gravi, care poate ar fi meritat să fie transportat cu vreunul din avioanele acelea sanitare despre care sora Maria auzise de multe ori, dar pe care le văzuse numai în cîteva rînduri, sosite pentru vreun ofițer superior.

Sora Maria se întorcea acum a doua sau a treia oară în țară, în scurtul ei concediu,—și ceva o făcea să creadă că nu va mai reveni. Chipul în care îi vorbise căpitanul la plecare, plin de subînțeles și de nemulțumire, rapoartele despre care știa că i se făcuseră, toate contribuiau să-i întărească aceeași impresie nelămurită că nu va mai fi rechemată. Poate avea să rămînă și fără lucru, din nou. Ridică din umeri cînd îi trecu și gîndul acesta prin cap. Cei mari fuseseră nemulțumiți de ea pentru că întrebase prea mult și pentru că nu crezuse toate sforăiturile acelea eroice. Și pentru atîta, doar n-aveau să o dea afară. O trimeteau numai în țară, departe de frontul care „enervează", — așa cum zicea medicul șef.

In țară mai fusese. Ii era atunci dor de băiat, — și de fiecare dată îl găsea mai schimbat, mai înalt și mai vioi, cu picioare lungi și neastîmpărate. Incepuse să meargă la școală, să învețe.

Totdeauna mama pleca purtînd cu ea altă fotografie, dar părerea de rău și tristețea despărțirii le închidea undeva în suflet și făcea totul să le șteargă cît mai curînd din minte. Banii pe care îi trimetea regulat pentru întreținerea copilului n-ar fi putut să-i cîștige altfel. Odată trecuse pe la madame Greceanu, în casa somptuoasă din parcul Ioanid, dar cu subsolul înghețat, pe care nu îl uitase. Parcă nu se schimbase nimic. In grădină același adolescent de bronz, cu păr buclat, alerga după o minge mereu lipită de vîrful degetelor. Cucoana a primit-o grăbită, se pregătea să meargă undeva și îi veniseră cîteva pachete cu stofe prin care căuta o rochie deosebită, care să-i pună în valoare frumusețea care se apropia de maturitate. In casa elegantă, Mariei i se păreau acum toate nespus de țipătoare, nerușinat de curate în contrast cu ceea ce văzuse zilnic. „A, iată și pe îngrijitoarea eroicilor noștri soldați! — exclamase cucoana cînd o văzuse. Imi pare bine că ne vizitezi, că vine cineva de acolo!" Tonul era fals și glasul strident. Nu a poftit-o nimeni pe scaun, nici măcar în bucătărie. Servitorii se schimbaseră, nu mai erau cei pe care îi cunoștea. Cucoana a continuat pe același ton (își aduce aminte tot ce se întîmplase atunci, parcă ar fi fost ieri): „Ce fac minunații noștri soldați? Și tu ești printre ei! Cred că ești fericită. Ce suflet minunat are țăranul nostru, credincios, bun, drept!" D-na Greceanu ar fi vrut să-și cumpere o moșie, și de cîtăva vreme era preocupată de sufletul țăranului. Dar asta sora Maria n-avea de unde s-o știe.

Maria nu s-a arătat deloc entuziastă și a plecat repede de tot, ca să nu mai dea niciodată pe acolo.

Nici d-na Greceanu nu a rămas prea mulțumită. Ea își construise imaginea infirmierei după povestirile cucoanelor mai în vîrstă de la „Societate", care activaseră în 1916 printre ciungii, șchiopii și orbii selecționați cu grijă, fără răni purulente sau începuturi de gangrenă. Dimpotrivă, prin minte i se învîrtea gîndul vreunui flirt cu un ofițer tînăr și plin de entuziasm războinic, dintr-aceia pentru care avea atîta admirație. Admirația doamnei Greceanu era sortită însă să se risipească neașteptat de repede, și să facă loc unui dispreț indignat pentru cei care „nu erau în stare nici să-i oprească pe ruși, după ce se lăudaseră atît" Dar aceasta este o altă poveste.

Maria trebui să mai plece odată. Cînd se întoarse, nu mai putu să înnoade firul întrerupt al gîndurilor. Oboseala care o cuprinsese era adîncă, aproape o copleșea, dar prin ea prindea totuși șoapte clare, distincte, dintr-un colț apropiat. La început nu recunoaște ale cui sînt glasurile,— unul dintre ei vorbește mai sacadat, gîfîit. E bolnavul de la numărul șapte, acela pe care Maria l-a întors fiindcă amorțise. Tot n-a adormit...

„...zicea domn' colonel Iliescu să-i luăm cota. O pierdusem cu o zi înainte. Venise colonelul personal să conducă atacul, era ordin de sus!" Vocea celuilalt îi ajungea sorei mai limpede, patul era aproape de tot și răsuflarea omului nu era întretăiată de gîfîială sau ostenită: „Acolo te-a rănit?" „Acolo m-a lovit o spărtură de fier. Am zăcut vreo două ceasuri pînă m-a ridicat. Pe urmă, din spital în spital..."

— „Da' cota tot ați luat-o?" „Am luat-o. Colonelul zicea: mă, vă decorez. Ați salvat onoarea regimentului. Vă decorez". După o pauză, continuă: „Noaptea au luat-o înapoi și a lor a rămas". — „Și așa ai rămas și tu nedecorat".

Mariei i se pare că omul cu rana în burtă a vorbit prea mult, că s-a obosit. Il aude suflînd greu. Ar trebui să se ridice și să-i spună să tacă, dar sora știe că pentru cuvinte soldații nu au măsura rîndurilor scrise, aceea a peticului alb al cărții poștale. Și nici cenzură militară. „Vrem să luăm pămîntul altora, — n-o să ne ajute dumnezeu". Soldatul oftează încă odată adînc: „Eu nu vreau să iau nimic! Vreau să ajung acasă!"

Maria trebuie să se ridice și să le spună să tacă. Noaptea se doarme, nu e voie să te frămînți, rănile se deschid și sîngerează din nou. — Da, soră, așa e — știm că nu e voie. — Atunci dormiți. Stați cu ochii închiși și gîndiți-vă la ceva pînă adormiți. Sau să vă dau ceva pentru somn. Odihniți-vă. Trenul o să plece curînd și atunci oboseala e mai mare. Soldatul rănit la mînă și în burtă răsuflă greu și șuierător. Poate că lui tot o să-i dea țara pămînt și boi, ca-n cartea de școală, fiindcă s-a luptat chiar sub ochii generalilor. Numai rana să se închidă odată. De lucrat se poate și cu o mînă...

S-a făcut liniștea pe care o cere sora Maria. Și în această liniște, prin care începe să se străvadă dimineața, se aude șuierul locomotivei, vagoanele se zguduie ușor și, în cele din urmă, trenul se urnește cu greu.

Ziua, rănitului de la nr. 7 a început să-i meargă rău. Are fierbințeală și ochii tulburi. Cînd vorbește cu doctorul, Maria își spune că poate totul a început de azi noapte, cînd s-a frămîntat atîta. După ce se sfîrșește vizita, ceilalți parcă au simțit ceva și zac mai liniștiți, cu mîinile înnegrite de soare pe cearșafurile albe.

Desen de UNTCH

Surorile și sanitarii care sînt de serviciu dimineața, se agită puțin, pe urmă se trag fiecare în colțurile lor și privesc pe ferestre la stepa nesfîrșită. La prînz, „șapte" nu mănîncă aproape nimic. Iși ține gura strînsă, buzele albe, fără sînge, s-au făcut subțiri ca o tăietură de cuțit.

Medicul șef trece grăbit pe culoare. Trenul e interminabil.

— Era aproape netransportabil. De ce l-or mai fi trimis? E de mirare că nu s-a întîmplat mai de mult! Cînd vorbește pe șoptite cu cel care îl însoțește, șeful se și apleacă ușor. Celălalt ridică din umeri ca și cum nici el nu înțelege de ce l-au mai trimis atîta drum, cu trenul. Puteau foarte bine să-l lase să moară și în spitalul de zonă, după părerea lui. Totuși se simte dator să dea cîteva lămuriri: „A fost trimis la cerere, la cerere insistentă. Spunea că acasa are să se facă mai repede bine. Probabil, n-au putut să scape de el..." Dar șeful nu mai ascultă. A dat cu un gest grăbit pătura la o parte și privește pansamentul prin care sîngele mustește parcă mai încăpățînat ca pînă acum. Glasul sanitarului, care spune de cînd are febră „șapte", îi vine de departe, lipsit de orice mlădiere. Rănitul are fața palidă. Nasul e gălbui și ascuțit. „In timpul nopții a fost agitat". Medicul îi privește în tăcere figura chinuită, îi ia mîna fierbinte, îi pipăie bătaia pulsului grăbit și slab, îi ascultă răsuflarea grea, ruptă din piept, apoi îl acoperă la loc și bombăne ca pentru el însuși: „Ar trebui avioane, multe avioane. Transport rapid" — și ca o explicație — „poate că pe undeva există avioanele astea". A dat în cele din urmă cîteva indicații: gheață, injecții, ser, sînge...

Brațul rănitului de la „șapte" e slab și vînos. Pierderea de sînge a făcut însă vinele, altădată groase și umflate, să se turtească. Acul siringii încărcate caută una sub piele, o străpunge, lichidul incolor din siringă se colorează cu o floare roșie-vînătă, care se topește în el.

Pe urmă, dintr-un balon umflat, încărcat cu sînge, începe să picure în vinele celui întins picături leneșe care ar trebui să-i dea viață.

Compresele, pansamentul schimbat, răcoarea pungii cu gheață, sîngele străin pe care l-a primit în el — poate al unui om sănătos, zdravăn, cu o sută de vieți — i-au mai dat putere. Doar nu e atît de greu să ajungă cineva acasă și să se vindece, să se însănătoșească. Parcă și căldurile sînt mai mici, îi încing cu mai puțină furie trupul. Numai înăuntru, acolo, îi zvîcnește ceva, puternic și neregulat...

Trenul nu s-a mai oprit de mult, călătorește de ceasuri nesfîrșite. Cînd a venit din nou noaptea și sora Maria a luat încă odată garda în primire, s-a gîndit: „N-o să mai fie agitat astă-seară... „șapte"... Incepuse să răsufle din nou mai adînc, cu un horcăit ușor. In timp ce îi făcea injecțiile cu ser sub piele, se întreba cît o să mai dureze. Unii rezistă ceasuri și ceasuri.

„Șapte" fusese desigur un flăcău voinic, tăietor de lemne, sau plugar, sau cioban. Nu știau despre el mare lucru și, probabil, nu aveau să știe niciodată. De la început își strînsese buzele cu încăpățînare, hotărît să arate că nu-l doare, își ascunsese adesea pansamentele însîngerate, numai ca să arate că rana nu mai mustește, — știa că cei care sîngerează nu sînt încă trimiși acasă, în țară Avea o rană urîtă în burtă, care nici nu se închidea, nici nu se înrăutățea, — care „sta pe loc",—și o mînă zdrobită, numai pumnul, dar asta mergea mai bine. Cineva îi spusese că „nemții" fac niște proteze minunate, pun mîini și picioare de cauciuc, piele și fier, de parcă ar fi adevărate.

De cîte ori vedea un doctor întreba de asta, și cînd a aflat că proteza o s-o primească gratuit, a schițat un zîmbet curios. Și acum... acum începuse să răsufle adînc, adînc de tot.

In noapte, trenul oprise o singură dată într-o gară de triaj, dar numai pentru puțină vreme. Privind prin geamurile umede, Maria ghici garnituri întregi garate pe liniii secundare, așteptînd cale liberă, încărcate cu mașini, cu țevi uriașe care se îndreptau spre cer, cu reflectoare informe acoperite de pînze îmbibate cu apă. In ultimele zile întîlneau tot mai multe trenuri de soldați care se îndreptau spre răsărit. Se aprindea și mai tare bătălia de pe Volga.

Poate de asta se și evacuau cu atîta grabă spitalele de front, — ca să pregătească locurile pentru alții, pentru mulți care erau așteptați să vină. Maria se îndepărtă de la geam cu o mișcare bruscă, stăpînită pe neașteptate de o ură aspră pentru cei care trimeteau alți și alți oameni în locul celor pe care trenuri ca al „lor" îi aducea îndărăt. Ar fi vrut să-i vadă și pe ei aici, sfîșiați de răni dureroase, care nu se închid, zguduiți de trenuri nesfîrșite, înghețați de ploaie. Cînd trenul se urni încă odată, trase perdeaua și se întoarse la rănitul căruia îi îmbroboniseră pe frunte stropi mari de sudoare, și la ceilalți care întîrziau să adoarmă, cu ochii la fratele, la semenul lor.

Spre dimineață trenul trecuse în țară. Satele și gările erau tot atît de întunecate și de pustii. Toamna tîrzie scuturase ultimele foi ale copacilor, ploi reci și mărunte căzuseră pe cîmpurile și pădurile adormite. Mai grăbită, locomotiva alergase neobosită. Pe acoperișurile de tablă ale vagoanelor se scursese neîntrerupt apa, aburise și împăienjenise geamurile cu fire argintii și mișcătoare. Spre dimineață, înainte de a se lumina, pînzele norilor prinseseră să se rărească și ploaia se oprise. Zorile rămîneau palide și înghețate.

In trenul încă adormit, cineva nu se știe unde, spusese: „Am intrat în țară". Zvonul se răspîndise în lungul vagoanelor încă în umbră, mai întîi la cei care vegheaseră, pe urmă și la cei care dormiseră somnul adînc și greu al bolnavilor, „Am intrat în țară, sîntem acasă, acasă!" Se repeziseră la geamurile pe care aburii nopții nu se zvîntaseră încă; le deschideau larg, sau își lipeau chipurile de sticla rece, căutînd să vadă. Se repeziseră cei dintîi bandajații la cap, cei cu mîinile sau umerii în gips, dar care se puteau totuși ridica singuri, mișca. Părăsiți, ceilalți, țintuiții la pat, fuseseră cuprinși de tristețe și neliniște. Simțeau pentru întîia oară cu violență cît de neputincioși sînt; imobilitatea îi apăsa. Și după primele minute de năvală spre geamuri, valizii se întorseseră spre cei care puteau fi ridicați, îi duseseră spre ferestre. Alte obraze palide se lipeau de geamuri, alte mîini se osteneau să deschidă ferestrele. Inăuntru intră deodată aerul umed al dimineții, pătrunse în piepturile însetate de el. Vîntul biciuia mîinile întinse în afară, să simtă răcoarea. Se făcuse tăcere, priveau cu toții, fără să scoată o vorbă, cu ochii umezi. Soldați, surori, infirmieri, medici.

„Acasă, doamne dumnezeule, acasă!" spuse cineva. „Ei da, i se răspunse, sîntem pe pămîntul țării". „Nu credeam să mai apucăm ceasul ăsta, fraților! Credeam că o să ne prăpădim cine știe pe unde, cine știe... Acum, dacă mor, mă îngroapă acasă". — „Lasă, n-ai să mori, te faci bine" îl încurajase cineva. Pentru o clipă oamenii uitaseră suferințele îndurate, rănile, mîinile și picioarele schiloade.

— Acasă! Și acasă ce-am să fac? întrebase deodată cu deznădejde cineva. Glasul răsunase într-o clipă de tăcere, a gol, plin de o tristețe nouă, necunoscută pînă atunci. — „O să aibă grijă țara" — „Care țară domn' locotenent? Abia ne-am dus zilele cînd eram întregi, da' acum? Pe pămîntul ăsta poți trăi numai dacă robești, zi și noapte, om întreg. Ce o să ne facem?" Locotenentul, rezervist, nu mai răspunse nimic. Știa și el că soldatul avea dreptate. Ii era silă să mai îmbărbăteze pe cineva. „Ce mă privește pe mine întrebarea lui, ce mă privește? Bine că am scăpat eu, așa cum sînt..." Gîndul acesta i se înfipse în minte și nu izbutea să-l gonească. Alături, un glas rostise cu obidă: „Mai bine ne rămîneau oasele pe acolo, pe lîngă Volga. Țara asta, tot n-avem parte de ea, noi. E doar a boierilor!" Locotenentul privea cu încăpățînare pe geam și nici nu întoarse capul cînd altcineva răspunsese mai încet, dar limpede — „Ei, poate n-o să mai fie..."

In vagoane, surorile și infirmierii începuseră să facă ordine. Trecuse clipa de înflăcărare și acum în sufletul multora se frămînta părerea de rău, deznădejdea, dezorientarea. Soldatul care vorbise cel din urmă se gîndea: „Ar fi trebuit să ne întoarcem altfel", cu armele. Poate n-o să mai fie..."

In vagonul celor gravi, tăcerea era și mai adîncă. Patul de la numărul șapte rămăsese gol, acoperit cu rufărie curată. Sora Maria netezise și întinsese îndelung cu mîinile ei pătura aspră, cazonă, pînă se pierduse orice urmă a trupului pe care îl acoperise și îl încălzise atîta vreme.

Și trenul gonea mereu, grăbit, sub soarele roșu ca sîngele. Cu fiecare clipă călătoria se apropia de sfîrșit.

Horia Stancu

In Maramureș

Sub căciulî de paie negre
Cum arată-aceste sate,
Parc-au fost de cîndu-i lumea
Numa-n doliu îmbrăcate.

Parc-acestor oameni singuri,
Peste cîte nu avură,
Grele, umbre de tristețe
Li s-au dat fără măsură.

Gîrboviți în case joase
Și-au durat a lor ființă.
Praguri vechi, de vreme-s roase,
Ori de-atîta umilință?

De sub streșini, temătoare,
cade o lumină mică,
numai bine cît să-ncapă
într-un ochi de bătrînică.

Și la ce-ar fi fost mai bune
mari ferestre, să-i lumine?
că perceptorii și popa
se zăreau și-așa prea bine!

Iar norocul cîte-odată
Intră și prin geamuri scunde.
...Cîntă-o inimă de fată
Și în umbra lor se-ascunde.

Coperiș de paie negre...
Dar ce văd acol' departe?
Ce văpaie purpurie
Se aprinde peste sate?

Ard ca stelele-n răscoale,
Domnii-și pierd pe drumuri mintea?
Ori cu ceata lui, din codrii
Iese iar Viteazul Pintea?

Parc-aș auzi copite,
Parcă-i văd cum înconjoară
Școala cu olane roșii
Flăcărui jucînd în seară

In văpăi de șigle roșii
Școli, cămine, grădinițe,
Mistuie pe totdeauna
Noaptea vechii umilințe, —

Fără vînt se-ntinde focul
Renăscînd din casă-n casă, —
Nici un sat fără lumină
Și căldura lui nu-l lasă.

Călător pe-aceste locuri,
Cînd vezi flacăra, fierbintea,
Să te-ntrebi: cine-a aprins-o
Din scînteile lui Pintea?

Kanyadi Sandor

In romînește de **Ioan Horea**

Poporul se conduce singur...

I.

Prietene, locuitor într-un depărtat colț al acestei lumi, iată-mă gata să dau răspuns întrebării tale. Ai vrut să afli cîte ceva despre sfaturile populare de la noi, ca să știi cum se conduc treburile obștii la sate, azi cînd puterea e în mîinile noastre.

Nu-i greu de răpuns... Mai degrabă e greu să alegi ce să cuprindă răspunsul, pentru că din atîtea cîte se fac, nu știu ce te-ar interesa îndeosebi. Că sfaturile se aleg prin vot secret și universal, știi. De asemenea cunoști că deputații sînt oameni ai muncii, țărani, muncitori, intelectuali... Oricare cetățean cumsecade poate fi ales. Toate astea le știi; sînt prevederi ale legilor noastre, cunoscute de toată lumea, chiar și de cei care ne bîrfesc.

Dar, hai cu mine la drum. N-ai să regreți. O, cît de frumoasă e patria mea. Tot așa poți spune tu despre patria ta... Dar oare de ce, între atîtea frumuseți ale acestei lumi, cele din patrie ți se par deasupra tuturor? Un concert de greieri, în puterea serii, la o margine de pădure, niște sclipiri verzui de licurici, o boare de vînt șușuind prin frunziș, mirosul amețitor al cîmpului înflorit.... Parcă-ți despică inima... Știu, greierii cîntă la fel pretutindeni, licuricii au oriunde aceeași lumină gingașă, sfioasă, ca ochii fetelor îndrăgostite, vîntul șușuie uniform în orice codru de pe lumea asta și miroznele cîmpului te îmbată pe orice meleag. Cu toate astea, țarina ta, un stejar de cinci sute de ani, chiar cîntecul greierilor, poartă în ele un nu știu ce fermecător, duhul patriei, viața ei...

Hai cu mine, la drum. N-am să-ți arăt numai licuricii din iarbă. Vei vedea niște lumini noi, necunoscute pe acest atît de frămîntat pămînt, lumini pentru care am sîngerat veacuri de-a rîndul...

II.

Il vom găsi pe arie, la treieriș, pe tovarășul președinte Negură Vasile, din comuna Răcăciuni, Bacău. Stă de vorbă cu oamenii, amărîți cu toții din pricina ploilor nesfîrșite care îi împiedică să lucreze. Ni-l va prezenta pe badea Ion Cucu, deputat în sfatul popular, un țăran negricios, cu obrajii trași de osteneală; muncește voluntar pe arie, la cîntar, la predarea cotelor. Se vede treaba că dumnealui nu-și dezminte renumele de foarte activ deputat. E țăran cu gospodărie individuală și, în primăvară, datorită muncii sale și a colectivului din jur, satul său, Găsteni, a cîștigat întrecerea în campania de însămînțări pe comună. In cadrul cercului de citit, împreună cu comitetul de cetățeni, la joile agrotehnice și la sfaturile agrotehnice, pe circumscripție, s-au discutat și răsdiscutat toate acțiunile de viitor. Acum, cu carnetul în mînă, badea Ion Cucu poate da un răspuns lămuritor în privința rezultatelor.

— Scarlat Nicu a strîns 2.300 kg. orz la hectar. Iar Ichim Gh. Gheorghe 2.000 kg. grîu la hectar. Un grîu foarte bun. Să vă mai spun și alții? Ajunge? Ei, uite, pe Ceaușu Ecaterina trebuie să v-o spun. M-a întrebat: „Pot să dau grîu, în locul celorlalte cote de produse?" — Poți, cum nu! Dai și pentru porumb? — „Nu. Fără porumb. Fă-mi socoteala". Am socotit cartofii, răsărita, fînul, tot-tot, și i-am spus: „Uite, atîta ai, 281 kilograme grîu. E bine?" — „Bine".

Cînd spune aceste lucruri badea Ion Cucu zîmbește cu bunăvoință, aș putea zice cu mulțămire sufletească.

Ne-ar putea spune multe dumnealui, în privința asta. Ne-ar putea spune, de pildă, că în 1945 erau în Răcăciuni 810 analfabeți și semianalfabeți, iar azi nu mai sînt decît 14. Rod al muncii comuniștilor, sfatului popular, învățătorilor. Ne-ar putea spune și dînsul, și mai ales tovarășul președinte, că în comuna lor nimenea nu mai seamănă cu mîna, „pe chele" cum se zice; numai cu mașina. Rod al nenumăratelor conferințe, sfaturi, consfătuiri — la cămin, la sfat, în circumscripțiile electorale cu deputatul, în cercurile de citit conduse de un învățător și de deputatul circumscripției respective. Am aflat astfel că în primăvară, în urma unei asemenea consfătuiri, l-ai putut vedea pe țărani cu gălețile în mînă, curățind pomii de omizi. Acuma, pomii gem de roadă.

— Cum s-au făcut astea?

— Cum? Iaca, inginerul sfatului popular, tovarășa noastră Verde Elena, da, mărunțica aceea, ne-a adunat.... Ne-am luat toți angajamente, am grăit cu oamenii. Așa facem noi, sfătuim cu oamenii și muncim. Din cîte păreri sînt, strîngem mănunchi pe cele mai bune. Oamenii vin cu propuneri. Iaca, la noi, numai centrul era electrificat. Ei, s-au pornit cetățenii cu deputații laolaltă, au venit la sfat: „Fraților, tovarășe președinte, ne obligăm să aducem stîlpi, facem gropi, îi înfigem în pămînt. Adunăm bani pentru materiale". Ei, știți ce treabă s-a pornit? Numai moșul Gheorghe Romano a cărat vreo treizeci de stîlpi, voluntar. Acum avem lumină peste tot, pînă-n Broștenii!

— Frumos.

— Păi cum? Voința oamenilor, ce crezi? Să vă spun una hazlie. Colea, în mijlocul satului, avem noi o grădină, cu tei, cu copaci, un loc frumușel. Tot vorbeam noi c-am putea orîndui acolo un părculeț. Locul era deschis, umblau porcii și gîștele în voie. Intr-o zi vedem o tablă mare pe un tei. Scria pe tablă: „Rugăm intrarea numai pe poartă". A fost un haz! Da, dar iacă, ne-am hotărît. Cu muncă voluntară am făcut un gard jur-împrejur, am pus flori în straturi, am făcut curățenie. De-acu trebuie numai băncile, că ne bîzîie mereu cetățenii: „Cînd puneți bănci, tovarășe președinte?" Incalte, moșul Romano, care are un fecior ofițer, nu mai tace din gură. „Tebuie puse odată, ce dracu.... Cînd mi-o veni băietu-acasă vreau să stau cu el o oră în parc!".

III.

Ai să spui, prietene, că pentru atîtea înfăptuiri trebuiesc bani, fonduri uriașe, imposibil de prevăzut în buget. Adevărat... Dar oamenii noștri rezolvă cum știu ei și aceste probleme. De-o pildă, zilele trecute am grăit cu conducerea sfatului popular din comuna Hărman, de lîngă Orașul Stalin. Aveau cam multe de făcut dumnealor. Se cuvenea zugrăvirea școlilor, reparații în clase, terminarea căminului cultural în interior, continuarea muncii la sala de sport de pe lîngă școală. Multe. S-a mai adăugat și dorința oamenilor din satul Podu-Olt. Deputații de acolo, la fiecare sesiune a sfatului popular, băteau cu pumnul în masă: „Vrem lumină electrică". Mai cu seamă unul, Pius Laszlo, parcă nici nu știa altceva să grăiască.

Mă rog frumos, comitetul de auto-impunere, în frunte cu secretarul sfatului, Ion Savu, fost muncitor la atelierele C.F.R., a început să miște.

— Dacă nu adunăm bani, nu vedem noi pînă-i crucea teatru ca lumea în Hărman. Iar copiii n-au unde face gimnastică.

— N-avem lumină, strigau cei din Podu-Olt. Ne-am săturat de opaiț.

S-au găsit și vorbe potrivnice.

— Ce-ți trebuie stenă ca la oraș? Nu poți trăi fără teatru? Oho, da încă cum? Lăsați-l dracului. Ia te uită: le mai arde și de nu știu ce sală de sport. Ce sport? Destul sport îi sapa și coasa.

Așa-i între oameni. Dar s-au aflat alții mai cuminți, ca de-o pildă, Corbu G. Ion.

— Stați, măi, că nu-i chiar așa. Ia-auziți-l! N-am nici eu copii, dar trăim aici cu toții. Păi nu se cade să facem ceva frumos? De ce să alerg eu la Orașul Stalin, să pierd vremea cea scumpă la coadă pentru un pîrlit de bilet la teatru? Să-mi vină teatru aici, că-i de stat și-i al poporului. Așa. Iar eu să stau în căminul meu, al nostru și să mă luminez. N-am copii, dar au alții. Să mă pomenească și pe mine cineva. Că nu sîntem lupi singuratici.

Iacă așa s-au strîns fondurile. Fiecare deputat și fiecare comitet de cetățeni, plus comisiile de femei, au lucrat și au grăit cu oamenii. Ehe, s-a făcut o scenă la cămin, că poate veni și opera din București să ne veselească. Păi, mai dăunăzi a sosit orchestra Barbu Lăutaru, să ne tragă niște cîntece populare. Lumea era să se omoare de înghesuială.

S-au zugrăvit școlile, s-a început sala de sport, numai că va trebui să stăm cu ea nițeluș, s-o lăsăm mai domol, ca să-i mulțumim întîi pe gălăgioșii ceia din Podu-Olt, care într-una ne întreaba: „Ei. ce faceți? S-au cărat stîlpii, se sapă gropile, vin materialele? Ce faceți?" „Ce să facem? Le-am împlinit voia!"

IV.

Trebuie să știi că toate se fac avîndu-se în vedere viitorul. Chiar cînd, de pildă, se adună femeile, în frunte cu responsabila lor, să discute despre creșterea puilor, a orătăniilor, ori a viermilor de mătasă, nu se uită nici o clipă anii următori. Să zicem că în anul acesta n-avem incubator la sfatul popular, deci ne-om folosi de cloște, ori vom duce ouăle acolo unde este incubator. E bătaie de cap cu asta. Așa că femeile iau o hotărîre și-o supun comitetului executiv. Ar trebui prevăzute în bugetul sfatului — neapărat — fonduri pentru întreținerea camerei de clocire, a incubatorului, a femeilor de serviciu, dacă n-om face muncă voluntară. Și, pentru că vom avea pui mai mulți, serviciul zoo-veterinar să aibă din vreme ser suficient și dezinfectanți, să nu ne piară orătăniile din pricina lor. Că femeile nu glumesc. Dacă n-au dat tovarășii de la raion de dracu pînă acuma cu nimeni, aibă grijă să nu dea cu ele. Să nu-ți vină o femeie cu puii morți în poală, că nu te scoate nici dumnezeu din gura ei... Și are dreptate. Ea vede în fiecare puișor o pasăre fălnică, o supă gustoasă și o friptură să-ți lingi degetele. Mai vede ouă, cloște și pui, și pene pentru perne. Nu se poate nuntă fără perne înfoiate. Cu ce să se fudulească mireasa, dacă nu cu zestrea rînduită în carul cu druște gălăgioase? Sfatul popular să nu uite de astea, că nu-s nimicuri. Is lucruri de seamă, de neprețuit.

Dar cînd e vorba de ceva și mai și! De-un cămin cultural, de-o școală. N-avem bani de zvîrlit pe fereastră, așa că totul trebuie făcut cu chibzuință pentru mai multe rînduri de oameni folositor. Că noi sîntem pieritori ca iarba, dar puterea omenească stă în înnoirea noastră necontenită. Din pricina asta mi-a plăcut prevederea sfatului popular din Daia, o comună din împrejurimile Sighișoarei, așezată între niște dealuri fermecătoare, pline de păduri; îți taie respirația atîta frumusețe.

Acolo în Daia nu-i un cămin cultural ca lumea. O fostă sală de dans și atîta tot. Dar oamenii doresc să se veselească și și-au înjghebat un cor pe patru voci, două echipe de teatru și două de dansuri populare romîne și germane, o brigadă artistică de agitație fruntașă pe raion, o fanfară de vreo 18 instrumentiști. Oamenii, ei între ei, mai organizat, mai din vorbă în vorbă, au început a se gîndi la un local nou. Inițiativa a prins. A intrat în planul de muncă al sfatului. Așa, cînd s-a votat autoimpunerea pe 1955, s-a ținut seamă de viitorul cămin cultural. S-a făcut o parte din cărămidă, s-au cumpărat unele materiale și se vor mai lua în anul acesta. La anul clădirea va putea începe. Ei, dar ce fel de cămin are să fie? Păi să vedem, să ne ajute sfatul raional. Să ne facă planul clădirii cam cum l-am dori noi. Așa. Va să zică, o sală mare unde să încapă vreo 500 de oameni, că satul crește mereu; săli pentru bibliotecă, de lectură, pentru birouri, pentru șah; să nu se uite cumva, ferească dumnezeu, camera pentru aparatele de cinematograf. Of, of, în Daia nu-i nici măcar lumină electrică; e greu de adus și deocamdată nici n-ai de unde. Dar cine spune că în anii viitori nu va fi?

— E bun planul acesta, tovarăși? a fost întrebată adunarea obștească.

— Bun. Aprobăm. Il facem.

V.

Iată cîteva aspecte din munca sfaturilor populare. Nu zic, și înainte munceam, nădăjduind an de an că ne-om bucura întru totul de bunurile făurite de mîna noastră. Dar nu te întrebi de ce am moștenit atîția analfabeți? De ce am ținut în spinare atîtea căpușe care ne sugeau vlaga? De ce s-au perindat la cîrma țării zeci de guverne, care de care mai ticăloase? De ce primarii și casierii comunali, cu foarte puține excepții, ieșeau mai bogați din posturile ocupate vremelnic? Pentru că nu ne întreba nimenea pe noi.

Acuma nu. Acuma propunem și înfăptuim. Noi, străduindu-ne să ștergem dureroasele răni ale anilor trecuți, anii la care degeaba nădăjduiesc unii întoarcere. Nu le mai vrem, așa cum n-ai mai dori chinurile unei boli. Și ne conducem singuri. Cum vrem și cum știm, prin oameni de noi aleși.

Asta e cea mai mare noutate din patria mea, iubite prietene de departe. Și credem că din pricina asta ne iubim pămîntul mai mult decît oricînd. Il iubim pentru că însfîrșit ne vedem stăpîni asupra lui.

Pentru totdeauna...

Dumitru Mircea

In drum spre Beethoven

(23 August 1944)

Din zilele-acelor adînci frămîntări
Înscris-am în inimă multe-ntîmplări.
Dar mie, din toate neștearsă îmi pare
Această atîta de simplă-ntîmplare.

Veneau și plecau, începeai să-i cunoști,
Pe eroii sovieticei oști;
Tanchiști, pedestrași, fără teamă de moarte.
Odihneau puțin și plecau mai departe.
Mai stăpînea pe cîte-un petec de țară
Hrăpăreața, fascistă ghiară.
Mai aveau de purtat în zilele-acele
Bătălii sîngeroase și grele.
...Și lupta-și urma ursita ei dreaptă
Pe scara izbînzii treaptă cu treaptă.

In uliță stam și priveam către ruși
Și, cum pe rusește-o rupeam nițeluș,
Mereu mă-ntrebau cam în felul acesta:
„Incotro e Viena? Incotro Budapesta?"
Iar unul, colhoznic precum am aflat,
Scoțîndu-și capela, binețe mi-a dat
Și-mi puse această-ntrebare:
„Mormîntul lui Beethoven departe-o fi oare?"

Și cînd, cu mirare, i-am spus că mai sînt
De mers săptămîni încă pîn-la mormînt,
Răspunsu-mi-a: „Nu e nimic. Pînă-acum
Făcut-am o bună bucată de drum.
Ușor nu a fost; răzbăturăm prin moarte;
Vom ști să răzbatem la fel mai departe.
Din locu-unde Beethoven doarme-n mormînt
Goni-vom fasciștii, căci locul e sfînt!"

...Gîndit-am mereu la acele minuni
Din țara Sovieticii Uniuni:
Construcții ce nu-ncap în zeci de poeme,
Și omul cel nou stăpînind peste vreme...
Dar marea minune a omului nou
Avut-a în mine întîiul ecou,
Găsit-a în mine-nțelesu-i deplin,
Cînd simplul colhoznic, — în drum spre Berlin—
El, cel ce răzbise prin aspre-ncleștări,
Grăbea cu ai săi peste țări, peste mări,
Lupta vitejește-nzecindu-și avîntul,
Lui Beethoven vrînd să-i găsească mormîntul...

Alfred Margul-Sperber

In romînește de **Iosif C. Mătășaru**

ELOGIUL PRIETENIEI

(Urmare din pag. 1)

semăna și mai bine cu o brazdă abia lepădată de sub fierul plugului. Așa ne-am adunat noi din toate părțile acestei țărișoare și am închegat un front cu țel comun și măreț, schimbarea lumii prin construirea socialismului. N-a fost manifestație de masă unde scriitorii să nu fi fost în frunte ca niște înfocați emisari, bătînd cu putere la poarta vremurilor...

Cot la cot ne-am dus la metalurgia grea să-i cîntăm izbînzile; cot la cot ne-am dus să ajutăm sătenii dornici de fericire, să repeadă haturile la o parte; ne-au suduit dușmanii pe toți de-o potrivă și deseori au dat drumul cîinilor asupra noastră; s-a azvîrlit în urma noastră și cu pietre. Noi nu ne-am lăsat și din multele noastre contacturi uneori dramatice cu realitatea, au ieșit mugurii unei literaturi. Nimic nu s-a înfăptuit fără sacrificii. Unii s-au aliniat lîngă noi mai greu, cu rezerve, despre alții încă nu se știa nimic. De pildă, laureatul de azi, Dumitru Mircea, se afla undeva la Cluj sau pe Mureș; deodată s-a ridicat biruitor, drept în primele rînduri ale falangei noastre, tot atît de temerară ca falanga lui Machedon. Pe multe din frunțile noastre, pe atunci fără zbîrciturі și cu multe bucle, clasa muncitoare a așezat laurii recunoștinței, pentru operele închegate din luturile și aurul realității. Împreună, prieteni, ne-am alcătuit în lungi soboare (vă amintiți ce lungi erau soboarele pe atunci? Cu cît mai lungi erou, cu atît ieșeam mai puțin luminați sau încurcați de-a binelea!), ne alcătuiam deci pe atunci în lungi soboare, să dezbatem grelele și încîlcitele probleme ale breslei. Putem mărturisi pe sfînta dreptate, că deseori limba noastră a fost sabie, apărînd poziții vechi și false, ne-am sfădit adeori, însă niciodată pentru patimi personale, ci pentru țelul cel mare al țării noastre întregii

Cred, prea buni prieteni, că în nici un timp al istoriei, sub nici o orînduire socială, scriitorii n-au fost mai strîns uniți în jurul unui steag. Pe noi ne-a adunat ideea, forța fără de moarte, forța în numele căreia omenirea sîngeră și se zvîrcolește, asudă și geme, încă din copilăria ei; pe noi ne unește ideea cea mai înaltă și niciodată nu s-au aflat oameni mai închegați în numele unei idei! Prietenia dintre noi e legată cu acest mortar frămîntat de mîinile de colos ale întregii omeniri. Succesul unuia dintre noi e succesul întregii bresle. Cînd lucesc laurii pe fruntea unuia, lauri ce miroase a cărbune, a petrol sau a pămînt proaspăt, ca mîinile muncitorilor ce ni-i împletesc — cînd lucesc laurii aceia, ei se resfrîng asupra întregii bresle și o bucură de-o potrivă. Avînd un țel comun atît de măreț, trecînd împreună prin greutăți și succese, între noi nu pot intra niciodată vechile năravuri scriitoricești, vechile și de mult osîndite scăderi, zîzania, invidia sau bîrfa, această hîrcă de mult putredă... Cît e de frumos cînd ne uităm ochi în ochi și ne spunem adevărul curat ca lacrima. A... dar multe încurcături se mai întîmplă, tocmai de la rostirea fățișă a adevărului! Mulți s-au învățat greu să-l primească în splendoarea nudității lui și deseori s-au supărat, pînă ce s-au dumirit că o breasla ca a noastră se poate cimenta numai prin rostirea fățișă a adevărului. Succesul unei poezii, e succesul tuturor poeților din țara noastră; succesul unei nuvele sau al unui roman e succesul tuturor prozatorilor. Știm să ne mîndrim de izbînzile confraților și roșim sub pălărie cînd unul ne face de rîs breasla noastră cu o lucrare proastă... În astfel de împrejurări nimeni nu se bucură. Ce-i mai frumos, deci, decît totala noastră contopire cu țelurile muncitorimii! Vreme cu vreme, împreună am frămîntat luturile realității, muncindu-ne să creăm omul nou, eroul pozitiv; el este creat din munca noastră, a tuturora, și are trăsăturile cele mai înalte ale firii noastre.

2.

Cred că nu exagerăm de fel, afirmînd că breasla aceasta scrie paginile dramatice ale istoriei. Viața urcă neîncetat, din treaptă în treaptă, multe fapte rămîn în urmă sau pier, însă literatura este testimoniul nostru comun, la judecata viitorului. Peste ani și ani, cînd noi toți vom fi de mult sub iarba țării, cînd nu vom mai fi în această formă superbă a omului, generațiile de pe atunci ne vor deschide cărțile și vor învăța din ele episodul cel mai greu, cel mai zbuciumat. Ce vor afla din cărțile noastre nepoții și strănepoții? Pe atunci eroul pozitiv va fi de mult înfăptuit. Trebuie însă să avem grijă să învețe din subțirile noastre biografii legile prieteniei, ele să fie manuale de etică a vînturaței noastre bresle. Pilda vieții noastre să fie pildă pentru viața lor, în adîncul acelui viitor cînd alți poeți și alți prozatori se vor aduna în soboare.

3.

Dar iată unde am ajuns, de la intresfîșierea cocoșeilor porumbaci din pricina unui fluture! Pe cînd scriu aceste rînduri, uliul cel rău, hrăul, planează magnific pe deasupra plopilor și porumbacii îl privesc cînd cu un ochi, cînd cu altul, în timp ce împăratul alb dă prelungi alarme din trîmbița mare. Filozoafa Odoleana s-a ascuns cuminte și cu demnitate sub o frunză mare de brustur; fîșcițiorile rățușteior au încetat brusc cînd fiara cerului s-a repezit...

După aceea s-a făcut iar liniște în grădina mea. Eu scriu mai departe Elogiul prieteniei *și aș vrea să fie un poem nu ieșit din fire, nu cu imagini deosebite, ci simplu, modest și sobru, ca viața de toate zilele. Aș vrea însă să mă fi născut poet, sau mai degrabă sculptor deosebit de bine înzestrat, să pot sculpta o statuie în marmură pură, să aibă fibrele cele mai subtile ale sufletelor și pe față căldura tuturor inimilor nobile, să înfățișeze prietenia. Acum umbrele amurgului se prelungesc, coboară dealurile. Știu că pe acele umbre se furișează lupii din codrii de la Fundoaia. Porumbacii, rățușteie și Odoleana-filozoafa, au părăsit grădina. Se pregătesc de somn. Se mai aude odată trîmbița mare a împăratului alb, bun rămas pojarurilor amurgului și întregii firi. Eu mă întorc cu gîndul către breasla, mărturisind, o, prieteni, că toate merg bine și tot lucrul iese frumos, pînă vin cîrpacii. De obicei cîrpacii umplu cu toată slava galeria unei epoci. E prost însă cînd părăsesc galeria și vin pe scenă. E și mai rău cînd unii din ei se dau drept ceea ce nu sînt; atunci lucrurile se încurcă rău, rău de tot. Bagă dimensiunile nemăsurate ale artei în unghiul obtuz al minții lor nule. Cîrpacii aceștia sînt semănătorii de zizanii, sînt intriganții, nimicurile unei epoci, pleavă ce acoperă fața dumnezeiască a grîului. Ei sînt roși de invidie, se înverșunesc de ură în fața succeselor altora. Pe noi, bine că ne-a scutit bunul dumnezeu de astfel de „sperle" literare. Artiștii adevărați nu pot avea suflete mici, nu pot fi bîntuiți de holera sentimentelor urîte. Din suflete mici, întunecoase și strîmte, nu pot odrăsli opere luminoase, după cum nu poate răsări grîul bun în întunericul unei pivnițe. Operele mari răsar numai din sufletele mari, luminate de sentimente mari. Și cel mai mare dintre sentimente este prietenia de idei. După unsprezece ani de muncă și frămîntări, frontul nostru a integrat aproape tot ce are țara mai bun ca valoare creatoare scriitoricească. Marii artiști din generații vechi s-au alăturat lîngă țelurile comune ale țării, înnobilînd epoca noastră cu sigiliile marilor lor talente. Au venit cu experiență artistică bogată și ne-am numit, cu toată cinstea și sfiala, învățăceii lor, în atît de greul meșteșug al scrisului. Putem mărturisi pe sfînta dreptate, că puține sînt valorile adevărate rămase în afara rîndurilor noastre. Noi le așteptăm să-și acorde harfele și să vină, căci mai este atîta lărgime lîngă umerii noștri, mai sînt atîtea bolți răsunătoare pentru cîntece, în sufletul poporului nostru muncitor*

4.

Și iată unde am ajuns, o, prieteni, de la un amănunt de viață petrecut sub pomii grădinii mele! E tîrziu și curînd se va auzi trîmbița mare. Din nou gîndurile mi-au fugit către altă epocă, a marii prietenii dintre Eminescu și Creangă. Parcă-i văd la o cramă de la Păcurari. E noapte tîrzie și vierii și vierițele dorm pe lutul fierbinte, cu pumnii sub cap, într-un somn greu ca lutul. În fața celor doi mari înaintași, văzduhul stă deschis ca o carte de mătasă, stropită de urmuzurile stelelor. Un vînt tîrziu abia mișcă via, cîmpiile. Eminescu, grăiește molcom mai departe. Istorisește prietenului planul unei mari poeme, „Luceafărul". Din cînd în cînd, amîndoi ridică ulcioarele și închină. Și cu cît se aprinde Eminescu istorisind drama lui Hyperion, cu cît imaginile sînt mai superbe, Creangă numai nu plînge de fericire... După aceea, cînd se aude urcîndu-se din holde ciocîrlia, acest miraculos bulgăre înaripat, amîndoi pornesc către orașul încă adormit. Abia lucesc primele lumini ale răsăritului, în turlele clopotnițelor.

— Pe mîine seară, bădie Mihai, rostește Creangă.

— Da, pe mîine seară, bade Ioane, răspunde Eminescu și se despart, abia așteptînd să se revadă la crama veche și cu vin bun, să grăiască despre Hyperion, despre basme, despre cîntecele populare, despre viitorul literaturii romîne, despre năzuințele atîta vreme încătușate ale norodului. Iar în seara a doua, se așează iar în fața cărții de mătasă a văzduhului, la crama veche. Ridică ulcioarele și închină. Și glasurile celor doi mari prieteni devin tot mai molcome, cu cît noaptea se întîrzie și cu cît hurmuzurile cerului lucesc mai înfiorate. Și așa au tot sfătuit ei, sute de nopți, legați de sentimentul cel mai mare, al prieteniei născute din țelul comun: dragostea față de norod, grija de a-i da o literatură mare, frumoasă și înălțătoare, pe potriva nesecatelor lui virtuți.

Euseblu Camilar

Udești, august 1955.

PROFILUL LITERATURII

(Urmare din pag. 1)

rare, studii monografice interesante despre: Odobescu de Tudor Vianu, Anton Pann de Ion Manole, Liviu Rebreanu de Ov. S. Crohmălniceanu, Eminescu de Ion Vitner, Geo Bogza de B. Elvin, Ibrăileanu de S. Bratu. Din nefericire, aceste studii sînt prea puțin, unele chiar deloc discutate.

Sarcina trasată de partid istoriei literare de a prelua critic moștenirea culturală nu se află însă decît la începuturile realizării ei. Lipsesc monografiile mari despre principalii scriitori, avem prea puține ediții științifice. În domeniul puțin cercetat al literaturii dintre cele două războaie, se manifestă încă tendința nejustă de a prelua necritic, global, operele acestor scriitori.

Problemele principale ale criticii ni se par a fi acelea de a nu desprinde critica de sarcinile generale ale literaturii, de a vedea obiectivele ei tematice mari, de a nu slăbi lupta împotriva manifestărilor concrete ale ideologiei burgheze, de a încuraja operele care își propun să abordeze temele de actualitate.

După această mult sumară trecere în revistă a succeselor și lipsurilor noastre, putem totuși trage cîteva concluzii.

Frontul de luptă al scriitorilor legați de popor s-a lărgit și se întărește necontenit cu noi talente. La a 11-a aniversare a eliberării patriei noastre putem spune că scriitorii merg cu hotărîre pe drumul trasat de partid întregului popor.

Am obținut succese cu care ne putem mîndri și se poate vorbi de o creștere simțitoare, cantitativă și calitativă, a producției literare.

Dacă privim însă în ansamblu literatura noastră, vedem că marile teme ale actualității sînt deficitare. Există o ierarhie a temelor și anume aceea impusă de viață. Pentru ca literatura actuală să rezume — cum zicea Russo — epoca noastră, este necesar ca cele mai multe și mai reprezentative opere să oglindească viața muncitorimii, clasă conducătoare în construirea socialismului. Viața muncitorilor din industria grea, a minerilor, a petroliștilor, constructorilor de tractoare, etc. e firesc să ocupe în literatură locul pe care-l ocupă în viață.

Colosala revoluție din conștiința oamenilor, modificarea relațiilor dintre oameni care s-a petrecut în lumea satului prin crearea de gospodării agricole colective, e firesc să ocupe în literatură locul pe care îl ocupă în viață. Un moment de tranziție extrem de important care nu ar trebui să scape scriitorilor noștri este întocmirea de întovărășiri agricole. Este o temă deosebit de interesantă îndeosebi pentru schițe, reportaje literare, poezii și nuvele, temă care marchează o treaptă demnă de a fi reținută în trecerea de la mentalitatea individualistă la noua mentalitate colectivistă. O altă temă insuficient abordată, cu toate realizările obținute în această privință de Al. Jar, A. G. Vaida ș.a. — este aceea a luptei ilegale a partidului nostru, a luptei dusă de eroica clasă muncitoare împotriva claselor exploatatoare și a fascismului.

Fără îndoială sînt multe teme interesante și este necesar ca toate temele vieții să fie abordate pentru ca literatura să poată rezuma epoca aceasta care este, desigur, cea mai interesantă și măreață din istoria poporului nostru. Dar tocmai pentru ca imaginea vieții să fie reală, ierarhia temelor impusă de viață trebuie observată și în literatură.

Am citat în acest articol din scriitorii pașoptiști, tocmai pentru că ei și-au propus să construiască o literatură națională pe bazele sănătoase ale legăturii cu viața poporului. Cu atît mai mult acum, cînd poporul nostru construiește socialismului, să nu uităm învățătura leninistă după care literatura este parte integrantă a cauzei generale proletare.

Să ne legăm deci creația literară de sarcinile istorice concrete, ale construirii socialismului în țara noastră.

Scriitorii noștri au, așadar, datoria de a păstra puritatea profilului tematic al literaturii noastre.

Paul Georgescu

SOLII ARTEI PLASTICE MEXICANE

De la stînga la dreapta
ROSENDA SOTO
IONACIO MARQUEZ RODILES
NAYA MARQUEZ

Văzuți de ROSS

Expoziția de artă plastică mexicană, care ne-a făcut cunoscute creațiile pictorilor și graficienilor mexicani, a fost însoțită de trei reprezentanți ai ei: Rosenda Soto, Naya Marquez și Ianacio Marquez Rodiles, profesor de istoria artelor. În timpul cît au stat la noi, ei au vizitat diferite regiuni ale țării, muzeele noastre, au cunoscut arta noastră murală, realizările regimului de democrație populară. În contactul pe care l-au avut cu artiștii noștri plastici, oaspeții mexicani au putut cunoaște condițiile favorabile de la noi pentru creatorii de artă plastică, operele lor, moștenirea culturală în acest sector de artă.

Pentru a ne face cunoscută pictura mexicană, profesorul Ianacio Marquez Rodiles a ținut o conferință în fața artiștilor plastici de la noi, urmată de proiecțiuni în care s-a arătat măreția artei murale mexicane contemporane și vechi, arhitectura monumentală, tradițiile din care se inspiră ei, precum și înfățișarea în această pictură, a luptei poporului mexican. De asemenea, pentru public, a rulat filmul „Arta murală mexicană". Expoziția de la sala „Dalles", conferința și proiecțiunile, precum și filmul au constituit un prețios și bogat prilej de a cunoaște sub acest aspect lupta și creațiile poporului mexican.

Laminatorii de oțel

(Urmare din pag. 1)

fum. În plămîni, fum. E cald. E fierbințeală mare. „Cîteodată îți vine să nerozești". Dar nu nerozești. Ești numai cam nervos; te superi lesne. „Ca un chibrit cînd îl scaperi; așa mă aprind". Dar zîmbește ca o fată.

În față, flăcări și fum. Și dedesubt. Iar în dreapta și în stînga, sub mîini, cinci volane pe care le manevrează în același timp. Dedesubt, în ghiara macaralei, tone de oțel topit. Scapă-le, și omori un om. Scapă-le, și distrugi un cuptor.

Ciuciu Ioan e comunist. N-a scăpat niciodată un bloc. Nici ceilalți. Nu s-a întîmplat nici un accident.

Pentru oameni ca el se fac în Hunedoara grădini, sanatorii de noapte, localuri de petrecere, cinematografe, vile, librării, magazine. Pentru cine lucrează cu două mîini la cinci volane, și se uită prin geam la pivnița albă în care blocurile stau ca niște păpuși de zăpadă trandafirie. Izbucnesc de acolo dogoare și fum greu, înecăcios, fierbinte. Stai, iei blocul în ghiare, îl duci la laminoare. Iar Cuptorul Adînc se închide în urma ta, fără zgomot. Poha Anica a învîrtit un buton.

Acolo, dedesubt, la Cuptoarele Adînci, ce e? Pe acolo există oameni? Și ce fel de oameni?

Da, sînt oameni; laminatorii de oțel; oameni. Dacă vrei să-i cunoști, vino cu mine. Coborîm treptele acestea sub pămînt. Pe niște ganguri, printre cuptoare.

La dreapta și la stînga, cîte un perete lung, găurit de vizete, prin care se vede foc, oțel alb, flacără, străpunsă de țevile injectoarelor de păcură; zid de Cuptor Adînc. Pe el se tîrăște, ca un șarpe uriaș, o țeavă groasă de aer, șarpe cenușiu, înțepenit în întortocheri grosolane, stîngace; sub ea, șarpe negru, mai subțire, țeava de păcură. Țevile sînt înfășurate în învelișuri protectoare, și au căpătat o înfățișare aproape minerală, ca rădăcinile foarte lungi și foarte bătrîne ale unui copac uriaș.

Ferește-te! Deasupra capetelor noastre, prin grătarul de fier, se vede cum plutește în aer un bloc; sub el flăcări și rotocoale de fum galben-cenușiu, luminate roșu. Plouă scîntei. Adică bucățele de oțel topit. Stai sub țeava asta pînă trece.

A trecut. Uruind, zăngănind din clopot, macaraua poartă prin văzduh spre basculator.

E cald. E o căldură cumplită. Îți curg șiroaie de sudoare pe față. Și gît. Dar înăuntru, în Cuptorul Adînc, e și mai cald. Blocurile înoată într-un lichid greu ca fierul și luminos ca soarele, fierbinte de o mie și cîteva sute de grade; zgură de oțel topit. Zeama asta de metal incandescent trebuie golită; altfel ar umple cuptorul, s-ar revărsa, ar arde și ar distruge tot.

S-a făcut umbră. Cu vuiet și zornet de fiare, macaraua s-a oprit deasupra noastră. Nu-și oprește hărmălaia: lucrează, deci. Deodată grătarul de fier dispare; s-a ridicat în aer, înhățat de ghiarele macaralei. În schimb, coboară de sus între cele două ghiare uriașe, urîte, negre, o oală de metal cît o cadă de baie. Oamenii de aici o potrivesc la unul din șanțurile de scurgere, și încep să izbească în dopul de lut al ighiabului, cu grele rîngi de fier. Sînt uzi de sudoare, cei doi oameni. Unul e șeful de echipă Suciu Andronic; celălalt e muncitorul Orășanu Dumitru, utemist și candidat de partid. Orășanu pare tînăr de tot, poate n-are douăzeci de ani; și-a înfundat basca neagră pe fruntea asudată; cu umerii și brațele goale, în tricou negru și pantaloni negri unsuroși de funingine ca ai unui hornar, împinge ranga spre gura de scurgere.

Deodată se face lumină. Becurile par pale, albăstrii. Un șuvoi gros de foc alb-roșiatic a început să curgă în oală. Nu e destul. Suciu Andronic vîră trei rîngi în gaura pe care au făcut-o ei doi. Apoi se duce fuga și dintr-un colț de umbră din dosul cuptorului aduce o cărămidă de aluminiu. O zvîrle în gaură. Împinge după aceea cărămida cu una din rîngi. Se strîmbă de efort, arătîndu-și dinții din față, îmbrăcați în metal. Te-ai strîmba și tu: te dogorăște în obraz o mie și cîteva sute de grade, în oală curge zgura incandescentă, stropind împrejur cu picuri grei de metal arzător. Și peste cîteva clipe aluminiul va face explozie.

Acum unsprezece ani și cîteva zile, pe vremea asta, Suciu Andronic, caporal, controlase grupile individuale în care pușcașii întînși stăteau și așteptau. De fapt, nu așteptau. N-avea ce să se întîmple. În fața lor, în porumbiște, ardeau cele douăzeci de tancuri hitleriste care atacaseră înainte cu o jumătate de oră. Îndărătul liniei de gropi stăteau îngropate și camuflate tunurile antiaeriene care distruseseră în cîteva minute cele douăzeci de tancuri hitleriste. Soldații romîni erau cu totul, tunari, mitraliori, pușcași, două sute de oameni. Suciu Andronic mergea spre groapa lui. Rămase o clipă înfiemnit, cu un picior în aer. Din porumbiște ieșise un ofițer în uniformă verde-cenușie, cu o șapcă înaltă ce purta vulturul de argint cățărat pe crucea încîrligată. Ofițerul întindea un pistol spre Suciu Andronic, îl ochia. Andronic auzi pocnetul cartușului, dar nu simți glonțul care-i trecuse prin coastă. Sări în groapă, cu umărul în cîrja puștii mitraliere antiaeriene cu două țevi și două benzi. Începu să tragă. Se strîmba, arătîndu-și dinții din față.

Peste o jumătate de oră, se duse, tîrînd piciorul legat, spre porumbiște. Ai noștri ieșiseră și ei din gropi, să vadă. Îi atacaseră două mii de infanteriști care acum zăceau morți în porumbiște. Suciu Andronic se aplecă spre ofițerul pe care-l împușcase și-i luă pistolul din mînă. Se uită înăuntru. Al doilea glonț era înțepenit pe țeavă.

Acum stă în fața cuptorului. A îmbrăcat o haină de azbest, cu glugă și cu ochelari de mica, cusuți de glugă. Nimic nu poate arde. E o ființă ciudată, fără chip, cu doi ochi pătrați într-un obraz aspru, cenușiu, fără trăsături, gol. Împinge cărămida de aluminiu în cuptor. Deodată țîșnituri de scîntei mari, albe, sfîrîit de metal care se topește și o vînă groasă de zgură incandescentă răbufnește din cuptor, împroșcînd în toate părțile. Nu trebuie să stai acolo. Nici cînd se prinde coajă, purpurie și roșie-cafenie ca sîngele uscat, o placă grea pe suprafața zgurii, nu trebuie să stai acolo. Face ca mămăliga pe foc: răsuflă, răbufnește. Numai că stropește cu picături mari de metal topit, gloanțe încălzite la o mie de grade. Dacă nu te ferești, te arde. Trece prin tine și te ucide.

Suciu Andronic stătea acum unsprezece ani în groapa lui de pușcaș mitralior și trăgea, strîmbîndu-se de încordare. Era în slujba ta, a mea, a celor șaisprezece milioane de oameni care sînt poporul lui. Și acum, sub gluga grea de azbest, prin care simte dogoarea cumplită, lucrează cu o rangă grea în gura cuptorului adînc. În fața lui, nu mai sînt soldați străini, e văpaia roșie și dogoarea de o mie și cîteva sute de grade. Muncește, strîmbîndu-se de efort.

Tot aia e. În slujba ta, a mea, a celor care sînt poporul lui. Opt ore pe zi la Cuptorul Adînc. Mă întrebai ce fel de oameni sînt acolo dedesubt, la Cuptoarele Adînci. Suciu Andronic, șef de echipă, fără de partid, Orășanu Dumitru, muncitor, utemist, candidat de partid. Ce fel de oameni să fie? Oameni.

Hai să ieșim la suprafață: aici aerul e prea fierbinte. Iată-ne iar în hală. Ce e lumina aceea albă, și roiurile de scîntei înstelate? Cuptorul dol de la oțelărie dă o șarjă. Fluieră prelung o locomotivă care pleacă trăgînd după ea vagoane încărcate cu blocuri de oțel proaspăt turnat, trandafiriu, cu muchii de purpură. Locomotiva pare mică, deși nu e; oamenii de la cuptoarele de oțel se uită la ea de sus, iar macaragiul și mai de sus, peste macaralele care alunecă iute, grăbite, cu blocurile enorme de oțel între clești.

Aici însă, dincoace de linia ferată, blocurile se ridică din adîncurile fumegînde, din pivnițele lui Roșu Împărat, pline de flacără: Cuptoarele Adînci. Macaraua lui Ciuciu Ioan le duce spre basculator, le lasă acolo, și, deodată, mașiniile uriașe prind viață, zvîncesc, izbesc, prind în fălcile de oțel, răstoarnă: basculatorul spre carcasa de pornire, carcasa de pornire spre caja de blocuri, printre cilindrii laminorului, pe role, iarăși în caja laminorului... Dangătul de clopot, zguduitura, tunetul, răcnetul de cușcă al leilor, explozia; un șul lung de fier înroșit, care alunecă pe role, e prins de o șină cu ghiare, răsturnat, pornit îndărăt, iarăși zdrobit imediat și subțiat cu mugete cumplite, din nou întors, din nou strivit printre valțuri. Fata pe care o vezi acolo e o ferometroare; flăcăii în salopete înnegrite sînt în echipa de laminatori, dar deocamdată stau. În schimb, acolo, în cușitile alea, spînzurată în aer, silueta cenușie abia zărită — acela e stăpînul mașinilor, omul care își plimbă mîinile pe comutatoare, manete și volane, ca un cîntăreț la orgă. Nu-l văd bine: e poate Zăvălaș Vasile sau Tamaș Șandor...

Sînt mulți. Ei sînt stăpînii mașinilor cenușii care se întind cît vezi cu ochii. Ei fac din blocuri înroșite țevi, șine și plăci. Sînt mulți. Ei sînt laminatorii de oțel. Ei spun că au drapelul producției pe țară, că au dat atîtea tone peste plan, că sînt în întrecere între schimburi, că au nevoie de mai mult oțel. Drugi uriași înroșiți sar încoace și încolo, trec detunînd printre valțuri, basculatoarele răstoarnă blocurile și le vîră în caja de blocuri care le zdrobește cu un urlet uriaș.

În cușca lui, laminatorul mînuiește cu degete îndemînatice, repede, precis, ferm, comutatoare, manete și volane. Pe macara, Ciuciu Ioan se apleacă asupra haosului incandescent de sub el, e atent, mîinile-i uscățive alunecă pe volane. Jos în întuneric, o mogîldeață cu ochi de o formă ciudată, de o lucire minerală, se apropie de zgura care curge; e Suciu Andronic cu gluga de protecție pe cap. El, sau altul. Sînt mulți, la mașini, pe macarale, la Cuptoarele Adînci.

Sînt laminatorii de oțel. Oameni. Cuvîntul ăsta, cînd vorbești despre ei, înseamnă mai mult decît de obicei. Inseamnă cu adevărat *oameni*.

Petru Dumitriu

Caiet internațional

Între 15 și 17 septembrie va avea loc la Ohrid cel de al IV-a Congres al scriitorilor iugoslavi. La congres vor fi ascultate rapoartele: „Zece ani de literatură iugoslavă" — raportor Milan Bogdanovici, „Zece ani de literatură liberă a Macedoniei" — raportor Dimiter Mitrov, „Creația dramatică în decurs de zece ani" — raportor Marian Matkovici și „Literatura pentru copii" — raportor Mira Alocikovici. Va fi ascultat de asemenea raportul secretarului Uniunii scriitorilor cu privire la activitatea desfășurată de Uniune în perioada dintre Congresul al III-lea și al IV-lea.

★

La Biblioteca „I. L. Caragiale" din Berlin a avut loc solemnitatea dezvelirii bustului lui Caragiale, dăruit bibliotecii de către Institutul romîn pentru relațiile culturale cu străinătatea.

★

„Nekrasov", piesa lui Jean Paul Sartre, va fi prezentată la Teatrul de satiră din Moscova. Tradusă de Ilya Ehrenburg și O. Savici, piesa va avea în rusește titlul „Nimic altceva decît adevărul".

Vestitorul lui August

Amintirii poetului Alexandru Toma, cu ocazia comemorării unui an de la moartea sa.

Mi-am răsfoit din nou caietul
Cu scoarțe roase, albăstrii...
Filă cu filă, cu încetul,
Mă regăsesc în poezii!...

Stihuri de mult aliniate,
Pornite prima oară-n foc!
Căzut-au multe și-s uitate
În neaua foilor din bloc.

Din sîngele-mi în fiecare
Simt aburind și azi un strop,
Cum poartă frunza pe cărare
O umbră din tăcutul plop.

O, vechi poeme, vechi imagini,
Tresar la fiecare semn
Ce-l întîlnesc în colț pe pagini!
Mi-a fost în scrisul meu îndemn!

Văd mîna-ți... Pune pe hîrtie
Un plus sau minus scris discret,
Ca-n vis mi-apare iarăși vie
Privirea blîndului poet.

Cu fruntea-naltă, frămîntată,
Cu părul ca Paringul nins,
Paring ce-a-nvins și nori și zloată,
De febra versului încins.

Stăm la fereastă și cafeaua
Se fierbe molcom în ibric,
Iar vîntul clatină perdeaua,
Albi funigei de borangic...

Din manuscris vioi ridică
Ochii-i mereu nepotoliți,
Fulgerul lor prin vremi despică
Un drum spre anii obidiți!

I-ascult sfios și glasul moale
Dînd gîndului suav contur...
Un fluture oprit agale
Sporește liniștea din jur.

„— Urmași iubiți din veac ferice,
Eu vouă m-am vroit doinar,
Și pietre m-au lovit și bice,
Și al prigoanei strașnic jar.

N-am tors, visînd, fuiorul lunii,
În timp ce-n văzul tuturor
Torceau călăi și șireang și funii
Și lanț găteau pentru popor.

Din primul pas al tinereții
În rînd cu trudnicii-am pornit,
Așa-nceput-am cîntul vieții
Și-o clipă nu l-am părăsit!

În el ard pulberile sfinte
De robi, iobagi și-nfometați
Ce-au pietruit cu oseminte
Un drum spre anii luminați...

Și foc și sînge mi-a fost cîntul
Purtat pînă-n stejari și-n ulmi,
Din tot ce-a pîrjolit pămîntul
Țîșniră flăcări mari pe culmi!

Sub zvastică, sub neagra boltă
Ce-ncarcerase-al meu popor,
Bătut-am toba de revoltă
Cu versul meu acuzator.

În beci adînc, în miez de noapte,
Poemele le-am îngropat,
Cum pui semințe-alese, coapte,
În brazdă după lung arat,

Știind c-or răsări odată
Din ele lanuri mari de rod
Să deie pîine-ndestulată
Descătușatului norod.

De-aș fi căzut ieri în viltoare
Din glia neagră, din mormînt,
M-aș fi săltat în orice floare
Cu voi să lupt, cu voi să cînt...

Prin foc strigat-am: deșteptare!
Cu voi din mers am salutat
Oștenii Soarelui-Răsare,
În miez de August luminat!

Și mi-a fost dat la bătrînețe
Pe-ntins meleagul romînesc
Trăindu-mi prima tinerețe
În cîntec vesel să horesc!

Poporul l-am poftit în casă,
În țara-n care e stăpîn
Ce dezglodată și mănoasă
L-a-mbrățișat pe veci la sîn!

Și l-am poftit la faguri proaspeți
Culeși de harnicul meu roi,
Și miere am întins la oaspeți
De pace și de roade noi!

Și-întreb și-acuma de departe,
Poporul care l-am slujit,
De-i mulțumit de-a vieții-mi carte,
De lupta mea de-i mulțumit!"

...Pătrunse luna pe fereastră
Cu creanga albă de cais.
O rază s-a oprit în glastră,
O floare-n taină s-a deschis!

Polenul scuturat de stele
Caietul vechi l-a aurit,
Și poate gîndurile mele
În tihna nopții au vorbit,

Cînd greieri țiriind tăcerea
O sfîșiau lîngă ferești.
Și parcă ascultai căderea
Înaltelor fîntîni cerești

Ce picurau adînca pace
A înălțimilor din bolți!
Și vîntul s-a oprit și tace
Sub aripa întinsei nopți...

— „Maestre, tu ne ești aproape
Precum vioara de arcuș,
Nu-i vreme care să îngroape
Al vieții tale-nalt urcuș!

Ecoul cîntecelor tale
Crește mai viu cu orice pas,
Cu noi răzbate lunga cale,
Cu noi în clipa de popas!

Ele-s la fel ca și zăporul,
Ca și torenții lunii mai,
Nu deslușim în nori izvorul,
Dar îl simțim vîrtej pe plai...

Cînd noi poeme scriu poeții
Spre tine fruntea îmi ridic,
Acestui glas al tinereții
Tu frate-i ești și-i ești bunic!

Da, știm, la muc de luminare
Scriai poemul tăinuit,
Nici hulă, nici amenințare
Din scrisul tău nu te-au clintit!

Da, știm c-adeseori mîncarea
Pe-o carte rară ai schimbat,
Sfidînd și foamea și-mpilarea
Aripi revoltelor ai dat!

Da, știm, te-au urgisit esteții
Și snobii critici de salon
Că-n strună n-ai cîntat nobleții,
Că n-ai cîntat al lor blazon.

Da, știm, mărimi din altă vreme
Jandarmi ți-au pus lingă cuvînt
Ca dinamita-ți din poeme
Să nu le-azvîrle pleava-n vînt.

Da, știm, ai strîns amărăciune,
Din plin paharu-i l-ai golit,
Dar n-au putut a te supune
Din drumul tău nu te-au oprit!

Da, știm, ai mers cu noi deodată
În august drept la seceriș,
Izbînzile ți-au fost răsplată
Și luptei noastre luminiș.

Da, știm că-n marea împlinire
O clipă nu te-ai odihnit,
Ne-ai dat întreaga ta iubire
Și gînd și vers nedrămuit.

Da, știm, și-n cea din urmă clipă
În primul rînd de strajă-ai fost,
A veșniciei grea aripă
Pe culme te-a surprins în post!

Te-ai prăbușit cu fruntea dreaptă
Pe manuscrisul început,
Ca un soldat pe o prelată
În ultimul asalt căzut!

Te-ai prăbușit cum cade steaua
Din cerul verii luminos,
Cum cade din înalturi neaua,
Cum roua se așterne jos!

Te-ai prăbușit cum se prăvale
Al toamnei aur nesfîrșit,
Cum doina se pogoară-n vale
Cu blîndul zilei asfințit!

Te-ai prăbușit cum cad stejarii
Știind că rodul viu al lor
Va încolți și-o crește-n zare
Păduri cu ramul foșnitor.

Și dacă mîini vreo uscătură
Stearpă de rod va încerca
Să-ntunece, spumînd de ură,
Coroana cea de frunze grea,

(Căci mai avem și astăzi viscuri,
Combinatori de vers dibaci
Ce vor să scoată flori din smîrcuri
Și vulturi aprigi din ginsaci...)

Va fi de arbori mil strivită
Căci furtunos cresc din pămînt,
Păduri ce seva-și trag țîșnită
Din trunchiul tău, din viu-ți cînt!"

...Sînt singur cu caietu-n față.
S-au răsfirat zorii de mult.
O ciocîrlie-n dimineață
Ca prima oară o ascult.

Din care lanuri ciocîrlia
S-a înălțat atît de sus
Vestind că bezna și stihia
Și doliul nopții au apus?

Pătrunde ziua în odaie...
Cu sufletul re-ntinerit
Citesc din nou foale cu foale
Caietu-mi ros și colbăit...

Văd versuri vechi aliniate,
Cu ele ieri am fremătat.
Căzut-au multe, zac uitate,
Și multe-n raft le-am îngropat!

Dar cum să uit prin ani vreodată
Un plus sau minus scris discret,
Și calda dragoste de tată
Și mîna blîndului poet

Ce le-a-ncrustat precum înseamnă
Un grădinar în orice pom
Mlădița ce-o rodi în toamnă,
Mlădița ce-o-nflori în om?

O, semne vechi de-odinioară
Cu-atît flor vă regăsesc
Și de-am să cînt în primăvară
Doar vouă-am să vă mulțumesc!

Voi îmi rămîneți mărturie
Poetului ce ne-a crescut,
De-aceea foaia de hîrtie
Ca mîna albă i-o sărut,

Și-acuma știu, cînd veșnicia
În larguri mari cu ea l-a dus:
Din care lanuri ciocîrlia
S-a înălțat atît de sus!

Nicolae Tăutu

LA CHEILE MUNŢILOR

Din falnicul regiment 92 rămăsese un grup de vreo sută de oameni. Atîţia porniseră de la stînca Rosnovanu spre munţi, către Soare Apune, dar la întîiul popas făcut în amurg, într-un sat pustiu, fugiseră toţi soldaţii şi caporalii. Se făcuseră nevăzuţi. Din grupul vlăguit şi îngrozit nu rămăseseră decît maiorul Bivolaru, căpitanul Antonescu, locotenenţii Fotiade şi Vasilescu, vreo cinci sublocotenenţi, cîţiva subofiţeri, doi sergenţi şi un singur soldat, Catrina Ion. Acesta fusese pus conducător la una din cele patru căruţe cîte mai rămăseseră din trenul regimentar. Dar nu la o căruţă oarecare, ci tocmai la căruţa maiorului Bivolaru, încărcată vîrf cu proviant civil: covoare, lăzi cu tacîmuri, bibelouri de porţelan şi bronz, tablouri făcute sul, fără rame, şi o pianină. Totul era acoperit cu o foaie de cort, încît încărcătura căruţei părea a fi cazonă ca oricare alta.

Incă din clipa retragerii, maiorul îi pusese în vedere soldatului Catrina Ion, pe care îl chemase la postul de comandă al regimentului:

— Soldat Catrina, treci conducător la căruţa mea! Dacă ajungem dincolo de munţi, în Ardeal, te decorez. Iţi dau „Bărbăţie şi credinţă". Dacă încerci s-o ştergi, îţi dau un glonţ. Uite, de-aici. Din încărcătorul acestui pistol Bereta. Inţelegi?

Scosese şase cartuşe din încărcător şi le aşezase în şir, pe masă, ca boabele dintr-o păstaie de mazăre. Şi-i arătase un glonţ. Glonţul din capul şirului. Ii spusese cu un rînjet care-i schimonosea faţa neagră, murdară şi nerasă:

— Ştii că nu-mi tremură mîna!

La întîiul popas, cînd s-a observat lipsa oamenilor, în toiul nopţii chiar, maiorul Bivolaru dădu ordin de adunare întregului detaşament. Părea că-l bătuse cineva, aşa cum era, desfigurat de spaimă şi mînie. Tunica îi stătea descheiată, udă de sudoare, murdară de praf şi bereta de vînător era aşezată strîmb, aplecată pe ochi. Locotenenţii Fotiade şi Vasilescu stăteau lîngă el tremurînd, cu obrajii crispaţi de nelinişte. Adunarea se făcu în ograda unei case ţărăneşti, dar oamenii care veniră ar fi putut încăpea într-o odaie. Catrina stătea la căruţă, într-o magazie a ogrăzii. Ploua mărunt, tomnatic, şi, îmbrăcat numai într-o tunică subţire de doc, soldatul tremura de frig, ţinînd mîinile la piept.

— Unde-i conducătorul de la căruţa mea? întrebase maiorul, tăind aerul cu cravaşa.

Catrina dete răspuns grăbit şi aşa, cum stătea pe capra căruţei, lipi din obişnuinţă călcîiile bocancilor:

— Prezent, dom'maior!

— Banditule, ţi-am spus ce te aşteaptă! Fără curte marţială, fără nimic te achit! Mă, te văd în fiecare clipă. Şi cînd dorm, te văd! Dacă dispari, te împuşc!

— Nu dezertez, dom' maior, răspunse soldatul cu glas slab dar convins, şi, scoţîndu-şi mîinile din sîn, unde le ţinuse la căldură, apucă hăţurile şi le strînse, parcă să arate că n-are de gînd să fugă.

Maiorul expuse repede situaţia. Vorbea agitat şi, din locul unde stătea, Catrina nu auzea decît o bolboroseală violentă, parcă veneau la vale, într-o rîpă, grohotiş de pietre şi scurtături de lemn uscate. Atîta doar putuse înţelege din tot ce spunea maiorul:

— Echiparea! In cinci minute pornim. Altfel ne căsăpesc ruşii pînă la unul. Auzi Catrina? Cu tine vorbesc! Ia, treci un sublocotenent la căruţă şi stai lîngă tembelul ăla! Treci tu, Marinescule!

In miezul nopţii, detaşamentul se puse în mişcare. Căruţele se urniră pe şoseaua pietruită, caii sforăiră supăraţi că trebuiau să tragă iar în ham. Maiorul şi ceilalţi ofiţeri călăreau în fruntea convoiului. Numai plutonierii, obosiţi de nesomn, se trîntiră grămadă în căruţe, acoperindu-se cu foile de cort şi cu păturile ude. Maiorul strigă în noapte, întorcîndu-şi faţa către căruţe:

— Nu se urcă nimeni în căruţa mea! Şi stinge felinarul ăla, boule, ori eşti nebun? Stinge felinarul, n-auzi?

Catrina ţinea hăţurile strîns şi stătea uşor aplecat înainte, căutînd să ghicească drumul. Alături de el, sublocotenentul Marinescu îşi aprinsese o ţigară şi acuma trăgea din ea cu nesaţ, ţinînd-o ascunsă în palma făcută căuş. O vreme înaintară aşa, tăcuţi, fără să-şi vorbească. Dar apoi, în urma lor, departe, zarea zvîcni într-o fulgerare scurtă şi răsunară bubuituri surde, parcă veneau din adîncul pămîntului.

— Plouă, rosti Catrina liniştit.

Sublocotenentul nu-i răspunse, dar fulgerările continuară în zarea de smoală, la răstimpuri tot mai dese, şi Catrina privi îndărăt cu luare aminte, prevăzător şi îngrijorat. Apoi rosti înfiorîndu-se:

— Asta nu-i ploaie, asta-i foc de artilerie...

Nici de data asta sublocotenentul nu-i răspunse, preocupat pare-se de ţigara lui din care trăgea fumuri adînci, înfrigurate. Dar aruncă repede ţigara şi rosti cu scîrbă:

— Uf, ce mai zile şi nopţi pătimim, frate! Şi acasă ce-o fi?

Catrina se lumină dintr-odată în obraji şi spuse bucuros:

— O să trecem prin satul meu, dom' sublocotenent.

— Păi de unde eşti tu?

— De la Grădiştea de Munte, dom sublocoţinent.

— Unde vine satul ăsta?

— Păi de aici la cinci kilometri este Vlădana. Apoi vin Bolovenii-Noi. Pe urmă Bolvasniţa. Pe urmă Bolovenii Vechi. Şi ajungem la Grădiştea de Munte. De acolo nu mai sînt sate pînă în Ardeal, dincolo de munţi. Numai chei. Numai chei de piatră. Ziua nu vezi soarele pe acolo nici la amiază, aşa-s cheile de înguste şi adînci.

— Şi ce-ai tu acasă, Catrina?

— Ce să am, dom' sublocotinent? Sărăcie...

— Nu asta te-ntreb, Catrina. De familie.

— Am nevastă dom' sublocotinent. Şi doi copii. Şi o mamă necăjită. Atîta am.

— Mari ţi-s copiii?

— Mici. Unul de şase ani şi unul de patru. Trei mi-au murit repede. Cum s-au născut, au murit.

— De ce au murit, Catrine?

— Nu ştiu, dom' sublocotinent. Popa zicea că de pept. Dar aşa de cruzi, nu cred c-au putut să moară de pept.

— Dar tu eşti sănătos, Catrina?

— Sănătos. Numai osul mă supără, dar asta o trag de pe front, dom' sublocotinent. Ninsorile, ploile, statul în şanţuri...

— Dar nevasta?

— Ea cam suferă de pept. Mai tuşeşte cu sînge, dar nu stă la pat... O fi vreo răceală...

— Da vacă ai, Catrina? Trebuie să bea lapte nevasta-ta.

— Aveam o bivoliţă. Am cumpărat-o de peste munte cînd a-nceput războiul, dom' sublocotinent. Dar acuma nu ştiu, dacă n-am mai fost pe-acasă de doi ani.

Sublocotenentul tăcu. Işi aprinse din nou o ţigară şi iar începu să tragă din ea cu patimă şi cu mînie parcă. Pînă atunci ţinuse pistolul automat „Daimler" pe genunchi. Acum se ruşină de prezenţa armei şi o trecu în spate, aşezînd-o pe foaia de cort, deasupra calabalîcului.

— Să nu cadă de-acolo, dom' sublocotinent.

— Nu cade, dă-o dracului de otravă, răspunse repede, tulburat că soldatul îi observase mişcarea. Tulburarea îi crescu în clipa următoare, cînd Catrina rosti simplu şi cu copilărească gravitate:

— V-a pus dom' maior aici de pază, dar eu nu dezertez. Degeaba v-a pus.

— Ţi-e frică?

— Ba, dom' sublocotinent. Dar ştiu că la vreme de război judecata-i pripită. Vrea omul să-şi vadă nevasta şi curtea marţială îl împuşcă într-o clipire de ochi. Are să treacă totul şi dacă-mi ajută dumnezeu şi maica precistă, tot ajung eu acasă.

Convoiul intră într-un sat. Părea a fi pustiu. Numai un cîine s-auzea lătrînd în noapte, prelung, ca o cobe.

— Asta-i Vlădana, spuse Catrina. Acolo-i biserica. Dincolo-i şcoala. E lumină la şcoală...

— Acolo-i şcoala, unde-i lumina? întrebă sublocotenentul uimit, parcă ar fi descoperit cine ştie ce.

— Acolo-i...

Ofiţerul deveni dintr-odată comunicativ şi întrebă:

— Ştii tu ce-s eu în civilie?

— Sublocotinent, să trăiţi!

— Nu-s ofiţer, mă, ce dracu, nu se vede?

Soldatul îşi întoarse ochii spre el, cercetîndu-l cu atenţie, dar nu văzu nimic altceva decît faţa uscată şi nerasă, aşa cum se ivise pentru o clipă la jăraticul slab al ţigării din care ofiţerul tocmai trăgea.

— Invăţător, Catrina, asta sînt. Tu ştii să citeşti?

Ofiţerul voise să întrebe dacă ştie

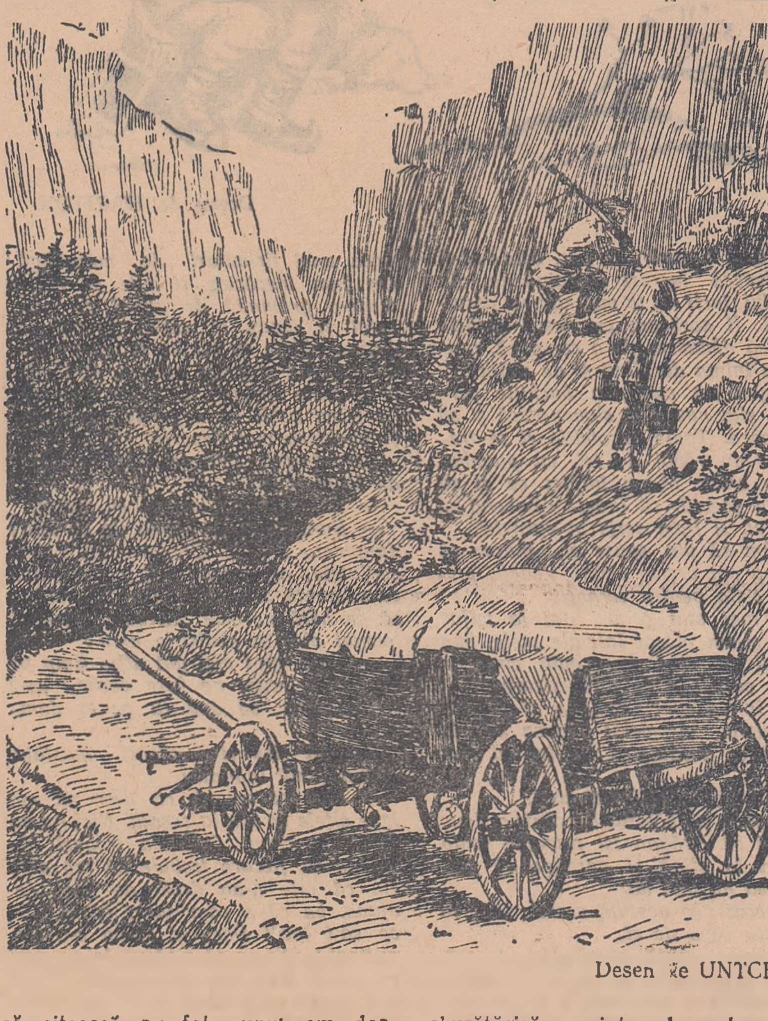

Desen de UNTCH

să citească pe faţa unui om dar soldatul răspunse simplu, ruşinat de neştiinţa lui:

— N-am învăţat carte. Am stat la vite, la oi...

Sublocotenentul se posomorî iar:

— Trei sferturi din populaţie e analfabetă şi noi ne ţinem de războaie...

Soldatul mai mult bănui decît înţelese amărăciunea vorbelor rostite de ofiţer, dar răspunse prevăzător:

— Statu-i stat. El ştie ce face...

— Statul trîntorilor, Catrina, şi al tîlharilor! Tu nu vezi ce duci în căruţa asta? Lucruri de furat! Şi eu te păzesc. Lasă, mă, bine că vin ruşii.

Soldatul nu mai scoase nici un cuvînt. Infricoşat şi uluit de ce-i auziseră urechile, acum tăcea, scrîşnind fălcile, fiindcă ar fi simţit nevoia să adeverească spusele sublocotenentului, ori măcar să dea drumul unei înjurături grele, plină de obidă. Dar inima îi tremura şi i se părea că el însuşi e tocmai ca o biată păsăruică, gata să cadă în laţ. Şi nu ştia cum să se ferească. Se uită uluit, cu coada ochiului, spre ofiţer. Dar şi acesta parcă se cuibărise în el însuşi, ca într-un adăpost, stînd îndoit de şale, tăcut, fără glas. Şi multă vreme după aceea nu auziră decît uruitul căruţelor, tropăitul şi sforăitul cailor istoviţi de drumul acela prin noaptea adîncă.

Trecură din nou pe uliţa unui sat şi încă odată îl lăsară în urmă, istovit în linişti grele şi în negurile nopţii. Apoi, pe încetul, zările răsăritului se îmbujorară şi noaptea prinse a se destrăma. Acuma se vedeau culmile împădurite, cotropite în buratic lăptos şi umed. Cei doi tăcuseră vreme îndelungată şi numai acuma, zărind locurile cunoscute, soldatul tresări trezit ca dintr-un somn de plumb şi zise arătînd cu codirişca, undeva spre văile către care înaintau:

— Acum intrăm în Grădiştea de Munte, dom' sublocotinent. La mine acasă!

Atunci răsunară cîteva împuşcături şi convoiul se opri ca la o comandă. Impuşcăturile erau uşoare, veneau de bună seamă de la nişte arme de infanterie, de la „zebe"-uri, ori de la pistoale automate. Sunaseră ca nişte pocnitori şi dacă nu erau aci văile adînci să le ia ecoul şi să-l izbească în cîteva rînduri de pereţii înalţi ai stîncilor, poate că nici nu s-ar fi auzit. Buimăciţi, plutonierii ţîşniră de sub pături ca nişte potîrnichi, sărind în şanţul şoselei. Ofiţerii descălecară mai greu şi trecură cîteva clipe lungi pînă să ajungă la adăpostul şanţului. Impiedicat cu cizma în scăriţa şeii, maiorul nu putu descăleca atîta de repede şi, livid, înfricoşat, striga:

— Vezi că-i o mitralieră în căruţa mea! Catrina, Marinescule, ce faceţi? Scoateţi mitraliera de sub prelată!

— In clipa următoare însă, la cotul şoselei, acolo de unde începea satul şi de unde răsunaseră adineaori împuşcăturile, se iviră trei soldaţi nemţi care făceau către convoi semne prieteneşti, strigînd bucuroşi:

— Kameraden! Kameraden! Kommen sofort!

Maiorul îşi reveni cel dintîi din spaimă şi ştergîndu-şi năduşeala cu mîneca tunicii ordonă celor ascunşi prin şanţuri:

— Repede sus! Fricoşilor, n-aţi văzut că-s de-ai noştri? Trebuia să vă gîndiţi că ruşii n-aveau cum să ne cadă în faţă!

Convoiul se refăcu în cîteva minute şi înaintă spre sat. Maiorul, care ştia nemţeşte, intră în vorbă cu patrula germană şi Catrina putu să-l vadă vorbind vesel, rîzînd laolaltă cu soldaţii nemţi. Catrina habar n-avea de limba germană, dar sublocotenentul Marinescu, ca un tîlmaci depărtat, traducea pentru sine însuşi vorbele celor din faţă:

— Spun că e ţuică bună în satul ăsta. Şi întreabă pe unde-s ruşii, dacă au rămas mult în urmă. Au găsit azi noapte partizani în comună. Dar i-au pus la zid şi i-au împuşcat...

Şi satul acesta părea pustiu. Numai soldaţi nemţi erau prin ogrăzi şi pe uliţa principală, pe şosea, învîrtindu-se prin preajma motocicletelor cu ataş şi a camioanelor grele, acoperite cu prelate. Dintr-un camion s-auzea zvonul unei armonici, dar cîntecul părea a fi o batjocură, nu într-o localitate vie, ci într-un cimitir devastat. Curînd trecură pe lîngă două case arse pînă-n temelii şi Catrina le arătă, sugrumat de emoţie:

— Astea au ars azi noapte dom' sublocotinent.

— N-auzi că au găsit partizani în comuna ta?

— Partizani!

Convoiul opri în dreptul primăriei. Maiorul intră în clădire, călcînd cu o caraghioasă demnitate pe podişca aşezată peste şanţul şoselei. Pintenii zornăiră subţire. Cît timp stătu maiorul înăuntru, cei din convoi zăriră cîţiva nemţi, aburcînd spre camioane porci şi viţei. Unul venea cu un sac pe spinare şi părea că duce dovleci, dar cum era beat, neamţul căzu şi din sacul cu gura desfăcută, sburătăciră speriate, de-avalma, găini şi raţe, pui de curcă şi gîşte. Dintr-o parte a satului se ridicară pale de flăcări şi vîntul înteţit, vălătuci spre şosea norii groşi de fum. Răsunară iar cîteva împuşcături şi lui Catrina i se încreţi obrazul întunecat şi închise ochii, cuprins de ameţeală.

— Porcii! scrîşni sublocotenentul şi Catrina îl auzi.

— M-aş repezi pînă acasă, dom' sublocotinent, spuse Catrina.

Tocmai atunci maiorul ieşi din primărie şi încălecînd calul pe care-l ţinuse de dîrlogi un locotenent, ordonă, fixînd convoiul cu ochii săi scînteietori, ca ai unei păsări de pradă:

— Continuăm marşul! Aici nu putem opri din pricina partizanilor! Şi ruşii se apropie pe urmele noastre! Gata! Pornim, domnilor!

Convoiul se urni din nou şi Catrina rămase cu privirile pierdute în lungul şoselei, acolo unde soldaţii nemţi se căzneau să urce în camioane porcii şi viţeii şi să adune păsările care zburătăceau pe lîngă zaplazuri. Pînă ieşiră din sat, Catrina rămase cu ochii umezi îndreptaţi înspre şoseaua plină de camioane şi soldaţi nemţi. Apoi rămaseră în urmă ultimele case şi convoiul intră în cheile adînci. In marginea şoselei, apele unui rîu de munte bolboroseau furioase şi, ca să fie auzit, Catrina trebui să-i strige sublocotenentului:

— M-aş fi repezit pînă acasă, dom' sublocotinent!

Acesta nu răspunse. Privea înainte, spre capătul convoiului, acolo unde se zărea săltînd, la trapul calului, trupul înalt şi slăbănog al maiorului. Apoi sări din căruţă şi veni înaintea cailor, oprindu-i:

— Sări jos! îi ordonă sublocotenentul. Sări jos, Catrina şi du-te pînă acasă. Am să te aştept aici. Să te întorci repede.

Convoiul cotise după peretele unei stînci şi cei doi rămaseră singuri lîngă căruţa lor, numai ei singuri, cu caii cuminţi şi cu apa care vuia, alergînd la vale.

— N-auzi, Catrina? Am să te aştept aici! Maiorului îi spunem că s-a rupt ceva la căruţă. Inima căruţii, ori că s-a desprins şina unei roţi. E bine aşa? Hai, trage o fugă pînă acasă.

Catrina sări din căruţă. Tremura tot de bucurie şi nu ştiu ce să facă. Atunci se aplecă repede spre mîna ofiţerului, i-o apucă şi i-o sărută:

— Ce faci, omule? îl întrebă ofiţerul surprins. Du-te, mă, odată, ce mai zăboveşti? Hai, mă, că nu mă mişc de-aici!

Stai, Catrina! Bine că mi-a dat în gînd. Deshamă dracului un cal şi încalecă-l! Ajungi mai repede.

Apoi se scotoci în sacul cu merinde şi scoase de acolo două cutii de conserve, întinzîndu-le soldatului.

— Na, mă, ce te uiţi aşa? Du-le copiilor! Uite şi nişte bomboane!

Catrina pieri într-un tropot vijelios şi ofiţerul, cu privirea înlăcrămată în urma lui, se aşează pe-o piatră la marginea drumului, aprinzîndu-şi o ţigară. După cîteva clipe, din cealaltă direcţie răsună alt tropot de cal şi la cotul şoselei se ivi un plutonier trimis de maior:

— Dom' maior întreabă de ce-aţi rămas? îi comunică plutonierul fără să descalece.

— A căzut şina de la o roată, Mărgăritescule, asta e. L-am trimis pe soldat în comună să caute repede un fierar. Spune-i domnului maior să fie fără grijă, că vă ajungem noi din urmă!

Plutonierul pleacă. Şi aci, în cheile adînci, rămase iar singur, un om cu sufletul macerat de gînduri şi de nelinişti, de cumplite îndoieli şi întrebări. Un om încă tînăr, cu tîmplele cărunţite înainte de vreme, un om care nu părea să aibă altă treabă decît să aştepte în acel colţ pustiu al cheilor, să aştepte şi să se gîndească. La un moment dat se apropie de loitrele căruţei şi ridică un capăt al foii de cort. Văzu lemnul lucios, de mahon, al pianinei, covoarele înflorate, cuferele legate cu centuri, ca să nu sară la hopuri capacele din încuietori, faţa i se schimonosi de scîrbă şi scuipă plin de dispreţ, apoi se depărtă scrîşnind:

— Bandiţilor! Tîlharilor! Nu vă crapă obrazul de ruşine!

La vreun sfert de ceas după aceea se ivi şi Catrina. Calul mergea la pas şi soldatului i se bălăngăneau picioarele, fără vlagă. El însuşi, uşor îndoit pe greabănul animalului, părea istovit.

— Hai, omule, odată! Ce mergi aşa? îi strigă ofiţerul, dar Catrina nu făcu nici un gest care putea să însemne grabă. Abia cînd se apropie de căruţă, ofiţerul îi văzu faţa pămîntie, fără pic de sînge, ochii duşi în fundul capului, cu privirile lor fixe, înfricoşetoare:

— Ce s-a întîmplat, Catrina?

Soldatul descălecă mut şi lăsă calul în voia lui. In loc să-l înhame, se apropie de căruţă şi zmuci prelata. Scoase de-acolo două lăzi cu benzi de cartuşe, apoi, sforţîndu-se, scoase şi mitraliera. Ii desfăcu crăcanele şi-o aşeză jos, pe pămînt. Apoi se ridică drept şi privind în ochii sublocotenentului, rosti cu o voce, care nu mai admitea nici o împotrivire:

— Nu mă mişc de-aici. Pun mitraliera în poziţie şi-am să trag. Am să trag pînă se termină benzile, pînă mor cu mîna pe trăgaci. Am să trag în nemţi!

— Dar ce s-a întîmplat, Catrina?

— Dom' sublocotinent, dumneavoastră trebuie să mă înţelegeţi. Aţi văzut norul acela de fum şi palele de flăcări? Mi-au dat foc la casă şi mi-au omorît femeia azi noapte. N-aţi văzut ce treabă aveau nemţii în comună? Asta-i ţara pe care o apăr eu? Asta-i? Şi se repezi la căruţă, bătînd cu pumnii în cufere şi în lemnul pianinei, înăuntrul căreia corzile începură a suna în vuiet uşor.

Sublocotenentul se apropie şi el de căruţă şi întinse mîna spre pistolul automat, dar Catrina îl opri:

— N-ai de ce să tragi în mine. Oricum, tot am să mor aici! Dacă vrei, du-te după maior şi după banda lui.

Sublocotenentului i se făcu faţa roşie ca racul şi răspunse, ruşinat că soldatul îl bănuise de gînduri pe care nu le avea:

— Nu vreau să trag în tine, Catrina, fratele meu! Vreau să rămînem împreună aici.

Apoi îşi scoase cuţitaşul din buzunar şi tăie hamurile celuilalt cal, slobozindu-l. Ii dădu un picior în crupa lucioasă de sudoare şi calul se depărtă de lîngă ruda căruţei. Amîndoi oamenii traseră pe urmă căruţa, aşezînd-o în curmezişul şoselei. Luară apoi mitraliera, pistolul automat, cele două lăzi cu benzi pentru mitralieră şi după ce cercetară locul, se căţărară pe stînci, oprindu-se la un loc potrivit, pe un platou îngust, la vreo cincizeci de metri de-asupra şoselei.

— De-aici avem cîmp de ochire bun, spuse ofiţerul în termeni militari. Ţinem în şah toată şoseaua.

Catrina nu înţelese toate cuvintele ofiţerului. Dar părea a fi liniştit şi calm, cu mişcări sigure. Aşează mitraliera în poziţie de tragere, vîrî prima bandă de cartuşe şi fixă înălţătorul. Apoi nu se mai mişcă de lîngă mitralieră, ţinînd mîinile încleştate pe trăgaci. Fără să-şi întoarcă privirea spre ofiţer, îi spuse:

— Aveţi încă vreme destulă să plecaţi, dom'sublocotinent.

Ofiţerul nu răspunse şi Catrina întoarse faţa spre el. Cînd îi văzu ochii umezi, Catrina înţelese că omul de lîngă el se ţinea tare să nu lăcrimeze. In zare porniră iar bubuituri surde, răscolind marile depărtări şi păduri.

— Acolo-s ruşii, spuse Catrina. Ruşii de care ăştia fug mai rău decît şobolanii...

Atunci se auzi întîiul vuiet de motoare. Catrina tresări, se înţepeni mai bine pe vîrful bocancilor şi îşi încleştă mai tare mîinile pe trăgaciul mitralierei. Cunoscător şi atent, ofiţerul îl întrebă:

— Ai ridicat înălţătorul la trei sute?

— L-am pus la două sute.

— E bine şi aşa. Numai să nu-ţi tremure mîna. Nu mă laşi pe mine?

— Nu! N-o să tremur! N-am tremurat la Roznovanu, am să tremur aici, în faţa tîlharilor ăstora?

— Sînt vreo trei sute.

— Să fie şi trei mii. Aici avem şase benzi. Ajung cartuşele pentru fiecare.

— Uite-i! Atenţie!

Ofiţerul nu-şi putuse opri strigătul de prevenire. Pe feţele crispate ale amîndurora se îmbrobonară valuri de sudoare într-o singură clipă, parcă ar fi stat într-o ploaie măruntă. Cu palma pe umărul lui Catrina, ofiţerul urmări mersul şirului de camioane pe şosea. Primul camion era fără prelată, descoperit, şi se zăreau în el nemţii claie peste grămadă.

— Aşteaptă... încă puţin... încă o clipă... Acuma, Catrina! Foc! ordonă ofiţerul şi în aceeaşi clipă mitraliera îşi porni răpăitul ei năprasnic.

Intîiul camion coti brusc, pierzînd direcţia şi se prăvăli în undele apei; al doilea se opri, cu cauciucurile sparte, uşor cîrmit spre dreapta, acoperind întreaga lăţime a şoselei. Celelalte patru camioane se opriră la scurte intervale şi nemţii buimăciţi, surprinşi de atac, săriră din maşini şi se răspîndiră ca potîrnichile. Răsunară strigăte de durere şi pietrişul şoselei se înnegri cu trupurile celor căzuţi. Mitraliera îşi opri răpăitul. Catrina îşi întoarse faţa spre ofiţer şi acesta, mirat, îi văzu gura plină de sînge.

— Ce ai, Catrina? Eşti rănit?

— Mi-am muşcat buzele, ca să nu-mi tremure mîinile.

— Catrina, acuma ţii la intervale, foc de urmărire. Ca la vînat. M-ai înţeles?

— Inţeles, dom' sublocotinent!

— Tragi numai în ţintă vie, la cea mai mică mişcare de regrupare. Trage acuma! Trage, Catrina, ce mai aştepţi?

Cu binoclul la ochi ofiţerul controla mişcările inamicului. Il preveni repede pe Catrina:

— Ţeava către ultimul camion, Catrina, atenţie! Vor să pună şi ei în bătaie o mitralieră. Uite binoclul, Catrina.

— N-am nevoie de ochelari! I-am zărit. Uitaţi-vă că trag o rafală în obiectiv.

— Bravo, Catrina! Ai tras minunat!

Şi totuşi nemţii izbutiseră să pună în tragere o armă automată, fiindcă traseră de îndată cîteva rafale. Un snop de gloanţe izbi în stîncă, lîngă cuibul de mitralieră al celor doi oameni. Rupturile de piatră împroşcară platoul. Urmară apoi alte rafale, mai violente şi parcă trăgeau două mitraliere deodată. Cu binoclul la ochi, ofiţerul controla şoseaua, căutînd să descopere cuiburile armelor vrăjmaşe. Descoperi unul şi strigă soldatului:

— Catrina, în spatele primului camion, trage acolo!

Mitraliera lui Catrina rămase tăcută. Atunci abia ofiţerul văzu că soldatul de lîngă el stătea cu capul rezemat pe trăgaci ca şi cînd l-ar fi cuprins somnul dintr-odată. Catrina pierise fără crîcnet, lovit de-un glonte chiar în frunte, între ochi. La mitralieră trecu sublocotenentul.

Cu prima rafală făcu să amuţească mitraliera pitită în spatele camionului.

Soarele se înălţase de-o suliţă pe cer. Norii se împrăştiaseră. Undeva, în brădet, s-auzeau triluri de păsări, neştiutoare că aci, în chei, un singur om înfrunta un detaşament întreg. Apa rîului curgea la vale, bolborosind între bolovani, dar mai jos, acolo unde zăcea camionul răsturnat, apa scălda cîteva trupuri însîngerate şi unda ei limpede pleca mai departe, înspumată şi roşie ca focul. In răstimpuri păcănea mitraliera ascunsă pe înălţimea de piatră şi jos, în şosea, răsunau, ca nişte glasuri ale unor fiinţe ciudate, strigătele celor loviţi. Apoi, într-un tîrziu, vuietul care spărgea zările răsăritului răsună tot mai viu, tot mai puternic. Şi atunci cînd ofiţerul care sta la mitraliera cu ţeava fierbinte văzu cei dintîi nemţi sărind ca nişte bezmetici pe şosea, alergînd în plină bătaie a mitralierei sale, înţelese că ei au fost încolţiţi ca nişte şobolani netrebnici şi că din cealaltă parte a şoselei sosiseră avangărzile rapide ruseşti. Cînd se iviră cele dintîi motociclete, sublocotenentul înălţă, ca pe-un steag, o cămaşă albă, uşor însîngerată. Apoi coborî, purtîndu-l pe Catrina în spate.

Petru Vintilă

10 ani de la eliberarea Coreei

NOUA LITERATURA A R.P.D. COREENE

Elevele coreene mulţumesc şi cer autografe voluntarilor chinezi care au luptat pentru a le apăra patria.

Istoria dezvoltării literaturii coreene contemporane cuprinde trei etape.

Prima începe la 1945 şi reprezintă perioada construcţiei democratice a poporului coreean. Liniile dezvoltării ei au fost precizate în programul Asociaţiei literare şi artistice a Coreei de nord, organizată în martie 1946. Acest program înscria ca obiectiv principal al noii literaturi coreene participarea activă la lupta dusă de Partidul Muncii din Coreea pentru construirea orînduirii democratice, pentru nimicirea rămăşiţelor regimului feudal şi ale imperialismului japonez, pentru lichidarea naţionalismului burghez, a decadentismului şi a estetismului.

Tema construcţiei democratice constituie tema principală a literaturii coreene din această perioadă. Omul muncii, stăpînul ţării, făuritorul marilor construcţii, cu viaţa şi relaţiile sale, devine eroul operelor literare ale scriitorilor coreeni. Acum apare romanul „Pămînt" de Li Ghi En şi poemul „Cîntul vieţii" de Te Ghi Cen, care înfăţişează chipuri de eroi ai construcţiei democratice.

Această temă se află la baza multor opere literare, apărute înainte de război, în perioada războiului şi după război. In această serie de opere, „O familie de muncitori" de Li Buk Men, „Zăcăminte de cărbune" de Hvan Gen, „Patria" de Men Bek Giun, „Pe o cîmpie verde" de Ten Mun Hian etc. — sînt dintre cele mai valoroase.

Aceste opere sînt străbătute de patosul marilor construcţii; ele oglindesc avîntul tinerilor inovatori, înaltul lor patriotism, increderea în cauza dreaptă a poporului.

Poemul epic de mari proporţii al lui Te Ghi Cen „Piaktusan", scris în 1947, creează chipurile nemuritoare ale partizanilor coreeni care, sub conducerea lui Kim Ir Sen, au luptat împotriva imperialiştilor japonezi.

Mareşalul Kim Ir Sen — erou naţional al poporului coreean — este prezentat în povestirea lui Han Ser Ia — „Un drum însîngerat" — nu numai ca un mare strateg, ci şi ca un mare creator.

O popularitate deosebită are tema prieteniei dintre poporul sovietic şi poporul coreean. Multe poezii sînt consacrate lui I. V. Stalin; adunate mai tîrziu în volumul „Slavă lui Stalin", ele sînt semnate de cei mai talentaţi poeţi coreeni: Pak Se En, Hon Sun Cer, Min Ben Giun, Li Cian, etc. Poemul „Drumul nostru" de Te Ghi Cen, povestirile „Soră şi frate", de Han Ser Ia, „Ana", de Liu Ciu Din sînt consacrate de asemenea prieteniei coreeano-sovietice.

Oglindind viaţa oamenilor din nordul Coreei, scriitorii coreeni acordă în acelaşi timp o mare atenţie şi luptei oamenilor din Coreea de sud asupriţi de ocupanţii imperialişti şi de clica lui Li Sîn Man. Multe opere, între care cităm numai cîteva din cele mai valoroase: „Mama" de Son En, „Cartea mîniei" de Min Ben Giun, „Insula Hau" de Na Guk, dezvăluie tabloul vieţii locuitorilor din Coreea de sud şi al luptei lor eroice împotriva agresorilor străini şi a trădătorilor patriei.

★

A doua etapă cuprinde anii 1950-1953, cînd poporul coreean duce războiul de eliberare împotriva agresorilor imperialişti şi a clicii lui Li Sîn Man.

Incă din primele zile, Partidul Muncii din Coreea acordă o mare atenţie activităţii scriitorilor gata să-şi slujească patria. Cuvintele adresate de mareşalul Kim Ir Sen la 30 iunie 1951 oamenilor artei şi literaturii constituie un document programatic nu numai pentru perioada războiului, ci şi pentru dezvoltarea întregii literaturi noi coreene.

„Scriitorii — a spus conducătorul — trebuie să facă din operele lor arme ascuţite şi puternice în mîinile poporului care luptă, să-l însufleţească pentru victoria finală asupra duşmanului".

In această perioadă, scriitorii au început să studieze viaţa mai profund, ei şi-au însuşit mai adînc metoda realismului socialist, şi au abordat din plin teme de război.

Incercările crîncene prin care trecea poporul coreean, eroismul lui, constituiau acum temele principale ale operelor lor. Glasul înflăcărat al poetului Te Ghi Cen cheamă poporul la luptă în numele victoriei. Glasul lui este glasul poporului său şi al vremii sale.

In poemul „Cîmpia Oror", poetul Min Ben Giun cîntă pe femeea coreeană care luptă cu eroism împotriva duşmanului cotropitor.

In poeziile lirice „Steagul victoriei noastre" de Hon Sun Cer, „Intre aceşti oameni" de Kim To Gin, poeţii prezintă chipuri de ostaşi viteji din armata populară coreeană, cu înaltele lor calităţi morale.

Culegerea de versuri „Pămîntul eroilor" este închinată oamenilor muncii şi pămîntului ţării lor. Poetul Kim Sun Sek înalţă un imn puternic ostaşilor care-şi apără pămîntul şi ţara cu preţul sîngelui lor. Scriitorul Hvan Bon dezvăluie lumea spirituală a ostaşului, ura lui împotriva duşmanului. Iu Se Diun în „Doi ostaşi" şi Pak Te En în „Tineretul ţării noastre" creează chipul ostaşului armatei populare, plin de abnegaţie şi eroism.

Ura poporului coreean împotriva cotropitorilor imperialişti constituie tema povestirilor „Şacalii" de Hao Sen Ia şi „Diavolul" de Li Buk Men.

In anii războiului, şi tema prieteniei dintre popoare este tratată cu multă profunzime. Volumele de versuri „Sub acelaşi soare", „Cîntecul prietenului" şi „Slavă" de Hon Sun Cer sînt străbătute de marile idei ale internaţionalismului proletar.

★

A treia etapă a noii literaturi coreene începe cînd în toată ţara a răsunat cîntecul victoriei, anunţînd sfîrşitul războiului.

Lupta pentru reconstruirea ţării devine tema centrală a literaturii noi din Coreea de nord. Ea este acum mai complexă şi mai variată, deoarece în această etapă trebuie întărite bazele revoluţionar-democratice pentru mersul înainte al revoluţiei, pentru îndeplinirea sarcinilor legate de transformarea socialistă a ţării.

Tema vieţii fericite a ţăranului pornit pe drumul colectivizării este o temă favorită a scriitorilor coreeni de după război. Poeziile „Cîntec pe cîmpia Elitusamarni" de Kim Buk Von şi „Slavă mamei şi fiului" de Kim U Cior exprimă perspectivele vieţii fericite a ţăranilor, membri ai cooperativelor de producţie agricolă.

Scriitorul Han Ser Ia a terminat după război trilogia „Tedongan"; au apărut poemele „Mama" de Hon Sun Cer, „Cîntecul Coreei" de Min Ben Giun, povestirile „Ostaşi tineri" de Kim En Sek, „Pămînt natal" de Iun Si Cer, etc.

Noua literatură coreeană se îmbogăţeşte şi cu cîteva opere istorice noi — evocări ale trecutului glorios al poporului coreean, ca de pildă trilogia „Tumangan" de Li Ghi En. In aceşti 10 ani, noua literatură coreeană şi-a îndeplinit cu cinste sarcina ei nobilă de a oglindi veridic realitatea şi a educa poporul în spiritul ideilor înaintate ale vremii.

Vl. C.

CARNET SOVIETIC

„Povestirea obiectivă" şi limitele ei

• Mai multe articole apărute recent în presa literară sovietică pun în dezbatere problema „povestirii obiective", procedeu de compoziţie şi narare folosit în ultimele lor romane de Vera Panova („Anotimpuri"), A. Rîbakov („Ekaterina Voronina"), V. Nekrasov („In oraşul natal") şi de alţi scriitori.

După aprecierea unor critici, acest procedeu este menit să ajute pe scriitori în creaţia unor opere în care să nu se simtă intervenţia autorului, să se înlăture astfel didacticismul, declaraţiile de principii, iar adevărul vieţii să reiasă în toată autenticitatea lui, lipsit de orice „corectiv". In acelaşi sens, idealul, „supraproblema" pe care o dezbate povestirea ori romanul, ar putea fi cu multă uşurinţă deduse de cititor prin spontaneitatea redării acţiunii, prin puterea obiectivităţii însăşi a desfăşurării faptelor, prin capacitatea „obiectivă" de emoţionare a „subtextului".

Intervenţia cunoscutului critic An. Tarasenkov previne împotriva exagerărilor care se pot ivi în folosirea acestui procedeu. Criticul discută pe larg problema într-un interesant şi valoros articol publicat în revista „Znamia", nr. 7—1955 („Pe temele actualităţii").

Realismul socialist, spune An. Tarasenkov, este o nesecată sursă de căi şi stiluri de creaţie, ceea ce asigură diversitatea, originalitatea şi noutatea operelor artistice care se creează în spiritul acestei metode. Tendinţa îmbogăţirii nelimitate a căilor şi stilurilor de creaţie a determinat şi în ultimii ani în Uniunea Sovietică apariţia unor opere valoroase, profund noi ca viziune şi rezolvare a temelor, care au şi cucerit preţuirea maselor de cititori.

Unii scriitori, dornici să redea realitatea cît mai complex, să fie cît mai fideli faţă de desfăşurarea vieţii, au încercat şi procedeul „povestirii obiective" a acţiunii, procedeu care a stîrnit interes, dar şi discuţii.

Dacă Vera Panova în romanul „Anotimpuri" *folosind mai prudent „povestirea obiectivă" a reuşit să obţină unele succese în conturarea mai vie, mai autentică a faptelor, alţi scriitori au interpretat-o ca o expunere caleidoscopică, migăloasă, chiar şi a amănuntelor şi faptelor cu totul nesemnificative.*

Criticul citează în această privinţă, de pildă, romanul de mari dimensiuni „Ekaterina Voronina" *al lui A. Rîbakov. De la bun început criticul combate umflarea „gigantică, fluvială", a expunerii faptelor în acest roman, despre care arată că* „nu este conformă cu tendinţa de a reda complet culorile vieţii". *Criticul arată că, deşi romanul este plin de fapte din viaţa portului*

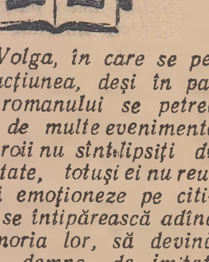

de pe Volga, în care se petrece acţiunea, deşi în paginile romanului se petrec enorm de multe evenimente deşi eroii nu sînt lipsiţi de veridicitate, totuşi ei nu reuşesc să emoţioneze pe cititor, să se întipărească adînc în memoria lor, să devină modele demne de imitat. Nici eroina principală a romanului, Ekaterina Voronina, nici alt personaj principal, Lusia Osurkova, nici Mastovoi, cu palpitanta lui biografie, nici Lednev, devenit din simplu muncitor, general al transportului fluvial, nu izbutesc să fie vii şi tipici, să capete dimensiunile, profilul monumental al unor eroi memorabili.

Cauzele acestui eşec — subliniază An. Tarasenkov — sînt de mai multe naturi. „Scriitorul s-a apucat de scris, fără să-şi explice cu ce scop povesteşte istoria vieţii şi a dragostei Ekaterinei Voronina. El n-a fost însufleţit cu adevărat nici de caracterul eroinei, nici de o mare idee umană. Aceasta este una din cauze".

Cea de a doua cauză provine de la greşita interpretare a procedeului „povestirii obiective".

Naraţiunea obiectivă, arată An. Tarasenkov, nu înseamnă dezvoltarea acţiunii eveniment cu eveniment, nu înseamnă să uiţi de rolul selecţiei şi al tipizării, să nu intervii ca un critic lucid — cum trebuie să fie orice scriitor — critic, pe care cititorul trebuie să-l întrevadă din însăşi prezentarea concepţiilor, gusturilor, înclinaţiilor personajelor pozitive în raport cu ale celor negative.

„Adeseori la noi — *spune An. Tarasenkov* — în chip naiv se presupune că naturalismul, ca metodă artistică, se reduce la oglindirea amănuntelor fiziologice, la vulgaritatea exprimării eroilor, la atracţia autorului spre erotic". *La Rîbakov nu sînt nici amănunte fiziologice, nici scene senzuale, cu toate acestea romanul nu este departe de naturalism, căci exagerarea expunerii „obiective" nu poate duce decît la această greşită, falsă concepţie asupra metodei artistice.*

O concluzie asemănătoare o formulează criticul şi asupra romanului „In oraşul natal" de N. Nekrasov. Romanul lui Nekrasov, deşi superior în unele privinţe faţă de al lui A. Rîbakov, plăteşte însă un tribut mai serios naturalismului, pentru că în el tendinţa „reflectării pasive" se face şi mai simţită, este chiar teoretizată de autor, care se declară duşman de moarte al „declaraţiilor".

Discuţia în jurul acestor probleme importante este abia la început, şi în cadrul ei se vor mai manifesta desigur puncte de vedere interesante.

Ca orice dezbatere ce se desfăşoară în presa sovietică, ea va îmbogăţi şi pe scriitorii noştri cu o experienţă nouă şi cu rodnice concluzii.

M. C.

INGINERII

Desen de PASCAL RADULESCU

Nu mai fusesem de mulţi ani acolo, şi acum încercam sentimente contradictorii. Mi se părea că numai topografia locului a mai rămas statornică vechilor evocări şi acest lucru mă nemulţumea, în primul rînd, din pricina acelei nevoi nostalgice de a regăsi peisajele bine cunoscute aidoma cum le-ai lăsat. Dar simţămîntul că timpul a lucrat în strînsă complicitate cu dorurile, poate confuze, ale acelei epoci tinereşti, a biruit, fireşte, în cele din urmă. Am intrat aşadar la „Electromagnetica", avînd sentimentul că sînt şi eu părtaş la această impresionantă proprietate a poporului nostru. Cred că nici o privelişte industrială nu este mai sincronizată cu contemporaneitatea, ca privelişte unei fabrici electrotehnice. Aici nu există coloşi de metal, nu există cuptoare încinse la temperaturi infernale, nu e vizibilă acea încleştare titanică dintre om şi materie. Aici tehnica îşi îmbracă mînuşi suple de cauciuc, ca şi cum s-ar pregăti pentru oficierea unei magii complicate, şi captează abilă secretele electricităţii, pe care apoi le face docile şi le îndrumă prin reţeaua ei întortochiată de fire.

Cea dintîi întîlnire, şi cea dintîi frumoasă surpriză, este întîlnirea cu Marian Duma. Gravul adolescent, pe care l-am cunoscut cîndva într-o redacţie plină de tineri, şi care stăruia cu o răbdare de erudit asupra manuscriselor şi şpaltelor zilnice, este azi un bărbat în toată firea, şi unul din inginerii de răspundere de aici. Dar să punem punct relatărilor indiscrete, fiindcă Duma este prudent faţă de fantezia zglobie a gazetarilor, şi nu-i place să se vorbească public de el. In schimb, colegii săi din întreprindere, o droaie de tineri simpatici care te cuceresc iute, reacţionează favorabil faţă de ideea publicităţii, şi vorbesc despre ei cu o degajare deplină. Sînt, mi se pare, şapte asemenea tineri ingineri proiectanţi, număr aducător de noroc pentru constelaţiile poeţilor de odinioară, de la pleiada alexandrină la acea a lui Ronsard. Şi aceşti tineri, şi o serie de tineri tehnicieni de acolo, şi-au făcut studiile pe la şcoli sovietice, iar în fabrică au venit relativ de curînd.

Romanticii zilelor noastre

Pentru a descrie pe Dumitru Costache, un amator de ample prezentări balzaciene ale omului ar trebui să scrie peste o sută de pagini de text. Costache se trage din ţărani, şi firea sa e caracterizată printr-o extremă vitalitate, prin îndărătnicie şi ambiţie în tot ceea ce întreprinde, prin voinţa de a izbuti cu orice preţ. Fizionomic, Costache este un omuleţ simplu, care pare dinadins construit de natură ca să se poată strecura pe acolo pe unde alţii pot străbate cu greu. O răbdare drăcească, şi în acelaşi timp un neastîmpăr generator de creaţie, fac o fericită simbioză în sufletul acestui om tînăr. Costache şi-a făcut facultatea la Novocerkassk. Facultatea, e un fel de a spune, fiindcă la Novocerkassk, studentul romîn a făcut mai degrabă o şcoală a vieţii. Este foarte adevărat că învăţătura tehnică a fost o latură a acestei şcoli, şi profesorul Victor Ilici Bogdanov a supraveghiat, cu acea jovialitate rusă atît de seducătoare, pregătirea solidă a studentului său. Dar acolo, aproape de Don, Costache şi-a mai încercat bărbăteşte puterea la haltere, a cîntat din armonică şi a jucat căzăceasca la serbările studenţeşti, şi în cele din urmă a iubit, pătimaş şi adînc, o femeie. Galina era blondă şi visătoare, ca toate Galinele, Galina avea cozi pe care şi le împletea o jumătate de ceas în faţa oglinzii, Galina avea în privire taina răscolitoare a stepelor nesfîrşite. Ierni ruseşti, patinaj, chiuit de armonice. Versuri din Puşkin, rostite cînd tremurat, cînd cu cutezanţa emoţiei, la o plimbare prin parc. Samovarul de ceai de la cantină, şedinţele de comsomol, febra examenelor. Şi visurile, visurile, uzina care te aşteaptă în ţară, discoteca bine aprovizionată cu microplăci din concerte, casa din Bucureşti, căsătoria, căminul.

Visurile nu l-au minţit. Costache a venit la uzina din Bucureşti, cu Galina lui, cu discoteca, şi cu amintirile despre Victor Ilici. Dar care din tinerii care s-au întors de la studii din Uniunea Sovietică nu a adus amintiri? Silvia Comisioner a studiat la Kiev. Ea făcea electrotehnica, iar soţul ei planificare şi finanţe. Menaj studenţesc, cu alternarea în preajma examenelor a rolului de examinator şi elevă, cu ouă care se răscoc pe rechaud fiindcă soţii, prea ocupaţi cu alintările, au uitat cu totul de ele. Silvia o descrie cu o duioşie excesiv feminină pe Dina Nikolaevna Kiriacenko, vecină de apartament şi parteneră de succese şcolare. „Dina, Dinocika, Dinuşka, Dinuşcika!" Mai era, în Uniune, în grupul lor de prieteni la toartă şi coreeanul Si-En. Si-En era o făptură gingaşă, care se da în vînt după concertele de vioară şi după arta decorativă a îndepărtatelor pagode de la Soare-Răsare. Visa să lucreze într-o uzină modernă, unde se mişcă totul cu o precizie de sutime de milimetru. Nici pe Si-En nu l-a minţit visul.

Unde se vede croiala pozitivă a unui anume romantism

Cînd s-au întîlnit în ţară, tinerii noştri tehnicieni au descoperit bucuroşi că sînt între ei cîteva trăsături comune care, ca să zicem aşa, săreau de-a dreptul în ochi.

Mai întîi îşi iubeau meseria. O iubeau pentru lumea aceea de necunoscute algebrice, care trebuiau seduse de calcul şi făcute, cu răbdare, captive. O iubeau pentru subtilităţile ei tehnice, şi pentru deplina ei aderenţă la nevoile sau la dorinţele omului. Meseria era, în ochii unora dintre ei, ca un fel de pădure imensă a cărei defrişare abia a început pe la margini: cîte surprize de întîmpinat şi cîte mistere de luminat, pe măsură ce aveau să se cufunde mai adînc în inima ei! Mai era, apoi, simţămîntul dătător de putere al unei direcţii de viaţă comune. Aceşti tineri ingineri erau rivali cu necunoscutele meseriei, şi nu rivali între ei. Ii aştepta un fel de pasionantă vînătoare algebrică, în care cel mai bun lucru pe care îl aveau de făcut era ca să pornească uniţi în cete compacte. Aşa au şi făcut de altminteri. Stilul de muncă în colectiv, pe care l-au învăţat şi mai adînc de la oamenii sovietici, deveni curînd metoda lor obişnuită de lucru. Incepură dezbaterile, controversele, căutările.

De obicei dezbaterile în grup erau prezidate neoficial de Marian Duma, care la astfel de reuniuni se înfăţişa cu o ţinută uşor pedantă şi uşor academică, dînd cuvîntul cînd unuia sau altuia, făcînd analize complicate şi trăgînd cu o voce domoală concluziile. Dar dezbaterile treceau curînd peste acest hotar artificial de mică academie. Pasiunile se dezlănţuiau şi tinerii se înflăcărau bine. Jurcă era pentru îndrăzneală şi risc şi pleda o jumătate de ceas în favoarea oricărei idei noi, numai nouă să fie. Dimpotrivă, Silvia trecea aceste efluvii vulcanice prin sita temperată a unui discernămînt critic. Ea sezisa de minune detaliul şi propunea peste tot corecturi. La toate acestea ar trebui să adăugăm poate spiritul de analiză necruţătoare al lui Iulian Feldman sau vederile largi, care rezumă totul în generoase sinteze, ale lui Constantin Voiculescu. Pleiada funcţiona după legile fericite ale armoniei şi ale completării între temperamente şi între minţi deosebite una de alta.

Incepură apoi să apară ceea ce trebuie denumit pe faţă, începură să apară rezultatele. Jurcă proiectă nişte dispozitive care ridicară frumuşel productivitatea muncii în fabrică. Feldman proiecta un nou tip de contor trifazat, Costache nişte relee pentru centrale electrice. Muzele tehnicii, pe care mitologia a omis să le inventeze, îl inspirară curînd şi pe Constantin Voiculescu. O maşină de filetat şi un dispozitiv de călit axe fură cele dintîi gesturi ale sale de defrişare în tehnică. Există o întreagă gamă de dispozitive şi de aparate, născocite de minţile neastîmpărate ale acestor tineri tehnicieni. Un tablou sinoptic al lor ar fi de prisos. N-ar fi însă de prisos să se înţeleagă de aici ceea ce trebuie neapărat înţeles, şi anume că romantismul de care vorbeam adineauri este un romantism al faptei concrete. De dragul fabulei, să ni se ierte morala.

Dialoguri

În ochii micului burghez meseria de inginer a avut o anume prestanţă. Combinată cu capitalul patern, meseria asta era de o extremă pozitivitate, cum se ştie prea bine. Junele politehnician rîvnea o diplomă de la Charlottenburg şi, dacă o obţinea, deschidea în ţară o antrepriză pe cinste. In ochii fetelor de măritat, inginerul aducea o perspectivă tulburătoare, şi multe vor fi fost acelea care, minţite de vis, au căzut în suferinţa grea a unui bovarism melancolic.

Tinerii ingineri de care vorbim sînt însă — cu tot izul neplăcut de şablon al expresiei — ingineri de alt tip. Intre ei şi muncitori nu sînt deosebiri de rang social, ci numai deosebiri de rang tehnic. Ei au lucrat o vreme ca muncitori. Muncitori la ciocan. Muncitori la bobinaj. Muncitori la centrale. N-a fost deloc o poză şi nici o muncă de operetă. A fost o treabă efectivă, controlată de maiştri. Au muncit bine, au cîştigat bine. Au muncit prost, au cîştigat prost. Au simţit pe pielea lor ce înseamnă truda omului simplu şi au învăţat s-o preţuiască cum se cuvine. Cîştigul tehnic trebuie să fi fost excelent. Dar precumpănitor între toate este desigur cîştigul moral.

Uite-i pe inginerul Costache. In fabrică umblă cu o cămeşuţă în pătrăţele, cu mînecile neglijent suflecate. Se opreşte la maşina unui muncitor mai în vîrstă:

— Noroc bun, „moşule". Mai merge? Mai poţi?

Muncitorul, care n-are nici cincizeci de ani, ridică nişte priviri teatral mustrătoare şi exagerat ofensate. Ce, el e „moş"? Nu l-a făcut el trei seri la rînd şah mat pe inginerul Costache? A uitat figura cu „nebunul" de ieri?

— Eu mai pot, dacă dumneata ai curajul şi astăzi. Ai curaj?

— Am.

— La şapte la club?

— La şapte.

Omul se sfătuieşte apoi cu inginerul cu privire la o piesă ceva mai anevoioasă. Costache îi face un desen pe un colţ de hîrtie, îi măsoară un unghi, îi dă o idee sau alta. Cînd să plece, îşi aminteşte:

— La şapte, atunci.

Silvia merge numai în salopetă. Merge în salopetă şi fluieră, parcă e un băieţoi pus pe şotii. O codană rumenă, cu ochii de culoarea azurului, o cheamă cuprinsă de deznădejde la ea. Silvia dă fuga acolo, să vadă ce e. Codana e gata să plîngă.

— Ce s-a-ntîmplat, Florico? Nu merge maşina?

— Nu merge...

— Şi pentru atîta lucru să plîngi?

— Dacă nu merge...

— Lasă că o facem noi acuş-acuş să meargă cum trebuie.

Silvia meştereşte ceva la maşină. Maşina începe să mişte din pîrghiile ei şi ochii Florichii se luminează.

— Ce zici? Merge?

— Ce să zic... Merge...

N. Vălmaru

De la un cal şi 50 hectare...

La poalele străvechilor munţi ai Măcinului e aşezarea de ţărani şi pescari Carcaliu. Pe uliţele largi ale satului freamătă frunzele cît un ban ale salcîmilor. Casele mici, albe, se înşiruie ca mărgelele într-o salbă. In mijlocul satului se înalţă arătos şi mîndru căminul cultural

Colectiviştii veniseră de la cîmp. Răsfoiau gazetele şi revistele sosite cu poşta în după amiaza zilei. La fel s-au adunat în urmă cu cinci ani la sediul organizaţiei de partid. Casian Simion le povestise despre cele văzute în Uniunea Sovietică. Fusese în Azerbaidjan cu o delegaţie de ţărani romîni. Sfîrşise de mult tot ceea ce avea să le spună oamenilor, dar oamenilor nu le venea să plece acasă. Stăteau tăcuţi, iar inimile lor se frămîntau la cele auzite. Deodată, Simion Pituhov, un zdrahon cu ochi cenuşii, cel mai muncitor şi mai vrednic om din sat, întrerupse liniştea cu vorbele:

— Aş zice să încercăm să muncim laolaltă.

Oamenii au pornit. Cîteva zeci de familii au pus laolaltă un cal, o grapă, o căruţă stricată şi 50 de hectare de pămînt. Nu s-ar putea spune că la început a mers munca strună. Cele cîteva zeci de familii trăgeau în zeci de feluri, se ciondăneau, iar duşmanii din sat zîmbeau pe sub mustaţă. Nici la agricultură nu prea se pricepeau bine. Mulţi dintre ei erau pescari. In sat erau peste o mie de neştiutori de carte. Erau plini de griji, neîncrezători, iar „barba sfîntului" se ducea cam des pe la casele lor.

— In nopţile fără lună umbla pe la casele noastre o arătare, povesteşte Simion Pituhov.

— ...Intr-o noapte, Ivan Minei veni acasă de la cîmp. Abia apucă să se dezbrace şi „stafia" i se şi arătă prin geam. Şi el şi nevasta s-au speriat. „Cine să fie?" şi a ieşit în curte. Arătarea s-a strecurat după gard, grăindu-i vorbele: „Să nu te apropii că puterea duhului te va omorî. Poţi intra în colectiv, dar la şedinţe să nu te duci, nici la adunări şi să ţii toate zilele sfinte". Barba sfîntă îşi termină cuvîntarea: „Eu acum plec, umblu numai noaptea. O să vină altul care o să umble ziua".

Abia îşi isprăvi istorisirea Simion Pituhov, cînd intră pe uşă Denis Pituhov spunînd:

— Măi ai dracului, şi-au trimis copiii să ne strice snopii treieraţi cu maşina. Copiii lui Feodor Lizar şi cu alţii s-au strecurat printre căpiţe şi cu bricege au tăiat sforile snopilor. I-am zărit şi am fugit după ei să-i prind.

Bogăţiile gospodăriei colective „Ilie Pintilie" cresc de la un an la celălalt. La început au pornit cu un cal şi o căruţă stricată, astăzi oamenii se mîndresc cu averea lor. Zeci de cai, zeci de perechi de boi, vaci de lapte, sute de porci, de oi, cincizeci de stupi şi nenumărate unelte noi de lucrat pămîntul. Doi ani la rînd colectiviştii au obţinut 4380 kg. de grîu la hectar, 3800 la secară, zeci dintre ei şi-au făcut case noi, Baidacov Larion şi Denis Pituhov seara adună vecinii să asculte noile lor aparate de radio. Numeroase construcţii se înalţă în ograda gospodăriei. In sat au luat fiinţă un magazin universal, o librărie şi o casă de naştere pentru copiii colectiviştilor. S-a făcut o grădiniţă. In sat oamenii au întins un drum pietruit pînă la Dunăre, în locul unde acostează vapoarele.

...Era tîrziu. Stelele sclipeau deasupra străvechilor munţi ai Măcinului. Unul cîte unul, oamenii plecau spre casele lor. Dar iată că uşa se deschise şi intră în sediu Fănică Anton, care îi spune preşedintelui:

— Vreau să viu şi eu la colectiv. M-am sfătuit cu ai mei. Am adus cererea...

Gavril Mihal

La cîşla din poiană

Cînd am fost trimis mai acum cîţiva ani învăţător la Cotu-Văii, cel dintîi gînd al meu a fost să dau o raită pe la casele oamenilor, să-i cunosc îndeaproape.

Tăifăsuind cu unii, cu alţii, pe la porţi, însemnam în carneţelul meu cu coperţi vişinii, numele celor cu neştiinţă de carte şi eram hotărît ca la 1 noiembrie să încep măcar ciclul întîi de alfabetizare.

Intr-o bună zi am poposit la bordeiul lui Ion Drăgan, fost cioban vreme de peste douăzeci de ani la morarul satului, unul Enachi Popa, un hapsîn fără pereche; acum Ion Drăgan e tot cioban, dar la oile gospodăriei.

Ion Drăgan stătea într-o crivină, de cealaltă parte a gîrlei Suhara, în fundul unui medean înconjurat din toate părţile de cătină subţire şi mlădioasă, cu mici boabe rubinii prin care se zbenguiau în toată voia vrăbiile gureşe şi lacome.

— Bucuroşi de oaspeţi? rostii eu, plecîndu-mă să trec pragul scund al bordeiului afumat şi cu încrustări meşterite din briceag, ca să nu mă aleg cu vreun cucui.

— Bucuroşi, bucuroşi, făcu gazda, ieşind grăbită în întîmpinarea mea.

Se brodise să-l găsesc pe Drăgan acasă. Ne-am împrietenit repede. Nici nu se putea altcum, căci Drăgan avea să, străbătuţ nişte viroage şi privaluri, ca nişte crăpături lăsate de cutremur în clisă şi în curîndă vreme mă trezii pe o coamă lină de costişă, presărată cu pelinită argintie, care o ţinea tot una pînă sub bungetul pădurii. Pămîntul era amestecat cu fire galbene de paie, rămase de pe la arii. Intr-un tîrziu mă pomenii pe sub frunzişul ruginit al pădurii, prin care se prăfirau razele palide ale soarelui de toamnă. Mirosea a ciuperci şi a sfoiag. O căldură plăcută, amestecată cu şuviţe de răveneală aromitoare, plutea pe sub copacii noduroşi, ca o boare, şi fire lungi de paing legau cracă de cracă într-o ţesătură măiastră roz-aurie, bătută cu mici diamante şi mărgăritare.

Cîşla lui Drăgan se afla într-o poiană, înconjurată de cinci sau şase budăi cu apă limpede şi rece. Mă apropiai în bobote de teama dulăilor mari şi flocoşi, care de obicei hălăduiesc în jurul stînelor.

Ion Drăgan, lungit într-o rînă, pe o sarică miţoasă cît un stog, cu sumanul aruncat pe umeri, sub acoperişul de crengi şi papură uscată, răsfoia o carte cu buchii. Alături de el se afla o tăbliţă de care atîrna, şcolăreşte, un burete şi un creion de piatră. Era tare adîncit în lucrul său şi nici nu lua în samă şoarecii care ţîşniau de prin colţuri ca nişte arătări fumurii şi treceau chiar peste el, chiţcăind, în căutarea unei firimituri de mămăligă. Un fum înecăcios şi iute se ridica dintr-o grămadă de gunoi de oaie, încet şi leneş, în suluri groase, ca dintr-o căţuie cu tămîie şi uneori vîntul frîngea sulurile groase, abătîndu-le şi peste Drăgan. El tuşea înăbuşit, îşi freca ochii cu degetele noduroase şi buchisea mai departe.

Desen de HARITON

Zărindu-mă, Drăgan sări sprinten de la locul lui.

— Bună ziua! strigai eu, vesel.

— Bună să-ţi fie inima. Ia te uită! dumneata erai?... Credeam că e preşedintele, ori socotitorul, că trebuiau să se abată azi pe la mine. Ei, bată-te să te bată norocul, da cum nimerişi tocmai aici în sihăstria asta?

— Dacă n-ai mai dat atîta timp pe la şcoală, cum ne fuse vorba, apoi ce-mi zisei: să dau eu pe la dumneata.

Drăgan rîse şi-şi răsuci mustaţa, poftindu-mă înăuntru.

— Păi îţi spusei că n-or să mă lase oiţele să viu la şcoală. Nici nu-mi mai văd capul de-atîtea treburi. Aproape cu fiecare trebuie să mă cert. Ba că oile n-au drobi de sare deajuns, ba că e cam sărat caşul. De, ce să-i fac? Dacă şi iarba s-a împuţinat!... Şi va să zică veniş' să vezi ce fac? Asta mă minunează. Unde ţi-ai găsit să fi făcut altădată dascălul asemenea drum? El, dac-ar fi putut... Da ce să-mi mai răcesc gura? Păţania mea cu şcoala spune tot. Cînd ai cuvîntat atunci la şcoală şi ne-ai grăit că trebuie să ne luminăm mintea măcar acum, dacă n-am putut la vreme, mi-am zis: „Acum e de tine, Drăgan! Ţi-a venit şi ţie roata la ştirbină! Ai să cîştigi tot ce-ai pierdut din prostia sau răutatea altora". Eram ca săracul rebegit care cum vede fum, s-a şi încălzit. Morarul, Enachi Popa, zicea: „Ce-ţi trebuie carte, Drăgan? Nu-ţi ţin eu bine socoata?" O ţinea bine, fir-ar mama lui a dracului să fie, că din dator nu mă mai scotea. Şi sărăcia se ţinea lipcă de mine. Vorba ceea: eu dam să mă aburc în pod, şi ea, procleta, mă trăgea de picioare.

Vorbind, Drăgan împinse spre mine, cu vîrful piciorului, un tumurug, şi-mi aşeză dinainte o strachină plină cu calupuri de caş înecat în lapte.

— Poftim şi-i lua ceva, ca la stînă... Aşa... Va să zică, ţi-am ascultat sfatul. Ce mi-am zis? „Trebuie să mă luminez, că e vremea..."

Şi, spunînd acestea, Drăgan arătă cu capul spre abecedar şi spre tăbliţă, pe care le pusese pe fundul unui ciubăr.

— Dacă nu pot să viu la şcoală, învăţ aici, cînd am o clipă de răgaz, să nu mai rîdă proştii de mine.

— D-apoi poţi de unul singur?

— Stăi să vezi. Cum spuneam, dacă n-am putut să vin la şcoală, din pricina treburilor, m-am pus singur să învăţ. Am dat de bucoavna băiatului meu Gavrilă dintr-a doua, care învaţă tot la dumneata, am cumpărat o placă de la cooperativă şi iată-mă-s bucher. Toată viaţa n-am învăţat să-i zic decît din fluier şi cimpoi. Adicătelea cum vine asta? Găurile fluierului le nimeresc şi pe întuneric, iar buchile să nu le nimeresc? L-am luat pe fiu-meu Gavrilă — că am şapte, cred că-i ştii — şi l-am pus să-mi arate buchile. „Mă, i-am zis, arată-mi întîi cum să mă iscălesc". Bietul de el, mititelul, s-a pus să-mi arate. O făcea pe profesărul, cotarla... Işi dădea ifose. Şi nu-i decît o fîţă de copil. Cînd am văzut buchile înşirate ca ciorile pe un gard, i-am zis: „Asta-i numele meu?" „Asta-i, tată, învaţă-l..." Chiar aşa: „Invaţă-l!" Intr-o zi mă abat pe la agentul de percepţie, la Cuţui, să-i plătesc o dare. Agentul, de colo, zice: „Pune deştu' colea!" Vezi treaba, el avea la cunoştinţă cum că eu, Ion Drăgan, ciobanul, nu ştiu să mă iscălesc. „Ba — i-am zis, sumeţindu-mă — că eu ştiu să mă iscălesc". El face ochii cît cepele, se uită ca din altă lume la mine, şi zice: „Va să zică şi asta ai învăţat? Bine! Poftim!" Şi-mi trag o iscălitură ca aceea, de-a rămas agentul cu deştu-n gură! Cam scîrţîia peniţa, nu-i vorbă, că ea, se vede, era învăţată să meargă numa-ntr-o parte, ca iapa cea chioară a lui Poghirc, da tot mi-am pus numele pe ţidulă. El, hoţul, apucă hîrtia cu două degete de un colţ, o scutură, suflă peste ea şi zice: „Mă, da te-ai iscălit aiurea". — „Ce, nu-ţi place cum mă iscălesc?" — „Păi, — face el — Drăcan te cheamă pe tine?" Pasămite, băiatul mă învăţase rău. Nu de alta, dar mă făcuse de ruşine faţă de agent. Vin înciudat acasă şi-i trag o săpuneală ca aceea: „Bine nătărăule, Drăcan mă cheamă pe mine?" Mai-mai să-l aldui esc, de supărat ce eram, că-s cam iute la porneală. El dă să se dezvinovăţească, cum că el m-a învăţat drept, da eu ţineam una: că el e de vină şi că dacă a văzut cum că nu-l meşteresc cum se cuvine pe „g", să-mi fi dat peste deşte şi să-mi fi arătat. Ce mai încolo, voiam să-l fac ţap ispăşitor.

Ascultîndu-l pe Drăgan, mă minunam de sfînta lui răbdare şi sufletul mi se umplea de bucurie.

— Şi cum zic, eram supărat pe agent, da' eram supărat şi pe mine. Aş fi vrut să dau pe la şcoală, da' nu puteam. Nu mă lăsau treburile la cîşlă. De, avem gospodărie nouă şi treburile merg cam greu la început... Il iau atunci, din nou pe băiatul meu, să mă înveţe buchile cum trebuie. „Vezi — zice el — sînt 24 de toate!" — „N-ar fi prea multe — zic eu — aş putea să le bag în cap. Aveam, înainte de înfiinţarea colectivei, 24 de oi — acum sînt aici, la un loc cu celelalte — şi pe fiecare ţi-o cunosc şi noaptea. Asta-i Brînduşa, asta-i Micşunica, asta-i Spaima Dracului, c-aveam una pîrvă, cam capie, şaşie şi cu coada ciuciulete... A flocăit-o un lup mai an-iarnă şi i-am găsit numai blana. Să nu pot ţine eu minte 24 de buchii?" Şi m-am pus pe învăţatele. Ţi le-am deprins ca pe oi. Ia-n numai să-mi arăţi una, că ţi-o şi botez îndată. Şi iaca aşa am deprins buchile. Iţi scriu acuma orice ţidulă şi mă iscălesc cît ăi zice peşte. Da' tot parcă-i mai bine la şcoală, că acolo înveţi mai multe. Uite, mă bate gîndul, că de îndată ce s-or mai linişti lucrurile la cîşlă şi om băga oile la iernatic, să viu la şcoală, să termin toată bucoavna, că am auzit că anul ista-i cel din urmă pentru de-al de noi cei rămaşi fără carte...

— Taman de asta venii şi eu la d-ta.

Am mai stat ce-am stat la cîşla lui Drăgan, apoi, rămînînd buni înţăleşi că de îndată ce-o da frigul să vină la şcoală, ca să se pregătească cum trebuie pentru examenul cel din urmă din primăvară, am părăsit cu mare părere de rău cîşla din poiana cu budăi.

Drăgan şi-a ţinut, într-adevăr, făgăduiala şi-a venit la şcoala de alfabetizare. In primele zile ale primăverii el a dat examen laolaltă cu ceilalţi şi a reuşit printre cei dintîi. Cînd şi-a luat certificatul de absolvire, s-a uitat lung şi duios la el, l-a împăturit cu grijă şi, băgîndu-l în sîn, a spus cu privirile învăluite într-o pîclă de lacrămi:

— Da, acum simţesc şi eu că am intrat în rînd cu oamenii.

B. Iordan

o inimă şi o gură de aur. Ştia să-ţi povestească lucruri nemaiauzite, din viaţa lui, încît nu te mai săturai ascultîndu-l. Ii sorbeam cu nesaţ vorbele şi parcă dădusem de o comoară, aşa-mi era inima de plină şi de vrăjită.

Drăgan nu cunoştea buchiile cărţii, nu ştia neam să slovenească şi să socotească. Toate socotelile el le trecea pe un răboj de tei, cu plumbul sau cu crida. M-am înţăles cu el să vină la şcoală, să înveţe alfabetul şi socotitul, şi l-am scris în carneţel.

— Am să viu, spuse el, măcar că nu prea am vreme acum. Vedeţi, pregătim cîşla pentru iernatic.

Am mai stat ce-am stat la taifas cu el, şi-am plecat într-ale mele, bun înţăleşi să vină la şcoală cînd or începe cursurile de alfabetizare.

Şi, într-adevăr, Drăgan şi-a ţinut făgăduiala. A venit cîteva seri la cursuri şi deodată a încetat să mai vină.

— Ce-o fi cu el? îmi zisei.

Il iscodii pe băiatul lui dintr-a doua şi aflai că Drăgan îşi petrecea toată vremea la stînă şi aproape că nici pe-acasă nu mai da.

A trecut aşa destulă vreme, fără să mai ştiu ceva de el.

Toamna trecută, primind de la secţia de învăţămînt a raionului îndrumări pentru o cercetare a tuturor celor trecuţi prin şcoala de alfabetizare, pentru a nu mai rămîne nimeni fără ştiinţă de carte, m-am hotărît să mă duc pînă la el, la cîşlă.

Ieşind din cătun pe drumeagul căptuşit de colb, în dimineaţa aburoasă de toamnă, care se făgăduia frumoasă, ...

A plîns o fată la Suceava

— Reportaj într-o căruţă cu cai —

Duceau oamenii în căruţele lor uşoare, de munte, ierburi păstăioase, crude şi dulci, mană cerească pentru vite de lapte.

— Bună vreme şi noroc! — am dat bineţe şi-am sărit lîngă căruţaş, sătul de bătut drumul Botoşanilor.

— Mulţămim dumneavoastră şi poftiţi, mi-a răspuns cu glas uşor căruţaşul, arătînd călătorului un cap micuţ, bălai, strîns într-o băsmăluţă cu flori. Ţinea hăţurile în pumnuşoru-i de femeie, şerpuia biciul pe sub teii aplecaţi bătrîneşte peste şosea şi vorbea cu glas bărbătesc cînd cailor, cînd mie.

— Dii, mă, hai pe cale, hai!... E cald. Is secate izvoarele cerului, bade. De amu s-a năpustit vreme bună peste Suşava noastră... Dii, mă, hai pe cale, hai!...

Ochii verzui, ca iarba, şi-i făcea mici, privind cu speranţă oglinda mută a cerului. Am schimbat două cuvinte şi-am aflat că fata bălaie, de douăzeci şi doi de ani, cu ochii verzui şi sălbatici, cu părul frumos cum e ceaiul, se numea Matilda Turinski şi era mulgătoare la o gospodărie de stat din preajmă.

Era crucea amiezii; era cald; oamenii duceau în căruţele lor uşoare, de munte, ierburi crude şi dulci pentru vite, iar trăpaşii îşi izbeau copitele cadenţat, în pieptul de piatră al şoselei. Băteam drum către gospodăria agricolă de stat din Iţcani, regiunea Suceava, unde pe fata bălaie, cu părul ca ceaiul, o aşteptau grijile şi bucuriile muncii, doniţele de lemn pregătite pentru mulsul laptelui.

După ploi despletite, statornice, dealurile Sucevei îşi întindeau în faţa soarelui de august spinările ude. Pluteau în atmosfera enormă a Moldovei miresme dulci şi se înălţau sfielnic aburi, pe care îi bea soarele, ca pe nimic. Urechile omului desluşeau parcă în ceasurile acestea o rugăciune mută a pămîntului, care, sătul şi răzvrătit de atîta apă, era dornic să steie faţă în faţă cu cerul şi să dovedească ce pîine bogată a copt Moldova în anul acesta. Clăile de grîu aşezate în rînduri dese păreau că înfăşoară trupul uriaş, greoi, adormit al Moldovei în nişte vine sănătoase, enorme, în care gîlgîie îmbătător sîngele auriu al pămîntului. Cîte un buric de deal, înălţat peste zare, îşi zbicea în soare pădurea, ce părea o coamă sălbatică, răvăşită şi udă. Miriştea vastă se arăta satelor din preajmă asemeni unui obraz proaspăt ras.

Stînd în căruţa aceea mînată de o fată bălaie, legănat de cîntecul cadenţat al trapului, mă umpleam de imaginea densă, activă, răscolitoare a Moldovei, care se grăbea în prag de august să-şi aducă bogăţiile la masa ţării: pită moldovenească, aşa cum e obrazul de fată; coînar bătrîn, din care bînd îţi troznesc urechile; cucuruz sănătos şi puternic, cît mîna de om; barabule albe, mari şi multe, cît bolovanii văilor acestea...

Soarele se cheltuia darnic peste aceste pămînturi din care oamenii smulg atîtea mult preţioase comori. Fata bălaie îndemna caii cu glas bărbătesc şi mîngîia prelung cu privirile cerul curat, căutînd să-şi întărească un gînd care se năştea în capul ei micuţ.

— Să ştii, bade, că de-amu îs secate izvoarele cerului. S-a năpustit vreme caldă peste Suşava noastră, mi-a zis fata, cu vorbă domoală şi plină de speranţă, uitînd că mi-a mai spus odată.

Dar iată că bucuria copilărească i s-a topit ca un fum. Voind parcă s-o necăjească pe fată, pe sus au început să se prelingă tîlhăreşte nori ca cenuşa, ascunzînd soarele, aruncînd peste lume umbre enorme, umbre călătoare. Apoi, a început să cearnă stăruitor, ploaia — completîndu-se sură, ceţoasă, umedă, rece. Dealurile şi-au arcuit înfiorate spinările, mohorîndu-se. Ploua mărunt, udînd iarba crudă din căruţe, spinările cailor, negre ca păcura, broboada subţire şi umerii fetei, iar roţile carelor tăiau urme proaspete în şoseaua Botoşanilor. In vreme ce ploaia se cernea cu murmur scăzut, ca o poveste, am ascultat cu plăcere două-trei vorbe despre rosturile acelei fete cu păr frumos, cum e ceaiul. Imi povestea simplu, domol, cu accent moldovenesc şi simţeam parcă în vorbele ei vers cîntător de baladă.

...1949. O fată desculţă de 17 ani a coborît dinspre munţi, din Vornicenii Noi, ieşind la „şusaua Botşănilor" ca să cate de lucru, să scoată bani chiar şi din steiul stîncii. Ochii mici, verzui, erau speriaţi, ca de veveriţă, şi se arătau topiţi înainte de vreme. Matilda Berar din Vorniceni crescuse orfană de la 3 ani, fără să cunoască mîngîierea caldă de mamă. De mică s-a hrănit cu asprimile vieţii şi a adunat în făptura-i puţină, îndîrjire multă, isteţime, statornicie şi o gravitate bărbătească. A coborît mai spre cîmpie să cate de lucru, umblînd domol, cu pas unduitor prin colbul gălbui al şoselei ce ducea la Suceava: a găsit de lucru la gospodăria de stat din Iţcani, mărturisind simplu că ştie să îngrijească vite de lapte. Pe lîngă hărnicie, avînd minte deşteaptă şi slovă bună, conducerea gospodăriei a trimis-o pe ţărăncuţa sălbatică din Vorniceni să facă o şcoală anume, pentru munca de mulgătoare. S-a întors la Iţcani cu caiete şi cărţi, cerînd cu glas tare nemaiauzite marafeturi pentru buna îngrijire a vitelor de lapte. Sta la cîte o parolă cu inginerul şef al gospodăriei, de parcă ar fi făcut facultăţi împreună şi se ţinea de capul directorului pentru a-l convinge despre cine ştie ce năzdrăvănie găsită în caietele înnegrite de mîinile ei. Ba cu binişorul, ba cu cearta, ţărăncuţa din Vorniceni făcea revoluţie în gospodărie şi mulgea lapte, de parcă l-ar fi scos cu găleata, din fîntînă. Muncea cu inimă fierbinte, iubea gospodăria, oamenii, viaţa...

Printre muncitorii gospodăriei a văzut ţărăncuţa un bărbat tăcut, harnic şi copt la minte. Ion Turinski. I-a plăcut. Fata din Vorniceni se topea cînd îl vedea înalt, sănătos, puternic şi ars de soare, iar ochii aceia cu lumini tăioase, ca de oţel, o îmbătau, răscolindu-i făptura mică, străină pe lumea asta.

S-a căsătorit cu el din dragoste curată şi în primii trei ani Matilda a dat la iveală trei copii blonzi, ca soarele. Turinski a rîs stîngaci, copleşindu-l bucurii de tată şi griji de cap de familie. S-ar fi căzut ca Matildei să-i spună lumea acuma: „Tu, nevastă," — ori „Tu, femeie". Nimănui nu-i trecea prin cap să-i spună aşa. Şi astăzi, unde o văd oamenii, o strigă aşa: „Tu, fată, ce-ţi fac şuştarele?..." Chiar şi bărbatu-său îi spunea aşa: „Tu, fată, avem ceva de mîncare?"... „Tu, fată, în toamna asta ne-om apuca să ridicăm casa cea nouă pe locul ce ni l-a dat gospodăria... — Tu, fată, ce zici, mai facem un prunc bălai?..."

Şi rîd amîndoi ca nişte copii şi muncesc ca nişte oameni mari, puşcînd fiecare mia de lei pe lună.

In iarnă s-a luat iniţiativa să se selecţioneze vitele de lapte, alcătuindu-se un grup de elită de vaci Siementhal, a căror îngrijire i s-a încredinţat Matildei Turinski. A primit vestea cu inima strînsă de emoţie, dar şi cu seriozitatea omului pătruns de răspunderea ce i se cere. S-a calculat un plan de producţie nemaiauzit pînă atunci la Suceava. Cele 12 vaci trebuiau să dea în anul 1955 — patru vagoane şi jumătate de lapte. Ţărăncuţa din Vorniceni a socotit ceva pe un capăt de hîrtie şi a primit răspunderea. Dar după o lună-două, au cuprins-o ciuda şi necazul. Tehnicienii gospodăriei se arătau zgîrciţi şi nepăsători la cerinţele ei. Vacile puteau da mai mult dar trebuiau mai multe concentrate pentru o hrană consistentă. Fata se temea să nu se facă de ruşine cu planul. Doar singură s-a angajat. Oare ce-ar face ţărăncuţa sălbatecă dacă s-ar întîmpla să nu... Mîhnirea pustiise sufletul ei tînăr.

Era într-o zi de februar cînd a cuprins-o dintr-odată plînsul, cutremurîndu-i umerii mici şi pietroşi, înfăşuraţi într-o năframă de lînă caldă. Ningea. Fulgii cădeau din cer molcom, dănţuitori, leneşi, nepăsători. Plîngea fata şi fulgii de nea cădeau pe umeri, pe case, peste lume, potopind-o cu belşugul lor pufos. Unii se topeau de parcă n-ar fi fost, mistuiţi de fierbinţeala obrajilor tineri şi de sarea lacrimilor de fată...

— Da, am plîns atunci ca o proastă, dar mi-au dat ce le-am cerut. Mazăre, sfeclă şi porumb furajer, tărîţe, de toate. Cum să nu fi fost necăjită?! Ascultă, bădiţă: intram în grajd la Bălăica şi ea venea blîndă la om, îşi întindea capul s-o mîngîi şi să-i dau tărîţe cu sare... Dar de ce îţi spui eu oare dumitale toate istoriile aieste? Pentru ce?

— Ca să le duc la ziar, să se răspîndească în lume.

Fata s-a întors speriată spre mine. Cum? Ziarul va vesti în lume că ea, Matilda Turinski, mulgătoare fruntaşă, a plîns? Vai, să n-audă una ca asta!...

Mai tîrziu m-a rugat să spun acolo, la ziar, că n-a plîns chiar aşa de tare şi că dacă, totuşi, a scîncit olecuţă, a făcut-o pentru dreptatea ei.

— Şi cum ţi-a ajutat plînsul? Cum stai acuma cu producţia de lapte?, am întrebat-o după o scurtă tăcere, înăbuşită de cernerea ploii punctată de bătăile paşilor de cai, care-şi izbeau copitele cadenţat, în pieptul de piatră al şoselei. Fata din Vorniceni şi-a îndreptat spre mine ochii ei verzui, ca iarba crudă. Şi-a potrivit băsmăluţa udă peste zulufii bălai şi mi-a spus cu glasul ei cîntător, grav, că nu de mult, într-o adunare, pe care eu n-aveam de unde o şti, ea s-a ridicat şi a promis să dea peste planul anual de producţie încă un vagon de lapte în cinstea lui 23 August. Acesta era răspunsul pe care îl dă ţărăncuţa din Vorniceni chemării muncitorilor din Oraşul Stalin, pentru cît mai multe acumulări socialiste.

...Căruţele au cotit din şosea, oprindu-se în curtea largă a gospodăriei de stat din Iţcani. Fata a sărit sprintenă din căruţă, deslipindu-şi fusta udă, prinsă de trup.

Stătuse ploaia. Soarele destrăma mînios pînzele înalte de ceaţă şi norii nescuturaţi, potopindu-şi căldura peste pămînturile Moldovei. Dealurile Sucevei îşi întindeau din nou la soare spinările ude. Pluteau în atmosfera înaltă a Moldovei miresme dulci şi se înălţau sfielnic aburi pe care îi bea soarele, ca pe nimic. Peste Suceava venea vreme bună, vestind recolte mari pentru oameni noi.

Rămas în mînă cu un capăt de creion, m-am grăbit să aştern pe pagina albă cum şi de ce-a plîns o fată la Suceava.

Pop Simion

Redactor-şef: Zaharia Stancu

Colegiul redacţional: Mihai Beniuc, Marcel Breslaşu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu **(redactor-şef adjunct)**, Ion Mihăileanu **(redactor-şef adjunct)**, Veronica Porumbacu **(redactor-sef adjunct)**, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.